

**To Nafa We
Yo:n
E Sa:sa:lo:
Asuluma:no: to we**

To nafa we Yo:n e sa:sa:lo:. Ya:su e, Godeya: ene to ko:lo:, e kalu do:mo:le dowaki, kaluka:isale ni usa fa:la:dowa:sa:ga: elen. Yo:na:lo: to bugo: amilo: sa:sa:lo: mo:wo: we. Kaluka:isaleya:yo: Ya:su e hendele Godeya: ene so:wa nilo: gasilia: mio:wo: elo:b a:la:liki tilida:da:sa:ga:, mela:no: mela:no:wo: dima:ki, Yo:n eyo: mo:fo:s we a:na sa:sa:lo: (Yo:n 20.31.)

Yo:n elo: to tamin amilo: sa:sa:lo:wo: we, “To e tamindeya Gode o:lia: elen. To a:no: kalu fa:la:dowo:.” A:ma: fa:s amio: Ya:suwa:lo: ha:fo: disa:lan man a:no:lia: a:la:ta:ga: molo ha:na:no: wida:len a:no: ko:lo: malolo:. Kaluka:isaleya:yo: to a:no: da:dakiyo:, Ya:su e Godeya: Ene so:wale a:la:tili asuluma:ki, to a:no: a:na sa:sa:lo:.

Yo:n eyo: Ya:suwa:lo: molo ha:na:no: dimida:len a:ma: ha:go: nimo:wo: fanda wido:. Kaluka:isale nolo: Ya:su amio: tilida:da:sa:ga: iyo: e ko:lo: kudu ha:naki, ko:sega kaluka:isale nolo: Ya:su amio: mo:tilida:dab.

Yo:n Heb 13 - 17 a:namio:, Ya:suwa: gis kaluwa:lo: e ta:lia:nikilo: nulu a:namilo: fa:la:dowo: a:no: ko:lo: malolaki sa:sa:lo:. Ya:su Keliso e enedo: tiliwida:sen kalu o:lia: iliki, to nafayo: imo:wo: a:na wida:len. A:ma: fa:s amio: gis kaluwa:yo: Ya:suwo: ta:lia:sa:ga: a:na mo:walila:sa:ga:yo:, i malan amio: Ya:su e a:na alu. To a:no: edakiyo: Ya:su ko:lo: a:ma:la:

dasilia:gane a:no:, enedo: tili wida:sen kaluwa:yo:
ba:ba:ka: a:la:liki sa:sa:lo:.

Yo:n eyo: Ya:su e Godeya: ene So:walelo:b
a:la:fanda ba:ba: ko:lo:, niliyo:lo: a:la:ka tili asu-
luma:ki, to we a:na sa:sa:lo:.

To mela:no:lo: a:lab a:no: kalu fa:la:dowo:

¹ Taminde amio: Towo: elen. To a:no: Gode o:lia:
elen. To a:no: Gode.

² Taminde amio: e Gode o:lia: sen.

³ Gode eyo: kelego: tambowo: Towa: dim-
ida:sa:ga: ta:fo:. Kelego: tambolo: dimido: a:no:,
tog no amilo: mo:fa:la:dowo:.

⁴ Mela:no:wo: eya elen ko:lo:, mela:no: a:no:
kaluwa: ho:lenu: o:m.

⁵ Ho: a:no: sololia ho:lea:ta:sen ko:lo:, sololi
a:ma:yo: ho:lenu: mo:dalila:sen.

⁶ Gode eyo: kalu nowo: iliga:tabiki, e wena
fa:la:dowo:. Kalu a:ma: wiyo: Yo:n.

⁷ E mio: a:no:, ho:len a:no: ko:lo: kalaba
walama:ni mio:. Kaluka:isaleyo: tambo to elo:
sa:lab a:no: da:da:sa:ga: tilidabuma:kiyo:, eyo: to
ho:len a:no: walama:ni mio:.

⁸ Enen e ho:len o:mba. Yo:n eyo: ho:lenu: weka:
a:la:liki, wala sa:ma:ni mio:.

⁹ Ho:len hendeleyo:, kaluka:isale tambo amilo:
ho:lea:fa:no: a:no: henfelo: wenamio: o:mia:nigab.

¹⁰ To a:no: henfelo: wenamio: ya:ga: elen.
A:la:ta:ga: Gode eyo: henfelo: we eya a:la:ta:ga:
dimido: ko:sega, kaluka:isale iliyo: e mo:fanda
asulo:.

1:1: Yo:n 17.5, 1Yo:n 1.1-2, Kala 19.13 **1:3:** 1Kol 8.6, Kolo
1.16-17, Hibu 1.2 **1:4:** Yo:n 5.26 **1:5:** Yo:n 3.19 **1:6:** Madi
3.1, Luk 1.13-17,76 **1:9:** Yo:n 8.12

¹¹ Ene hendeya mio: ko:sega, kaluka:isale enedo:lema:yo: e mo:tili dowo:.

¹² Ko:sega kaluka:isale nolba:yo: e tililia:sa:ga:, e amio: tilidabu ko:lo:, iyo: Godeya: ene so:wale doma:ki, eyo: wi a:no: imo:wo: dimi.

¹³ Henfelo: wenamilo: so:wa sa:la:lian tog o:leo:ngo: amio: iyo: Godeya: so:wayo: mo:fa:la:dowo:. Kaluwa: asulo:wa a:la:ta:ga:yo: mo:sa:la:li. Godeya: enen asulo: a:na a:la:ta:ga:yo: iyo: ene so:wale fa:la:doma:ki ka ta:fo:.

¹⁴ To a:no: kalu do:mo:le fa:la:dowo: ko:lo:, ni o:lia: elen. Godeya: ene So:wa imiligo: e ko:lo:, ho:len fo:fo:lesodo: a:no: e amio: a:labi ba:ba:. Ha:fo: disa:lan man o:lia: to hendelelo: sa:lan man o:lia:yo: e amio: wa:lifo:.

¹⁵ Yo:n eyo: kalu a:no: ko:lo: sa:lakiyo:, kaluka:isalemo:wo: fanda widaki a:la:sio:, “Tamin amio: niyo: kalu we ko:lo: da:fe sa:lakiyo: a:la:sio:, ‘Kalu ni fa:s amilo: yab a:no:, no:wa:yo: ne o:semo: sa:la:li amio: e tamindeya elen ko:lo: eyo: ne tinio:.’ ”

¹⁶ Ha:fo: disa:lan man a:no: kalu wenamio: wa:lifo: ko:lo:, nio: tambomo:wo: ha:fo:wo: disa:fo:ko: a:lab.

¹⁷ Ele difa: a:no: Mo:sa:s eya a:la:ta:ga:yo: nimo: dimi. Ha:fo: disa:lan man o:lia: to hendele o:lia:yo: Ya:su Keliso eya a:la:ta:ga: mio:.

¹⁸ Kaluka:isale imilig noma:yo: Godeyo: mada mo:ba:ba:. Ko:sega Godeya: So:wa imilig e Gode o:leo:ngo: dowo: ko:lo:, e iya o:lia: oga:di fo:lab. Eyo: Godeyo: nio: asulumaki fanda wido:.

*Yo:n ho:na to:lolan eyo: Ya:suwo: kalaba wido:
Madi 3.1-12, Mak 1.7-8, Luk 3.15-17*

¹⁹ Yuwa: ko:go:do: kalu i o:lia:, bobalo: so:mea:sen kalu nol o:lia:, Libai kalu nol o:lia:yo: Yo:nbo:wo: “Ge o:ba?” a:la:liki dabu bo:ba:ki iliga:fo: amio:, Yo:n elo: sio:wo: we.

²⁰ Yo:n eyo: mo:do:lo:le sa:laki, imo:wo: kalab amio: a:la:sio:, “Godeya:lo: Da:feyo: kaluwo:* ne-maka:.”

²¹ A:la:sa:labiki, iliyo: a:la:sio:, “O:ngo:lalega ge o:ba:le? Ge Elaiyaya:le?” “Ne o:mba.” A:la:sa:labiki iliyo: “Dinali sa:lan kalu, nililo: ya-siseno: geya:le?” “A, a:no:lo: nema.”

²² A:la:fo:ko:lo: iliyo: emo:wo: wa:ka dabu ba:dakiyo: a:la:sio:, “A:la:fo:ko:lo: ge mada o:ba:le? Nilo: iliga:fo: kalumo:wo: a:ma:la:bo: sa:ma:no: ko:lo: go:no:no: ge o:bka: a:la:sa:ma:nigaya?”

²³ Iliyo: a:la:dabu ba:dabikiyo:, Yo:n eyo: dinali sa:lan kalu Aisaya elo: to sa:sa:lo: a:no: dia:sa:ga:, imo:wo: a:la:sio:, “Kalu nowo: kalulo:ma kalaleli hen amio: ho:idakiyo: a:la:sio:, ‘Kalu Alando: mia:no: togo: digale fadaifoma’ a:la:do: sio: a:no: ne.” Yo:n eyo: a:la:sio:.

²⁴⁻²⁵ A:la:ta:ga: Fa:lisi kalu ko:lo: Yo:ndo: amilo: iliga:fo: i a:ma:yo: emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Ge Godeya:lo: Da:feyo: kaluma, ge Elaiyama, ge dinali sa:lan kalumalalega, giyo: kaluka:isale we ho:n amio: waga to:lolaya?”

* **1:20:** Godeya:lo: Da:feyo: kalu a:la:do: sa:sa:lo: a:no: Gilig towa:yo: “Keliso” a:la:sa:lan a:la:ta:ga: Hibulu to a:ma:yo: “Mesaya” a:la:sa:lan. **1:21:** Lo 18.15,18, Madi 11.14 **1:23:** Ais 40.3

²⁶ Yo:n eyo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Niyo: ho:ndeya to:lola:lo:l. Ko:sega kalu gilo: mo:fanda asulo: nowo: gi us konamio: kagafo:lab.

²⁷ Kalu a:no: ni fa:sa mia:nigab. Ko:sega ne wilo:ma kalu ko:lo: E budi sa:ga:lo: a:namilo: me melealifa: a:no: ni fagela:ma:no:wo: mo:ililo:.”

²⁸ To nenelo: a:no: ho:n Yodano: nodowa, Ba:tani amisa:n a:na, Yo:n elo: ho:n amilo: to:lola:len hen a:na nenelo:.

Godeya: sibi inso:wo: Ya:su e

²⁹ Ho:len a:ma: fa:s amio:, Yo:n eyo: Ya:suwo: elo:wa yabiki ba:da:ga:yo: a:la:sio:, “Bo:ba. Godeya: Sibi Inso: we henfelo: kaluka:isaleya: mogago: dimida:sen a:no: dila:ma:no:wo: ko:lo: yab.

³⁰ Tamina niyo: gimo: sa:lakiyo:, ‘Kalu nowo: ni fa:sa mia:ib. Kalu a:no: ne o:sa:la:lia:no: amio: ko:ngo: elen ko:lo:, ne e tinio:.’ Nilo: sio: a:no: kalu we.

³¹ Nelo: kalu e mo:asulo:. Ko:sega Isolael kaluka:isale iliyo: e fanda bo:ba:kiyo:, ne ko:le ya:sa:ga:yo: ho:na to:lola:len.”

³² Yo:n elo: ba:ba: a:no: kalaba malolaki a:la:sio:, “Mamayo: o:ba: hi o:ngo: ko:lo: Hebene a:la:ta:ga: dalolia: tinda:ga:, eya asitabiki ba:ba:.”

³³ Niyo: e mo:fanda asulo: ko:sega, nilo: ho:na to:loma:kilo: iliga:fo: a:ma:yo: nemo:wo: a:la:sio:, ‘Ge Mamayo: tinda:sa:ga: kalu nowa dowabi ba:ba:ib ko:lo:, kalu a:ma:yo: Mama Malilo:wa to:loma:ib.’

³⁴ Niyo: a:no: ba:ba: ko:lo: kalu we Godeya: Kalu So:waleka: a:la:bo: gimo:wo: hendele fanda sa:la:len.”

Ya:su eyo: kalu otaleno: tamina ho:ido:

³⁵⁻³⁶ Ho:len a:ma: fa:s amio:, Yo:n eyo: enedo: tili wida:sen kalu a:la: o:lia: kagafo:len amio:, e Ya:su tiniab a:no: ba:da:ga:yo: a:la:sio:, “Bo:ba! Godeya: sibi inso:wo: we.”

³⁷ Yo:n elo: tili wida:sen kalu a:la: a:no: elo: to sio: a:no: da:da:ga:yo:, a:la:yo: Ya:su kudu ane.

³⁸ Ya:suwo: nodola:sa:ga:, elo: kudu yab kalu a:no: ba:dakiyo: a:la:mo:wo: a:la:sio:, “Ga:go: o:b asulaya?” A:la:sa:labiki a:la:ma:yo: a:la:sio:, “Labai, ge o:ba sano:?” Labai a:la:do: sa:lab a:ma: ha:go: we, widan kalu.

³⁹ Ya:suwa: sa:laki, “Ga:go: ba:ba:ni mena.” Ofa:siyo: fa:la:lamelo: o:ma dowo: ko:lo:, a:la:yo: e o:lia: ha:na:sa:ga: elo: sendo:wo: ba:da:sa:ga:yo:, ho:len a:namio: e o:lia: elen.

⁴⁰ Yo:na:lo: sa:labo: da:da:ga: Ya:sulo: kudu mio: kalu nowo: Andulu. E Saimon Bidaya: ene ao.

⁴¹ Andulu eyo: ene ao Saimono: tamina bo:bo:ge keda:sa:ga: galiliakiyo:, emo:wo: a:la:sio:, “Nio: Ma:saya[†] e ba:ba: ko:m” a:la:sio:. Ma:saya a:la:do: sa:lab a:ma: ha:go: we, Godeya:lo: Da:feyo: kalu.

⁴² A:la:sa:la:sa:ga: Andulu eyo: Saimon e Ya:sulo:wa tililia: yabiki, Ya:su eyo: e ba:dakiyo: a:la:sio:, “Ge Yo:na: inso: Saimon. O:go: gi wi

1:34: Madi 3.17 **1:35-36:** Yo:n 1.29 **1:40:** Madi 4.18-20

[†] **1:41:** Hibulu to “Ma:saya” a:la:do: sa:lab a:no:, Gilig towa:yo: “Keliso” a:la:sa:lan. To a:ma: ha:go: we, Godeya:lo: Da:feyo: kalu.

1:42: Madi 16.18

ho:giyo: Sifas a:la:sa:ma:ib.” Hibulu towo: Sifas a:no: nodo sa:lakiyo:, Bida‡ a:la:do: sa:labo: o:m.

Ya:su eyo: Filib o:lia: Nataniel o:lia:yo: ho:ido:

⁴³ Ho:len a:ma: fa:s amio:, Ya:su e Ga:lili ha:na:no: asulo:. E Filibo: galilia:sa:ga:, eyo: “ne kudu mena” a:la:sio:.

⁴⁴ Filib e Besaida kalu. Andulu o:lia: Bida o:lia:ma: heno:lo: o:m.

⁴⁵ Filib eyo: Natanielo: keda:sa:ga: galiliakiyo:, emo:wo: a:la:sio:, “Mo:sa:s elo: ele sa:sa:lakilo: sio: kalu a:no:, a:la:ta:ga: dinali sa:lan kalu ililo: sa:sa:lakilo: sio: a:no:lo: nio: ba:ba: ko:m. E Nasala:t kalu, Yosa:ba: inso: Ya:suwo: o:m.”

⁴⁶ A:la:sa:labiki Nataniel eyo: a:la:sio:, “Kelego: nafa imilise nowo: Nasala:t a:la:ta:ga: fa:la:doma:iba:le?” A:la:dabu ba:dabiki, Filib eyo: a:la:sio:, “Go:no:n ka ba:ba:ni mena.”

⁴⁷ Ya:su e Nataniel elo:wa yabi ba:da:sa:ga: a:la:sio:, “Kalun wenamio: dikili sa:lan man a:no: e amio: mada aundo:ma ko:lo:, e Isolael kalu hendele dowab.”

⁴⁸ Nataniel eyo: Ya:sumo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Giyo: ne waga asulo:wo:?” Ya:su eyo: emo: sa:laki, “Niyo: Filiba:yo: ge o:ho:lema:nigabiki, ge alona: i ha:g amilo: saba ba:ba:.”

⁴⁹ A:la:sa:labiki Nataniel eyo: a:la:sio: “Widan kalu, Godeya: ene So:wayo: ge. Isolaela: misa: kalu alano: ge.”

⁵⁰ A:la:sa:labiki Ya:su eyo: emo:wo: a:la:sio:, “Niyo: ge alona: i ha:ga sabeka: a:la:bo: gemo: malolo: me ko:lo:, a:no:leko: asulakiyo: giyo: ne

‡ **1:42:** Sifas o:lia: Bida o:lia:ma: ha:go: we u. **1:45:** Lo 18.18, Ais 7.14, 9.6, Jer 23.5, Ese 34.23 **1:49:** Madi 14.33, 16.16, Mak 3.11

amio: a:na tili da:daya:le? Tif amio: alande dim-
idama:no: da:lab a:no: giyo: ba:ba:ib.”

⁵¹ A:la:ta:ga: Ya:su eyo: towo: kudu sa:lakiyo:
a:la:sio:, “Niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Tif amio:
Hebeneyo: kolaetalikiyo:, Godeya: ma:mula:
kalu iyo: Kalule Dowo: a:namio: tinda:liki nolo:
fa:la:nda:liki a:la:lana ba:ba:ib.”

2

Ya:su eyo: ho:ndeyo:, wain ho:n fa:la:do alifa:

¹ Ho:len a:la:yo: ta:ta:ga:yo:, Ga:lili hen Kana
amisa:n a:namio: gayo: a:na tili alitaki kegeo:
Ya:suwa: anowo: a:namio:lo: dowo:.

² A:la:ta:ga: Ya:su o:lia: ene tili wida:sen kalu
iyo:lo: galo: tililiab a:namio: mena:ki ho:ido: ko:lo:
a:na sen.

³ Iyo: sagala:likilo: aneyo: wain ho:no:
kedetabiki, Ya:suwa: anowa:yo: emo:wo:
a:la:sio:, “Kegeo: wenamilo: wain ho:n a:namilo:
ma:no:wo: kedefo:.”

⁴ Ya:su eyo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Ga, ko nino:ma
ko:lo: nemo:wo: sa:la:so:bo. Ho:lende nilo:wo:
o:semo:fa:la:dowo:.”

⁵ A:la:sa:labiki Ya:suwa: anowa:yo: nanogdo:
dian kalu imo:wo: a:la:sio:, “Gio: elo: sa:lab au
dimida:bi.”

⁶ O:g ho:len a:namio:, Yu kaluka:isale iliyo:
Godeya: si wa:l amio: nafale doma:ki, ho:n mul-
ulan mano: eleyo: modo: dila: ko:lo:, a a:namio:
ho:ndo: gulu alifela:sen go:fo: u amilo: dimido:

do:go:fela:fo:wo: a:na dila: delen. Go:fo: imilig a:namio:, 100 lita a:ma: wa:lita:sen.*

⁷ A:la:go:ko:lo: Ya:su eyo: nanogdo: dian kalu imo:wo: a:la:sio:, “Go:fo: wenamio: ho:ndeyo: gulu alifelema.” A:la:sa:labiki iliyo: a:no: tambo meya wa:li alifela:i ane.

⁸ A:la:dimida:sa:ga:yo: Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Ho:n gililo: gulu alifelo: a:no: go:fo: ha:lu nowa wasulia:sa:ga:, kegeo:lo: biso: o:mo: dia: hamana.” A:la:sa:labiki iliyo: a:la:dimido:.

⁹ Kegeo:lo: biso: a:ma:yo: ho:nde ko:lo: wain fa:la:dowo: a:no: eyo: nola ba:ba:. Eyo: wain ho:n a:no: o:ba a:la:ta:ga: mio:wa:le a:la:bo: mo:asulo: ko:sega, nanogdo: dian kalu ho:ndo: wasulia: mio: i a:ma:yo: asulo:. Eyo: galo: dia:no: kalu a:no: ho:lilia:ga:yo:,

¹⁰ emo:wo: a:la:sio:, “Kaluka:isale ililo: dimidano: o:m. Wain nafale a:no: kaluka:isale kegeo: o:mo: tamina dimia:sen. Iyo: a:no: modo: na:sa:ga: no:nolab amio:, wain nudo:lo:ma a:no: a:na mia:sen. Ko:sega giyo: wain nafale a:no: yasi difa: ko:lo: o:go: dimiab” a:la:sio:.

¹¹ Ya:su eyo: molo ha:na:no: tamin amilo: dimido: a:no: we. Eyo: Ga:lili hen, Kana amisa:n a:nami dimido:. A:na dimidakiyo: ene wi ha:laido:wo: kalaba wido: ko:lo:, enedo: tili wida:sen kalu iliyo: e amio: a:na tili dabu.

¹² A:no: eleta:ga:yo:, Ya:su e Kabaniom ha:nakiyo:, ene anowo:, ene ao iyo:, a:la:ta:ga:

* **2:6:** 100 lita a:la:do: sa:lab a:ma: ha:go:, 20 lita ho:n wasu bila:fo:wo: fa:la:dowalega, 100 lita a:na fa:la:doma:ib a:no: ko:lo: sio:. **2:12:** Madi 4.13

enedo: tiliwida:sen kalu i o:lia: amisa:n a:na
ha:na:sa:ga:, ho:len nolo: a:na sen.

*Godeya: ayamilo: kelego:lo: kililia:lenu:
o:luso:no:*

Madi 21.12-13, Mak 11.15-17, Luk 19.45-46

¹³ Yu kaluka:isale ili Tinio: Asulo:
Ma:no:lo: na:sen ho:len a:no: ko:na:ma
fa:la:doma:nigabiyoy, Ya:su e Ya:lusalem halona
ane.

¹⁴ E Godeya: Malilo: a tolo: us a:na tina:ga:
ba:ba: amio:, kalu iliyo: kaowo:, sibiyo:, o:ba: hiyo:
a:na kililia:li sena ba:ba:. Kalu nolba:yo: hen
nowa a:la:ta:ga:lo: mole dia:mio: a:no: Yu moleyo:
a:nodo dia:liki, i fofodo:lo:wa sena ba:ba:.

¹⁵ Ya:su eyo: a:no: ba:da:sa:ga:yo:, iyo:
yasama:niki me nolo: kegene sunda:sa:ga:,
iyo:lo:, ini kaowo:lo: a:la:ta:ga: sibiyo:lo: ha:la:ya
hamana:ki o:luso:no:. A:la:ta:ga: Ya:su eyo:
kalu molelo: a:nodo dia:len a:ma: mole us
a:no: fifila:sa:ga:, ili i fofodo: a:no: nodolia:ga:
buluga:felo:.

¹⁶ Eyo: o:ba: hilo: kililia:len kalu imo: sa:laki,
“Kelego: we dia: hamana. Dowa: a we kelego:lo:
kililia:sen a o:ngo:wo: dowa:so:bo” a:la:sio:.

¹⁷ A:la:ta:ga: enedo: tili wida:sen kalu iliyo:
Godeya:lo: to tamin amilo: sa:sa:lo: a:no: wa:ka
asulo:, “Nilo: gi a ko:lo: mada alan asulo: a:no:
ni asulo: usamio: halaido: dowaki, de ko:lo:
sasadano: a:ngab.”

¹⁸ A:la:fo:ko:lo: Yuwa: ko:go:do: kalu iliyo:
Ya:sumo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Gilo: dimidab we
halaido:wo: o:ba dia:sa:ga: dimidaya? Godeya

a:la:ta:ga: dimilalega, nio: ele ba:ba:niki giyo: molo ha:na:no: nowo: walama.”

¹⁹ A:la:sa:labiki Ya:su eyo: a:ma:la: sa:laki, “Malilo: a we giliyo: bidilia: dia:talikiyo:, niyo: ho:len otalen a:namio: a:ma:la: a:dialifa:no:.”

²⁰ A:la:sa:labikiyo: Yu kalu iliyo: a:la:sio:, “Malilo: a we ko:lo: dia:leno:, donayo: do:la:fo: fa:la:da:in a:la:ta:ga: do:go:fela:fo: us a:na dia:la:ga: disandala: A:la:go:ko:lo: giyo: ho:len otalen amio: ayo: a:ma:la: dialifa:no:wo?”

²¹ Ko:sega Ya:suwa:lo: malilo: a sio: a:no:, ene do:mo:wo: ko:lo: bale sio:.

²² A:la:fo:ko:lo: e sowa:sa:ga: a:ma:la: dasilia:ga: a:labikiyo:, enedo: tili wida:sen kalu iliyo: to elo: sio: we a:na asulakiyo:, iyo: Godeya:lo: to sa:sa:lo: a:no:lia: Ya:su elo: to sio: a:no:lia:yo: hendelelo:b a:la:bo: a:na tili asulo:.

²³ Tinio: Asulo: Ma:no:lo: na:sen ho:len a:namio:, Ya:su e Ya:lusalem silikiyo:, kaluka:isale modo:wo: molo ha:na:no: elo: dimida:lab a:no: ba:ba: ko:lo:, e amio: a:na tili dabu.

²⁴ Ko:sega Ya:su eyo: kaluka:isaleya: mano: fanda asulo: ko:lo:, iyo: elo: doba:da:lo: mo:doma:ib a:la:bo: asulaki, Ya:su eyo: iyo: mo:tili asulo:.

²⁵ Kaluka:isaleya: mano: noma:yo: Ya:sumo:wo: mo:wala sa:ma:ib mo:wo: ili asulo: amilo: da:lab a:no: e o:ma asululi ko:lo:lab.

3

Ya:suwo: Nikodimas o:lia: tola:len

2:19: Madi 26.61, 27.40 **2:21:** 1Kol 6.19 **2:22:** Luk 24.6-8,
Yo:n 12.16 **2:23:** Yo:n 7.31

¹ Fa:lisi kalu nowo: Nikodimas ko:lo: elen. Yu amilo: ganisolo kalu nowo: e.

² Nulu no amio: e Ya:sulo:wa ha:na:ga: a:la:sio:, “Widan kalu, kalu nowo: Godeyo: e o:lia: mo:dowai kibo:bowo:, molo ha:na:no: gilo: dimidab o:leaumbo: mada modimidamabe. A:la:fo:ko:lo: widan kalu Godeya:lo: iliga:fo:wo: ge, niliyo: a:la:asulo:l.”

³ Ya:su eyo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Niyo: gemo:wo: hendele so:lo:l. Kalu abeyo: e wa:kabiyo: mo:sa:la:lialega, Godeya:lo: bo:fo:mela:no: hen a:no: mo:ba:ba:ib.”

⁴ A:la:sa:labiki Nikodimas eyo: a:la:dabu ba:ba:, “Kalu ko:go:do: dowo: a:no: wa:ka a:sa:la:lia:nikiyo:, anowa: kufa: usamio: mada mo:tinan ko:lo: e waga a:sa:la:lia:iba:le?”

⁵ Ya:su eyo: a:ma:la: sa:laki, “Niyo: gemo:wo: hendele so:lo:l. Kalu abeyo: ho:n o:lia: Mama o:lia: a:na ilikiyo: mo:sa:la:lialega, e Godeya:lo: bo:fo:mela:no: hen a:namio: mo:tina:ib.

⁶ Do:mo:wa:lo: sa:la:liab a:no: do:mo:wa:no: ka doma:ib. Ko:sega Mamaya:lo: sa:la:liab a:no:, mamaya:no: doma:ib.

⁷ Nilo: ‘Gio: wa:ka sa:la:lia:bi’ a:la:do: so:lo:l a:namio: molo asula:so:bo.

⁸ Fa:fa:so: enedo: asulab au ka ha:na:sen. Giyo: fa:fa:sa: fowo: da:dan ko:sega, e o:bamida: a:la:ta:ga: yaba:le, o: o:bamida: ha:naba:le giyo: mo:asulab. A:la:gab ko:lo: kaluka:isale Mama amilo: sa:la:liab a:no:lo: o:lea:ngab.”

⁹ Nikodimas eyo: to sa:lab a:no: da:da:sa:ga:yo: a:la:dabu ba:ba:, “To gilo: sa:lab ko waga

fa:la:doma:iba?”

¹⁰ Ya:su eyo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Isolael kaluka:isalelo: widan kaluwo: ge ko:sega, ge to we o:semo: fanda asulo:wo: mo:wo: ha:?”

¹¹ Niyo: gemo:wo: hendele so:lo:l. Nililo: asululi a:no: widaki, a:la:ta:ga: nililo: ba:ba: a:no: fanda sa:la:len. Ko:sega gio: to nilo: sio: a:no: gola ba:ba:.

¹² Niyo: gilido: henfelo: amilo: kelego: ba:da:sen a:no: ko:lo: sa:lab amio:, giliyo: mo:tilida:dab. A:la:fo:ko:lo: niyo: Hebenelo: kelego: halo ko:lo: gimo: sa:lalega, giliyo: waga tili da:ba:no:wo:?”

¹³ Kaluka:isale nolo: Hebeneyo: mo:ane ko:lo:lab. Kalule Dowo: Hebene a:la:ta:ga:lo: mio: imilise e ba:ba: ko:lo:lab.

¹⁴ Mo:sa:s elo: kalaleli hen amilo: sowa: ko:lo: i amilo: deheda:sa:ga:lo: dulugu alifa: o:leaumbo:, Kalule Dowo: elo: a:la:dulugu alifa:ib.

¹⁵ Kaluka:isaleyo: e amilo: tilida:dab a:no: tambo ko:ngo: mela:no:wo: dima:kiyo:, e a:na dulugu alifa:ib.

¹⁶ “Gode eyo: henfelo: kaluka:isaleyo: mada alan asulo: ko:lo:, ene so:wa imiligo: a:na dimi. A:la:dimido: ko:lo:, kaluka:isale abeyo: e amilo: tilida:dab a:no: mo:sowaki, mela:no: mela:no:wo: dia:ib.

¹⁷ Gode elo: ene so:wa ko:lo: henfelo: we-namilo: iliga:fo: a:no:, kaluka:isale we ko:lo: mo:walila:sa:ga:, ge halayo: dimido: a:la:sama:ki iliga:foma. Ko:sega so:waya a:la:ta:ga:yo: henfelo: kaluka:isale we a:ma:la: gasilima:ki, a:na iliga:fo:.

18 Kaluka:isale abeyo: e amilo: tili da:dab a:no: mo:walilab amio:, e hala dimido: a:la:bo: mo:sa:ma:ib. Ko:sega kaluka:isale abeyo: e amilo: mo:tili da:dab a:no: iyo: o:ma mo:walila:sa:ga: hala dimido: a:la:safolab, mo:wo: i a:no: Godeya: ene so:wa imilise a:ma: wi amio: mo:tili dabu.

19 A:la:ta:ga: mo:walilima:ib a:ma: mo:wo: we. Ho:lendeyo: henfelo: wenamio: fa:la:dowo: ko:sega, kaluka:isale iliyo: man mogago:le dimida:likiyo: ho:lenu: mo:asulaki, iyo: sololiyo: mada alan asula:sen.

20 Kaluka:isale man mogago:le dimida:lab a:ma:yo: ho:lenu: mada mo:beakigab. Mogago: ililo: dimida:lab a:no: kalab amio: mo:walama:no: asulaki, iyo: ho:len us a:namio: mo:tina:sen.

21 Ko:sega kaluka:isale abeyo: Godeya: to hendelelo: kudu ha:na:lab a:no:, ho:lenu: usa doma:ni ya:sia:lab. Kalu nolba:yo: nanog ililo: dimido: a:no: Gode eya iliki dimido: a:la:asuluma:kiyo:, iyo: ho:len usa dowab.”

Yo:n ho:n amilo: to:lolan a:ma:yo: Ya:suwo: fanda wido:

22 A:ma: fa:s amio: Ya:suwo: o:lia: enedo: tili wida:sen kalu i o:lia:yo: Yudia hen a:na ane. E ho:len nolo: i o:lia: a:na silikiyo:, kaluka:isaleyo: ho:na to:lola:len.

23 O:g a:namio: Yo:n eyo:lo: ho:na to:lola:len. Salim aniba Ainon amisa:n a:namio: ho:no: modo: delen ko:lo: kaluka:isale modo:wo: ho:na to:loma:kiyo:, Yo:n elo:wa ya:sia:len.

24 Ho:len a:namio: Yo:n e dibolo ayamio: o:semo: to:lolo:.

25 Yo:n enedo: tili wida:sen kalu nol o:lia: Yu kalu nowo:lia:yo: towa: mo:mo:da kego:. Godeya: siwa:l amio: kaluwo: nafale doma:kilo: ho:n amilo: to:go:dan man a:no: egelebo: towa:yo: kego:.

26 A:la:fo:ko:lo: iyo: Yo:n elo:wa ya:ga:yo: a:la:sio:, “Widan kalu, ge Yodano: nodowa silikilo: kalu ge o:lia:lo: dofo:likilo: gilo: fanda sio: kalu a:no: asuluma. Kalu a:ma:yo: kaluka:isaleyo: ho:na to:lola:labikiyo:, kaluka:isale tambowo: elo:wa ha:na:sia:lab.”

27 A:la:sa:labiki Yo:n eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Gode Hebenelo: a:lab eyo: nanog nowo: mo:da:fea:sa:ga: ta:talega, kaluwa:yo: kelego: imilig nowo: mada mo:dimidama:ib.

28 Niyo: gimo:wo: tamin amio: a:la:sio:, ‘Godeya:lo: Da:feyo: kaluwo: nema. Ko:sega tamina hamana:kilo: iliga:fo:wo: ne.’ Nilo: sio: a:no: gio: dabu ko:lo: o:li sa:ma:ib.

29 Kaluwa:yo: gayo: diab amio:, ga ko: kalu elo: samelo:wa ha:na:ib. Kalu ida:nido: ege downan a:no: kalu mia:no: a:no: ka:la:gede yasila:la:ga:, kalu a:ma: towo: da:da:ga:yo:, e sagalo:wo: alan doma:ib. O:leaumbo:, o:go: ne sagalo:wo: mada alan dowab.

30 Kalu e, wilo: alande doma:ib. A:la:ta:ga: ne wilo:ma e ha:ga doma:ib.

31 “Halona a:la:ta:ga:lo: mio: kalu a:ma:yo: kaluka:isaleyo: tambo e tinio: ko:lo:lab. Henfelo: kaluwo: henfelo: a:ma:no: ko:lo:, henfelo: kelego: a:no: ko:lo: sa:la:mela:ib. Ko:sega Hebene

a:la:ta:ga:lo: mio: a:no:, kaluka:isaleyo: tambo e tinio: ko:lo:lab.

³² Elo: ba:ba: o:lia: dabu a:no:lia:yo: eyo: fanda wida:len. Ko:sega kaluka:isale iliyo: elo: to sio: a:no: gola ba:da:len.

³³ Kaluka:isale abeyo: to elo: sio:lo: tilida:dab a:ma:yo: Gode eyo: hendele sio:lo:b a:la: widaki-gab.

³⁴ Mo:wo: Gode eyo: enedo: iliga:fo: o:mo:wo: ene Mamayo: mo:aloba:daki, tambo ililo:le dimi ko:lo: kalu a:ma:yo: Godeya: toleyo: ko:lo: sa:la:sen.

³⁵ Iyaya:yo: ene So:wayo: mada alan asulab ko:lo:, e bo:fo:melea:kiyo: kelego: tambowo: e dagiya difa:.

³⁶ Kaluka:isale abeyo: So:wa amilo: tili da:dab a:no:, ko:ngo: mela:no:wo: di ko:lo:lab. Ko:sega kaluka:isale abeyo: inso:wa: tolo: gola ba:da: a:no:, ko:ngo: mela:no:wo: mo:dia:ib. A:la:ta:ga: Godeya: gadio:wo: e amio: dia:fo:mela:ib.”

4

Ya:suwo: Samalia ga o:lia: tola:len

¹ Ya:su eyo: kaluka:isale modo:wo: ho:na to:lolabiki, kaluka:isale iliyo: enedo: tili wida:sen kalu a:no: agelo: amio:, Ya:su elo:ma:yo: Yo:n elo: tili wida:sen kaluwo: tiniab a:la:liki malola:i ane ko:lo:, Fa:lisi kalu iyo: a:na dabu.

² Ko:sega hendele Ya:su eyo: ho:n amio: elo: mo:to:lola:len. Enedo: tili wida:sen kalu ili to:lola:len.

³ Ya:su eyo: malolo: a:no: da:da:sa:ga:yo:, e Yu-dia heno: ta:ta:sa:ga:, a:ma:la: Ga:lili ha:na:ni ane.

⁴ Ya:su e Ga:lili a:na ha:nakiyo:, togo: Samalia hen a:na ha:na:sen ko:lo: e a:na tinia:li ane.

⁵ A:la:fo:ko:lo: e Samalia hen a:namio: Sikal amisa:n a:na fa:la:dowo:. Sikal amisa:n a:no: Ya:koba: kalu so:wa Yosa:bo:lo: hen dimi anib a:na a:lab.

⁶ Mo:lulo: Ya:koba:lo: ho:n si daido:wo: a:na elen ko:lo:, Ya:suwo: ko:na: ya:la:ga: disi dowabi bo:e yabikiyo:, e ho:n si daido: anib a:na sen.

⁷ Samalia ga nowo: ho:n wa:fa:ni a:na mio: ko:lo:, Ya:su eyo: emo:wo: a:la:sio:, “Giyo: ho:no: nelo: ma:niki wasu mea:no:wo: o:liyo:?”

⁸ Ya:suwa: enedo: tili wida:sen kalu iyo: ma:no: kililia:no: a:la:ta:ga: amisa:na tiane ko:lo:, Ya:su e ina:li a:naka sen.

⁹ Ya:su eyo: a:la:dabu ba:dabiki, Samalia ga a:ma:yo: a:la:sio:, “Ge Yu kalu. Ne Samalia ga ko:lo: giyo: nemo:wo: ho:no: waga wasu mena:ki sa:laya?” Elo: a:la:do: dabu ba:ba:yo: mo:wo: we. Yu kaluka:isale iliyo: Samalia kaluka:isale o:lia:yo: mo:ege dowan.

¹⁰ Ya:su eyo: ga o:mo:wo: a:ma:la: sa:laki a:la:sio:, “Ga ge Godeya:lo: boba dimia:no: a:no:lia:, kalu gemo:lo: ho:ndo: wasu mena a:lab a:no:lia:yo: ge fanda asulo: kibo:bowo:, giyo: emo: dabu ba:ba: ko:lo:, eyo: mela:no:lo: a:lab ho:n a:no: gemo:wo: wasu mebabe.”

¹¹ A:la:salabiki ga a:ma:yo: a:la:sio: “Ho:n daido: we kiyo: wi henba ko:lo:, gilo: ho:ndo: wasulia:sa:ga:lo: dia: fa:la:ma:no:wo: kelego:wo:

aundo:ma. A:la:fo:ko:lo: gio: mela:no:lo: dimia:lab
ho:n a:no: o:bamida: dia:no:wo:?

¹² Nili ma:mu Ya:kob eyo:lo:, ene so:lo:wo:lo:,
ene no: fofow:lo: ho:n we na:la:ga:yo:, eyo: ho:n
we nimo: na:melea:ki ta:fo:gane ko:lo:, Ya:kobo: gi
tinio: a:la: sa:laya:le?”

¹³ A:la:dabu ba:dabikiyo:, Ya:su eyo: ga
o:mo:wo: a:la:sio:, “Kaluka:isale abeyo: ho:n welo:
nab a:no: wa:kabiyo: ho:n maiyo:wo: a:doma:ib.

¹⁴ Ko:sega kaluka:isale abeyo: ho:n nilo:
dimia:no: welo: nab a:no:, e tif amio: ho:n
maiyo:wo: mo:doma:ib. A:la:ba, ho:n nilo:
emo:lo: dimia:no: a:ma:yo: e usamio: ho:n si ko:lo:
foga fa:la:dowa:lo:wo: a:gaki, emo:wo: ko:ngo:
mela:no:wo: dimia:ib.”

¹⁵ Ga a:ma:yo: a:la:sio:, “Kalu Alan, ho:n ko
nemo: dimina. A:la:galikiyo: ne ho:n maiyo:wo:
wa:kabiyo: mo:doma:ib ko:lo:, ne ho:n si daido:
wenamio: mo:wa:fa: ya:mela:no:.”

¹⁶ Ya:su eyo: emo:wo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Ge
ha:na:sa:ga:, ge kaluwo: wena tililia: ya:bi.”

¹⁷ A:la:sa:labiki, ga a:ma: sa:laki, “Ne kaluwo:
aundo:ma” a:la:sio:. Ya:su eyo: ga o:mo:wo:
a:la:sio:, “Gilo: ne kaluwo: aundo:ma a:la:do:
sa:lab a:no: hendele.

¹⁸ Ge kaluwo: bila:fo:wa ha:na:sa:ga: ta:felo:
ko:lo: a:lab. A:la:ta:ga: kalu o:gdo: ge o:lia:lo: sab
ko, ge kalulema. A:la:fo:ko:lo: giyo: hendele sio:.”

¹⁹ A:la:sa:labikiyo: ga a:ma:yo: a:la:sio:, “Kalu
Alan, niyo: dinali sa:lan kaluwo: ge a:la:asulo:
ko:lo: giyo: nemo:wo: fanda sa:ma:no:wo: o:liyo:?”

20 Nili ma:mu ima:yo: hen misio: wenamio: Godemo: wabulu sa:la:sen. Ko:sega Yu kalu giliyo: Godemo:wo: Ya:lusalem a:naka wabulu sa:la:lubi a:la:sa:la:sen. A:no: mo:wo: ha:?”

21 A:la:sa:labiki Ya:su eyo: a:la:sio:, “Ni to we ge tili asuluma. Ho:len nowo: fa:la:doma:nigab ko:lo:, ho:len a:namio: kaluka:isaleyo: misio: wenamio:lo:, Ya:lusalem a:namio:lo: Do Godeyo: mo:wabulu sa:ma:ib.

22 Samalia kaluka:isale giliyo: gilo: mo:asulo: o:mo: wabulu sa:la:sen. Ko:sega Yu kalu niliyo: nililo: fanda asulo: o:mo: wabulu sa:la:sen. Mo:wo: Gode eyo: Yu kaluka:isaleya a:la:ta:ga:yo: henfelo: kaluka:isaleyo: tambo ga:li mesea:ki a:ma:la: gasilia:ib.

23 Ko:sega ho:len no amio:, Godemo:lo: hendele wabudab kaluka:isale i a:ma:yo:, Mamaya: halaido: o:lia: Godeya: to hendele a:na ilikiyo:, Domo: wabulu sa:la:mela:ib. Ho:len a:no: ko:na:ma fa:la:doma:nigab. Hendele ho:len a:no: o:ma fa:la:dowab. Dowa:yo: emo:lo: wabulu sa:ma:no:wo: kaluka:isale o:leo:ngo:wo: ko:lo: kedab.

24 Gode e mama ko:lo:, kaluka:isale elo: wabulu sa:lab a:ma:yo: Mamaya: halaido: o:lia: Godeya: to hendele a:na ilikiyo:, o:li wabulu sa:ma:ib.”

25 A:la:sa:labiki ga a:ma:yo: a:la:sio:, “Niyo: Ma:saya e mia:nigab a:la:asulo:. Kalu a:ma: ene wiyo: nowo: Keliso a:la:sio:. E fa:la:dowa:sa:ga:yo:, nimo:wo: kelego: a:na tambo fanda sa:ma:ib, niyo: a:la:asulab.”

²⁶ Ya:su eyo: ga o:mo:wo: a:la:sio:, “Gilo: sa:lab ko, ge o:lia:lo: tola:yo: ne.”

²⁷ Ya:su e to a:no: o:sa:la:lana, enedo: tili wida:sen kalu iyo: a:ma:la: fa:la:dowakiyo:, e ga o:lia: tola:lana ba:da:sa:ga: iyo: iligo:. Ko:sega iliyo: “ge o:b kedaki tola:lano:?” o: “Ge ga o:lia:yo: waga tola:lano:?” a:la:bo: mo:dabu ba:ba:

²⁸ A:la:ta:ga: ga a:ma:yo: ene go:fo: ho:ndo: wa:sa:sen a:no: ho:n si daido: anib a:na ta:taki, e amisa:na a:ma:la: ha:na:ga:yo:, kaluka:isale imo:wo: a:la:sio:,

²⁹ “Nilo: wo:no:lolo: dimido: a:no: tambo kalu noma:yo: kalaba sio: ko:lo:, kalu a:no: gio: ba:ba:ni mena. Godeya:lo: Da:feyo: kaluwo: eya:le?”

³⁰ A:la: malolabikiyo:, iyo: amisa:no: ta:ta:sa:ga:, ha:la:ya handalowakiyo:, Ya:sulo:wa ya:sio:.

³¹ Ga a:no: amisa:na ha:na:sa:ga: o:malola:lab amio:, Ya:suwa: enedo: tili wida:sen kalu iliyo: Ya:sumo:wo: “Widan kalu, ge ma:no:wo: maiya” a:la:liki dibodo:.

³² Ko:sega Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Ma:no:wo: gilo: mo:asulo: a:no:, ne amio: da:lab.”

³³ A:la:sa:labiki iliyo: egelebo: towo: sa:lakiyo:, “Kaluka:isale noma:yo: ma:no:wo: emo:wo: dia: mio:wa:le?” a:la:nenelo:.

³⁴ Ya:su eyo: a:la:sio:, “Nelo: iliga:fo: kalu a:ma: asulo: au kudu ha:naki, a:la:ta:ga: nanogo: elo: a:no: ko:lo: ditandala:ma:no: a:no: ni ma:no:wo: o:m.

³⁵ To we giliyo: bale sa:lakiyo: a:la:sa:la:sen, ‘Ele fa:la:da:ino: ta:ta:ga:yo:, egelo: a:no: nafalia:sen.’

Ko:sega niyo: gimo:wo: a:la:so:lo:l. Gio: dasili-akiyo: egelo: we sigili bo:ba. Egelo: amio: fowo: nafale dia:no:le ko:lo:lab.

³⁶ Hendo: biso: kalu eyo: folo: tulan kalu ili nanog di amio: moleyo: kililia:lab, a:la:ta:ga: ililo: fo tulab a:no: kaluka:isale mela:no: mela:no:lo: dio: o:m. A:la:fo:ko:lo: elo: gelan kalu o:lia: folo: tulan kalu i a:no: egelebo: sagala:li doma:ib.

³⁷ To gililo: sa:la:sen we hendele. ‘Kalu noma:yo: eyo: gela:sen ko:sega, noma:yo: fowo: tula:sen.’

³⁸ Egelo: amilo: nanogo: gilo: mo:dimido: a:namio:, niyo: gio: fowo: a:na tuma:ki iliga:fo:. Nanog halaido:wo: kalu nolba: dimido: ko:lo:, ililo: nanog dimido: a:ma: fowo:, giliyo: a:na tulab.” Ya:su eyo: a:la:sio:.

³⁹ Ga a:ma:yo: ene amisa:n kaluka:isalemo: sa:lakiyo:, “Nilo: dimida:len a:no: tambo kalu wema:yo: kalaba sio:.” A:la:sa:la:labikiyo: Samalia kaluka:isale a:namilo: sa:sen modo:wo: Ya:su amio: a:na tilidabu.

⁴⁰ Samalia kaluka:isaleyo: Ya:sulo:wa fa:la:dowakiyo:, e i o:lia: doma:niki ha:nolo sio: ko:lo:, Ya:su e ho:len a:la:yo: i o:lia: a:na dowo:.

⁴¹ A:la:fo:ko:lo: kaluka:isale modo:wo: elo: to sa:lab a:no: da:da:ga:yo:, Ya:su amio: a:na tilidabu.

⁴² Iliyo: ga o:mo:wo: a:la:sio:, “Gilo: sa:la:lab amio:, nio: Ya:su amio: tilidabu ko:sega, o:go: Ya:suwa: enedo: widab a:no: nio:lo: da:da:sa:ga:, hendele tili do:do:l. Niliyo: kalu we hen-felo: kaluka:isalelo: gasilia:nikilo: mio:wo: hendele welo:b a:la:asulo:l.”

Ya:su eyo: gamani nanog dian kaluwa: inso:wo: falele alifa:

⁴³ Ya:su e hen a:namilo: seno: ho:len a:la:yo: ta:ta:sa:ga:yo:, e Ga:lili ane.

⁴⁴ Tamin amio: Ya:suwa: ene sa:lakiyo:, “Dinali sa:lan kaluwa: ene amisa:n a:namio:, kaluka:isaleya:yo: e mo:wabuda:sen.”

⁴⁵ A:la:fo:ko:lo: Ya:su e Ga:lili a:na fa:la:dowabikiyo: kaluka:isale iliyo: sagala:liki ba:ba:. Mo:wo: tamin amio: Tinio: Asulo: Ma:no: ho:len a:namio: iyo: Ya:lusalem a:na kegeakiyo:, Ya:su elo: a:namilo: dimido: a:no: tambo ba:ba:.

⁴⁶ A:la:ta:ga: Ya:suwo: Ga:lili hen a:na sia:la:ga:yo:, elo: tamin amilo: ho:ndelo: nodola:sa:ga: wa:indo: fa:la:dowo: amisa:n Kana a:na wa:ka ane. Ho:len a:namio: Kabaniom amisa:n amio: gamani nanogdo: dian kalu nowo: sen ko:lo:, ene inso:wo: walaf delen.

⁴⁷ Kalu a:ma:yo: Ya:suwo: Yudia heno: ta:ta:ga: Ga:lili hen a:na mio:ka: a:la:sa:labiki dabu ko:lo:, e Ya:sulo:wa mio:. E a:na ha:na:ga:yo:, ene so:wa ko:lo: walaf soma:no: da:lab a:no: Ya:suwo: ya:sa:ga: falele alifoma:ki susio:.

⁴⁸ A:la:susiabikiyo: Ya:su eyo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Gio: molo ha:na:no: dimido: a:no:lia: ele ba:ba:no: ko:li ko:lilo: a:no: mo:ba:dalikiyo:, gio: mada mo:tilida:ba:ib.”

⁴⁹ A:la:sa:labiki kalu a:ma:yo: a:la:sio:, “Kalu Alan, ni so:wayo: o:soma:nigab a:naka ge ni amisa:na bo:e mena” a:la:li susio:.

⁵⁰ Ya:su eyo: emo:wo: a:la:sio:, “Gi so:wayo: o:li mesa:ib ko:lo: ge a:ma:la: hamana.” Kalu a:ma:yo: to sa:lab a:no: tili da:da:sa:ga:yo:, e a:ma:la: ane.

⁵¹ Kalu a:no: ene ayamio: o:fa:la:doma:ni ha:na:ga: ha:nabikiyo:, ene nanogdo: dian kalu nolo: e toga galiliakiyo:, gi so:wayo: o:li saka: a:la:malolo: me.

⁵² A:la:malolo: meabikiyo:, kalu a:ma:yo: ene so:wayo: ofa:siyo: o:bami o:li dowabeyo: a:la:dabu ba:ba:. A:la:dabu ba:dabikiyo: iliyo: a:la:sio:, “Aliyo: ofa:siyo: agela dowabiki, ofo: walaf e amilo: elen a:no: a:na bulutabe.”

⁵³ A:la:sa:labiki iyaya:yo: ofa:si Ya:suwa:lo: “Gi so:wayo: o:li mesa:ib” a:la:do: sio:, ofa:sile a:naka o:li dowo:lo:b a:la:asulo:. A:la:fo:ko:lo: kalu a:no:lo:, ene ayamilo: sa:sen a:no:lo: tambo Ya:su amio: a:na tilidabu.

⁵⁴ Ya:suwo: Yudia heno: ta:ta:sa:ga:, Ga:lili fa:la:dowo: a:namio:, molo ha:na:no: andeb dimido:wo: o:m.

5

Ba:ta:sda ho:n golo: amio: Ya:su eyo: kalu nowo: falele alifa:

¹ Tif amio: Yu kaluwa:lo: gulugululan alan ho:len nowo: fa:la:dowabikiyo:, Ya:suwo: Ya:lusalem ane.

² Ya:lusalem ilif us a:namio: Sibilo: Ha:na:sen Tog anib amio: ho:n golo: nowo: delen ko:lo:, ho:n a:no: Alam towa:yo: Ba:ta:sda a:la:sa:la:sen. Ha:fo:lo: mesa:no: a bila:fo:wo: ho:n golo: anib a:na elen.

³⁻⁴ A a:namio: walafdo: dosdo: kaluka:isaleyo:, siyo: ko:no:lo:, giligi seno:lo:, ko:go:neli kaluka:isaleyo:lo: modo: ko:lo: ho:n anib a:na sen.

⁵ Kalu nowo: a:namilo: seno:, donayo: do:la:fo: otalen a:la:ta:ga: ola:fo: a:no: e giligo: sen.

⁶ Ya:su eyo: kalu a:no: ba:dakiyo:, e donayo: modo: a:namio: giligi seno:lo:b a:la:asulakiyo:, emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Ge walaf ko falelema:ki asulaya?”

⁷ Walaf kalu eyo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Kalu alan, ho:no: ko:gobayab amio:, ne ho:n usa hamana:kilo: asuwa:fa:no: kalu nowo: aundo:ma dowas:en. A:la:fo:ko:lo: ne ho:na ti ha:na:no: dowab amio:, kalu nowo: e ko:le tamina tinaba ta:ta:sen.”

⁸ A:la:sa:labiki Ya:su eyo: emo:wo: a:la:sio:, “Ge dasima! Go:no:n geo:ndo:wo: dia:sa:ga: hamana.”

⁹ Wigibole a:naka kalu a:no: falele alifa: ko:lo:, ene geo:ndo:wo: dia:sa:ga: a:na ane.

Dimido: we Ha:fo:lo: Dowan ho:len a:nami go:

¹⁰ A:la:fo:ko:lo: Yu ko:go:do: kalu iliyo: falele alifa: kalu emo:wo: a:la:sio:, “O:go: Ha:fo:lo: Dowan ho:len ko:lo: gilo: geo:ndo: dia:ha:nab koma:yo:, nili ele difa: a:no: gi o:go:sab.”

¹¹ Ko:sega eyo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Nelo: falele alifa: kalu a:ma:yo: ‘Geo:ndo:wo: dia:sa:ga: hamana’ a:la:sio: ko:lo: dia:ho:no:l.”

¹² A:la:sa:labiki iliyo: emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “‘Ge geo:ndo:wo: dia:ga: hamana’ a:la:bo: kalu abe sa:labeyo:?”

¹³ Ko:sega kalu elo: falele alifa: a:no: e mo:asulo: Mo:wo: kaluka:isaleyo: modo: kegeo: ko:lo:, Ya:su e us a:naka kelege dowabiki, kalu elo: falele alitab a:no: e mo:fanda ba:ba:

¹⁴ A:ma: fa:s amio: Ya:suwo: Godeya: Malilo: A ilif tolo: usa tina:sa:ga:, kalu a:no: a:na elena galilia:sa:ga:yo:, Ya:su eyo: emo:wo: a:la:sio:, “Dabuma! O:go: ge o:li dowo:lo:biki, hida:yo: alan nowo: gelo: amio: a:fa:la:dowabena:ki, ge man mogago:wo: wa:kabiyo: dimida:so:bo!”

¹⁵ A:la:sa:labi da:da:ga:yo:, kalu a:no: ha:na:sa:ga:, Yu ko:go:do: kalumo: sa:lakiyo:, “Nelo: falele alifa: a:no: Ya:suwa: go:lo:bo” a:la:sio:.

¹⁶ Ya:su eyo: kelego: we o:ngo:wo: Ha:fo:lo: Dowan ho:lana dimida:len ko:lo:, Yu ko:go:do: kalu iliyo: Ya:sumo:wo: hida:yo:wo: a:na dimia:len.

¹⁷ Ko:sega Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Dowa:yo: nanogo: ho:lano: tambo dia:li mio: ko:lo:, niyo:lo: nanogo: we a:na dimida:lo:l.”

¹⁸ To a:la:do: sio: a:na ilikiyo:, Yu ko:go:do: kalu iliyo: Ya:su e sanala:ma:no: a:la:liki togo: halaido: kedo:. Mo:wo: Ya:su eyo: Ha:fo:lo: Dowan ho:len amilo: nanog di a:no: ko:mba. Eyo: Godeyo: iyaka: a:la:sio: ko:lo:, to a:namio: Ya:su elo: Gode o:ngo:ka imili dowab a:la:asulo: ko:lo:, iliyo: to a:no:lia: dikudaki, sanala:ma:no: kedo:.

¹⁹ A:la:fo:ko:lo: Ya:su eyo: imo:wo: fanda widaki a:la:sio:, “Niyo: to we hendele sa:ma:nigo:l. So:wa eyo: ene asulo:wa:yo: nanogo: mada mo:dimida:sen. Ko:sega Iyaya:lo: dimidabikilo:

ba:ba: a:no:leko: dimidama:ib. Iyaya:lo: dimidab aumbo:, Inso:wa:yo:lo: a:la:ka dimidama:ib.

²⁰ Mo:wo: iyaya:yo: ene Inso:wo: mada alan asulo: ko:lo:, elo: dimida:sen a:no: inso:mo:wo: tambo wida:lab. Hendele, gio: iligaki molo asuluma:no: a:no: bo:ba:kiyo:, o:gdo: dimido: we ha:lula:su o:ngo: ta:taki, Iyaya:yo: nanog halaido: alan nolo: emo: dimidama:ki walama:ib.

²¹ Iyaya:yo: sowo: kaluwo: mela:no:wo: dimi-aki dasi alita:sen. A:la:do: dimido: aumbo:, Inso:wa:yo:lo: mela:no:wo: kaluka:isale enedo: dimia:no: asulab o:mo: dimia:sen.

²² Iyaya:yo: kaluka:isale imilig nowo: mo:walilakiyo: mo:aloba:ma:ib. Ko:sega eyo: mo:walilakilo: aloba:ma:no: halaido: a:no: Inso:mo: tambo dimi ko:lo:lab.

²³ Elo: dimido: a:no: mo:wo: we. Kaluka:isale iliyo: Iyamo:lo: wabudan o:leaumbo:, Inso:mo:wo:lo: a:la:ka wabuluma:ki dimido:. Kaluka:isale abeyo: Inso:lo: mo:wabuda:sen a:ma:yo:, elo: iliga:fo: Iya a:no:lo: mada mo:wabuda:sen.

²⁴ “Niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Kalu abeyo: ni to sio: a:no: da:da:sa:ga:, nelo: iliga:fo: kalulo: tili asulab a:no:, e mela:no: mela:no:wo: di ko:lo:lab. A:la:go:ko:lo: kalu a:no: mo:walilabdo: a:namio: e mo:falasila:ma:ib. E soma:no:lo: doba:da:lo: elen a:no: ta:ta:sa:ga:, o:ma mela:no: usa tiane ko:lo:lab.

²⁵ “To we gimo:wo: hendele so:lo:l. Ho:len no amio: kaluka:isale sowo: o:ngo: elen a:no: Godeya: ene So:waya: dagano: da:ba:ib ko:lo:, kaluka:isale

o:lo: da:dab a:no: mela:no:wo: dia:ib. Ho:len a:no: ko:na:ma fa:la:doma:nigab. Hendele ho:len a:no: o:ma fa:la:dowab.

²⁶ Mela:no: mo:wo: Iya amio: a:lab ko:lo: ha-laido: a:no: inso:mo:wo: dimiabiki, mela:no: mo: a:no: e amio:lo: a:lab.

²⁷ Kalule Dowo:wo: e ko:lo:, Iyaya:yo: kaluka:isale mo:walilima:no: a:no: halaido:wo: emo: dimi.

²⁸⁻²⁹ Gio: to nilo: sio: a:no: da:dakiyo: iliga:so:bo! Ho:len nowo: fa:la:dowalikiyo:, kaluka:isale sowo: ko:lo: daido: amilo: da:lab a:no: Kalule Dowo:wa: dagano: da:dalikiyo:, iyo: a:ma:la: dasilia:ga: handaloma:ib. Kaluka:isale abeyo: man nafalelo: dimida:len a:no: dasilia:ga:yo:, ko:ngo: mela:no: mela:ib. A:la:ta:ga: kaluka:isale abeyo: man mogago:lolo: dimida:len a:no: dasilia:ga:yo:, mo:walila:sa:ga: falasila:ma:no: us a:na doma:ib.

Ya:su e kalu o:ba:le a:laki nolba:yo: fanda sio:

³⁰ “No:no:n asulo: amio: kelego: imilise nowo: mada mo:dimidama:no:. Godeya:lo: nemo:lo: to sa:lab a:no: da:da:sa:ga:, kaluka:isaleyo: a:na mo:walilo:l. No:no:ndo: asulab aumbo: mo:kudu ha:nakiyo:, nelo: iliga:fo: kalu elo: asulab a:no: ko:lo: kudu ha:naki, digalo:le mo:walilo:l.

³¹ Ne nina:li iliki, kalu we o:ngo: a:la:li kalab ami so:lo:loga, nilo: to sa:lab a:no: hendele a:la:bo: kalu nolba:yo: mo:tilida:ba:ib.

³² Ko:sega kalu nowo: a:lab* ko:lo:, ne kalu o:ba:le a:lakiyo: eyo: fanda sio:. A:la:ta:ga: ne

5:28-29: Dan 12.2, Madi 16.27, Ilig 24.15 **5:30:** Yo:n 5.19, 6.38

* **5:32:** “Kalu nowo: a:lab” a:la:do: sio: a:no: Godeyo: ko:lo: da:fe sa:lab.

ko:lo: elo: fanda sa:lab a:no: niyo: mada hendele sa:lab a:la:asulo:.

³³ “Giliyo: Yo:na:lo: to sa:lab a:no: dabuma:kiyo:, kalu nolo: elo:wa iliga:fo: ko:lo:, Yo:n elo: ne ko:lo: kalab amilo: wido: a:no: hendele.

³⁴ Ne halale alitakiyo:, kaluwa:yo: mo:sama:ki asulo:. Ko:sega Godeya: gi ko:lo: a:ma:la:do: gasilia:no: a:no: asulaki, niyo: Yo:n elo: to widab a:no: ko:lo: so:lo:l.

³⁵ Yo:n elo: to wido: a:no: nafa do:itab amilo: ho:len ko:lo: ho:lea:tan o:ngo: dowo: ko:lo:, fog abolda:su a:namio: gio: ho:len us a:na sagala:liki sen.

³⁶ “Ko:sega kelego: nol da:lab a:ma:yo: Yo:n elo: to sio: a:no: tinio: ko:lo:, kelego: a:no: nanog nilo: dimida:lo:lo: o:m. Nanog we Dowa:yo: nemo: di-tandala:ma:ki dimi ko:lo:, niyo: we a:na dimido:l. Nanog nilo: dimido:l a:ma:yo: ne kalu o:ba:le a:laki, a:la:ta:ga: Dowa:yo: ne hendele iliga:fo: a:la:liki kalaba fanda widaki gab.

³⁷⁻³⁸ “A:la:ta:ga: Do nelo: iliga:fo: a:ma:yo:lo: ne ko:lo: fanda widaki sio:. Ko:sega giliyo: elo: iliga:fo: kalu a:no: mo:tilidabu ko:lo:, gio: Dowa: towo: mo:da:daki, e misio: mo:ba:ba:. A:la:ta:ga: ene towo:lo: gi usamio: mo:da:lab.

³⁹⁻⁴⁰ “Godeya: to ko:lo: bugo: amilo: da:lab a:ma:yo: gimo:wo: mela:no: mela:no:wo: dimia:ib a:la:asulab ko:lo:, gio: to a:no: ho:leno: tambo agelakiyo: aloba:da:sen. Godeya: bugo: wema:yo: ne ko:lo: kalaba wida:sen ko:sega, gio: nelo: amio: mela:no: dia:no:wo: mo:beaki mo:ya:le.

5:36: Yo:n 3.2, 14.11

5:37-38: Madi 3.17, Yo:n 5.32, 8.18

5:39-40: Luk 24.27

⁴¹ “Kaluka:isaleya:yo: wi alan a:no: nemo: dimina:kiyo: ne mo:asulo:.

⁴² Ko:sega ne gio: asulo:l. Gili asulo: us amio:, Godeya: ha:fo: disa:ma:no: man a:no: aundo:ma dowo: ko:lo:lab a:la:asulo:l.

⁴³ Ne Dowa: wiya iliki mio: ko:sega, giliyo: ne mo:tilili ko:lo:lab. Ko:sega kalu nowo: ene wiya a:la:ta:ga: yalega, giliyo: e sagala:liki tililia:ib.

⁴⁴ Giliyo: gi usamilo: wi alan dia:no: a:no:ko: asulab. Ko:sega Gode imilise elo: wi alan gimo:lo: dimia:no: a:no: gio: mo:beab ko:lo:, giliyo: waga tili da:ba:no:wa:le?

⁴⁵ “Ko:sega gio: Do Godeya: siwa:l amilo: mo:walilab a:namio:, kalu gililo: hala dimido:lo: kalab amilo: walama:no:wo: nimaka:. Kalu gilo: asuwa:fa:ib a:la:do: asulufo:lab a:no: Mo:sa:s ko:sega, eyo: gililo: hala dimido: a:no: kalaba sa:ma:ib.

⁴⁶ Giliyo: Mo:sa:s e hendele tili asulo: kibo:bowo:, nelo: tili asulumabe. Mo:wo: Mo:sa:s elo: to sa:sa:lo: a:no: ne ko:lo: sio:.

⁴⁷ Ko:sega giliyo: to elo: sa:sa:lo: a:no: mo:tili asulo: ko:lo:, to nilo: so:lo:l we waga tili da:ba:no:wo:?”

6

Ya:suwa:yo: ma:no:wo: 5,000 kalulemo: so:go:

¹ Tif amio: Ya:suwo: ho:n golo: Ga:lili, Taibelias a:la:do: sa:la:sen a:no: ta:noa:sa:ga: nodowa ane.

² Ya:su elo: walaf kaluka:isale falele alifelak-ilo: molo ha:na:no: dimidab a:no: ba:ba: ko:lo: kaluka:isale modo:wo: e kudu mio:.

³ Ya:suwo: misio:wa fa:la: ha:na:sa:ga:, enedo: tili wida:sen kalu o:lia: sen.

⁴ A:la:ta:ga: o:g ho:len a:namio:, Tinio: Asulo: Ma:no: ho:lenu: ko:na:ma fa:la:dowo:.

⁵ Ya:su eyo: kaluka:isaleyo: modo: ko:lo: elo: amilo: yab a:no: ba:da:sa:ga:yo:, Filibo: sa:laki, “Kaluka:isale we ma:no:wo: o:ba kililia:sa:ga: mea:no:wa:le?” a:la:dabu ba:ba:.

⁶ Ya:su eyo: enedo: dimidama:no:wo: asu-lufo:liki, ba Filib e ko:lo: da:fe ba:daki sio:.

⁷ Filib eyo: emo:wo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Ele ola:fo:wo: nanogo: dia:la:ga: ami, mole diab a:ma:yo: kaluka:isale i wema: ma:no:wo: kililia:sa:ga: dimialikiyo: mo:ililima:ib” a:la:sio:.

⁸ A:la:ta:ga: enedo: tiliwida:sen kalu nowo: Saimon Bidaya: ao, Andulu eyo: Ya:sumo:wo: a:la:sio:.

⁹ “So:wala:su wema:yo: bali amilo: falawa dowo:fa:yo: bila:fo: a:la:ta:ga: ka: galin a:la:yo: da:lab. Ko:sega kaluka:isaleyo: modo: kegeo: we waga ililima:nigaba:le?” a:la:sio:.

¹⁰ Misio: a:namio: fuguso: modo: dowo: ko:lo: Ya:suwa: sa:laki, “Kaluka:isaleyo: a:na mesea a:la:sama.” A:la:sa:labiki kaluwo: tambo a:na ta:i ane ko:lo:, kalule a:namilo: sen agelo:wo: daosen bila:fo: ko:lo: dowo: (5,000.)

¹¹ Ya:su eyo: falawa dowo:fa: bila:fo: a:no: dia:sa:ga:, Godemo: dulugu sa:la:sa:ga:yo:, kaluka:isalemo: so:go:. A:la:ta:ga: ka:yo:lo: a:la:ka dimida:sa:ga:yo:, kaluka:isaleyo: tambo ma:no: a:no: o:li ililo: di.

¹² Kaluka:isaleyo: tambo na:i ha:na:la:ga: o:li dowabiki, Ya:su eyo: enedo: tiliwida:sen kalumo:

sa:laki, “Ma:n heb ta:felab a:no: walabena:ki kegenema” a:la:sio:.

¹³ A:la:fo:ko:lo: bali amilo: falawa dowo:fa: bila:fo: a:ma:yo: kaluka:isaleyo: na:i ha:na:la:ga: heb ta:felo: ko:lo: kegeo: a:no:, fafowo: kugula:fo: ko:lo: wa:li tandeo:.

¹⁴ Kaluka:isaleyo: Ya:suwa:lo: molo ha:na:no: dimidab a:no: ba:da:sa:ga:, ili sa:lakiyo:, “Dinali sa:lan kalu ko:lo: Godeya:lo: henfelo: wenamilo: iliga:fa:no: sio: a:no: hendele mio: welo:ka:” a:la:sio:.

¹⁵ Iliyo: Ya:su e ini misa: kalu doma:kilo: di-bodama:nigab a:no:, Ya:su eneno: asula:sa:ga:yo:, eyo: iyo: ka ta:ta:sa:ga:, ina:li hen misio:wa ha:na:ni ane.

Ya:suwo: ho:n fa:sa: wa:la wa:la:la:i mio:

¹⁶ Ga:lo sololiabiki, enedo: tiliwida:sen kaluwo: ho:ndo: golo: a:na tiane.

¹⁷ Sololiabikiyo: Ya:suwo: ilo: amio: semo:fa:la:dowo: ko:lo:, iyo: ho:n ko:suwa disa:la:sa:ga:yo:, ho:n golo: a:no: ta:nota:ga: Kabaniom amisa:na ha:na:ni ane.

¹⁸ Fufayo: alan yakiyo:, ho:n golo: a:no: ma:feyo:wo: alan dowo:.

¹⁹ Iyo: ko:suwo: koda:i ha:na:la:ga:, fogo: sambo dota:sena, * Ya:suwo: ho:n fa:sa: wa:la ilo: doba:da: ko:na:ma ya:ga: yabi ba:ba: ko:lo:, iyo: mada tagio: alan dowo:.

²⁰ Ko:sega Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “We neka:. Gio: tagila:so:bo!”

6:15: Yo:n 18.36 * **6:19:** Fog ilo: ane a:no:, kilomita agelo:wo: bila:fo: o:ngo: dowa:sen. Da:feyo: a:no: Muluma a:la:ta:ga: Sugu-niga o:ngo: a:no: ko:lo: sio:.

²¹ Iliyo: sagalaki, Ya:suwo: ho:n ko:suwa disa:la:sa:ga:, wigibole a:naka hen ilo: ha:na:no: asulo: a:na fa:la:dowa:sena ba:ba:.

Ya:suwo: mela:no: ma:no: e

²² Ho:len no amio: kaluka:isale ho:no: nodo amilo: o:elen iliyo: ko:su imilise a:no: aliyo: a:na da:labe a:la:bo: asulo:. A:la:ta:ga: Ya:suwo: ho:n ko:su a:namio: enedo: tiliwida:sen kalu o:lia:yo: mo:disa:laki, iko: anelo:b a:la:asulo:.

²³ Ho:n ko:su nolo: Taibelias amisa:na a:la:ta:ga: yakiyo:, kaluka:isaleyo: Ya:su Alan elo: ma:no: maiya:kilo: dulugu sa:la:sa:ga:lo: ma:ndo: mo:no: hen anib a:na ya:ga: kagayo:.

²⁴ Kaluka:isale i a:ma:yo: Ya:su o:lia: enedo: tiliwida:sen kalu o:lia:yo: hen a:namio: mada mo:seno:lo:biki, iyo: ho:n ko:su a:na disa:la:sa:ga:, Ya:suwo: keda:liki Kabaniom ane.

²⁵ Kaluka:isaleyo: ha:na:sa:ga: ho:n golo:wo: nodowa fa:la:dowaki, Ya:suwo: galilia:sa:ga:, emo: sa:laki, “Widan kalu, ge wiyo: iga:sa mio:wo:?” a:la:dabu ba:ba:.

²⁶ Ya:su eyo: imo:wo: a:ma:la:yo: a:la:sio:, “Niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Gililo: ne keda:li mio: we, nilo: molo ha:na:no: dimido: a:ma: ha:go: ko:lo: fanda asulaki mio:malo:ka:. Gio: ma:no: nilo: dimi amilo: o:li mo:no: a:no:ko: asulaki keda:i mio:lo:b.

²⁷ Giliyo: ma:no: mogagima:no: a:no: ko:lo: dia:no:lakiyo:, nanogo: halaido:wo: dimida:so:bo. Ko:sega ma:no: dowa:i ha:na:la:ga:lo: mela:no: mela:no:lo: dimia:no: a:no: ko:lo: dia:no:lakiyo:, giliyo: nanogo: halaido: dimida:lubi. Ma:no: a:no:

Kalule Dowo: eyo: gimo:wo: dimia:ib, mo:wo: nanog a:no: e dimidama:ki, Do Gode eyo: e da:fea:sa:ga:, halaido:wo: emo: dimi.”

²⁸ Ya:su eyo: a:la:sa:labiki, iliyo: emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Niliyo: Godeya: nanog dimidama:nikiyo:, waga dimidama:no:wa:le?”

²⁹ Ya:suwa: imo: a:ma:la: sa:laki, “Godeya: nanogo: we. Kalu elo: iliga:fo: a:no: giliyo: tili da:da:bi.”

³⁰⁻³¹ Iliyo: emo:wo: a:la:sio:, “Nili ma:mu iyo: kalaleli hena yakiyo:, manayo: a:na mo:no: Godeya: bugo: amio: a:la:sa:sa:lo:, ‘Eyo: imo: maiya:kiyo:, ma:no: Hebene a:la:ta:ga:lo: mio: a:no: ko:lo: dimi.’ A:la:go:ko:lo: giyo: nimo:wo: nanogo: o:b dimidama:no:wo:? Nio: ba:da:sa:ga: geya tilidabuma:kiyo:, giyo: molo ha:na:no:wo: o:bo:ngo: walama:nigaya?”

³² Iliyo: a:la:sa:labiki, Ya:su eyo: imo: sa:laki, “Niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Ma:n Hebene a:la:ta:ga:lo: mio: a:no: Mo:sa:s eyo: mo:dimi. A:la:ba! Ma:n hendele Hebene a:la:ta:ga:lo: mio: a:no: Dowa:yo: gimo: dimia:sen.

³³ Ma:n hendele Gode elo:wo: we. Hebene a:la:ta:ga:lo: mio: a:ma:yo:, henfelo: kaluka:isalemo:lo: mela:no:lo: dimia:seno: o:m.”

³⁴ A:la:sa:labiki iliyo: emo: sa:laki, “Kalu alan, giyo: nimo:wo: ho:lono: tambo ma:n a:no: meya:melea” a:la:sio:.

³⁵ A:la:fo:ko:lo: Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Mela:no:lo: a:lab ma:no: ne. Kaluka:isale nelo: amilo: yab a:no: e wa:kabiyo: mo:manima:ib.

A:la:ta:ga: kaluka:isale ne amilo: tilida:dab a:no:,
ho:n maiyo:wo: wa:kabiyo: mo:dowa:mela:ib.

³⁶ Tamin amio: niyo: gimo:wo: a:la:sio:. Giliyo:
ne ba:ba: ko:sega, ne amio: semo: tilidabu
o:labo:lo:b.

³⁷ Kaluka:isale Dowa:lo: nemo:lo: dimiab a:no:
tambo nelo: amio: mia:ib ko:lo:, niyo: iyo: mada
mo: o:lusanaga:felema:no:.

³⁸ Mo:wo: ne henfelo: wenamilo: mio: a:no:,
no:no:ndo: asulab au dimidama:ni mio:ma.
Ko:sega nelo: iliga:fo: kaluwa:lo: asulab au
dimidama:ni mio:.

³⁹ A:la:ta:ga: Gode nelo: iliga:fo: elo: asulabo:
we. Kaluka:isale nemo:lo: dimi a:no: imilig nowo:
niyo: mada mo:sulutaki, elema:no: ho:len amio:
tambo a:ma:la: dasi alifoma:ki asulab.

⁴⁰ Do Gode elo: asulabo: we. Kaluka:isaleyo:
ene so:wayo: ba:da:sa:ga:lo: e amilo: tili asulab
a:no: tambo mela:no: mela:no: dia:ib. A:la:ta:ga:
henfelo: welo: edab amio: niyo: iyo: a:ma:la: dasi
alifelema:no:” Ya:su eyo: a:la:sio:.

⁴¹ Yu kalu iyo: Ya:suwa:lo: “Ne mela:no: ma:n
Hebene a:la:ta:ga:lo: mio:wo: neka:” a:la:sa:labi
dabu ko:lo:, iliyo: Ya:suwa:lo: to sio: a:no:
mo:beakiyo:, egelebo: towo: halaido: nenelo:.

⁴² Iliyo: nenelakiyo: a:la:sio:, “Ya:su we, Yosa:ba:
inso:ka:. Iya o:lia: ano o:lia:yo: nio: asulo: ko:lo:,
e ‘Hebene a:la:ta:ga: mio:ka:’ a:la:do: sa:lab a:no:
waga asulaki sa:laba:le?”

⁴³ Ya:su eyo: a:ma:la:bo: imo:wo: a:la:sio:, “Gio:
mo:beakiyo: towo: nenela:so:bo!

44 Kaluka:isaleyo: inido: asulab a:namio: nelo: amio: mo:mia:ib. A:la:ba. Do nelo: iliga:fo: a:ma:yo: kaluka:isaleya: asulo:wo: digidalita:ga:lo: tililia: yab a:no:leko: mia:ib. A:la:ta:ga: niyo: elema:no: ho:len a:namio: kaluka:isale i a:no: a:ma:la: dasi alifelema:no:.

45 Godeya: dinali sa:lan kalu noma:yo: bugo: amio: a:la:sa:sa:lifa: ko:lo:lab, 'Gode eyo: kaluka:isale tambomo:wo: walama:ib.' A:la:fo:ko:lo: kaluka:isale abeyo: Dowa:lo: widabo: da:da:sa:ga:lo: asululiab a:no: tambo nelo:wa mia:ib.

46 Kalu imilise noma:yo: Dowo: mo:ba:ba: ko:lo:lab. Ko:sega kalu Godelo:wa a:la:ta:ga:lo: mio: eyo:sa ba:ba:.

47 Niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Kalu abeyo: ne amio: tilida:dalega, e mela:no: mela:no:wo: di ko:lo:lab.

48 Mela:no:lo: a:lab ma:no: ne.

49 Gi ma:mu iyo: kalaleli hen amio: manayo: mo:no: ko:sega i a:no: tambo danili.

50 Ko:sega ma:n Hebene a:la:ta:ga:lo: mio: a:no: wenamio: a:lab ko:lo:, kaluka:isale abeyo: nalega iyo: mada mo:soma:ib.

51 Mela:no:lo: a:lab ma:n Hebene a:la:ta:ga:lo: mio:wo: ne. Kaluka:isale abeyo: e mela:no: ma:n a:no: nalega, e mela:no: mela:no: mela:ib. A:la:ta:ga: ma:n a:no: no:no:n do:mo:wo: o:m ko:lo:, henfelo: kaluka:isaleyo: mela:no:wo: dima:ki dimia:no:.”

52 Ya:suwa:yo: a:la:sa:labiki, Yu kalu iliyo: egelebo: towa:yo: kegakiyo: a:la:sio:, “Wai, kalu

wema: ene do:mo:wo: nimo: maiya:kiyo: waga dimia:nigaba:le?”

⁵³ A:la:fo:ko:lo: Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Gio: Kalule Dowo:wa: ene do:mo: o:lia: ene ho:bo: o:lia:yo: mo:nalega, gi amio: mela:no:wo: aundo:ma doma:ib.

⁵⁴ Ko:sega kaluka:isale abeyo: ni do:mo: o:lia: ni ho:bo: o:lia:yo: nalega, e mela:no: mela:no:wo: a:lab. A:la:ta:ga: elema:no: ho:len amio:, niyo: e a:ma:la: dasi alifa:no:.

⁵⁵ Mo:wo: ni do:mo:wo: ma:no: hendeleyo: o:m. A:la:ta:ga: ni ho:bo:wo: ho:n hendeleyo: o:m.

⁵⁶ Kaluka:isale abeyo: ni do:mo: o:lia: ni ho:bo: o:lia:yo: nalega, iyo: ne o:lia: kudalikiyo:, nelo: i o:lia:yo: kuduma:no:.

⁵⁷ Do mela:no:lo: a:lab eyo: ne iliga:fo: ko:lo:, ni mela:no: mo: a:no: Dowa a:la:ta:ga: dia:ga:lo:l. A:la:gakiyo:, kalu abeyo: ni do:mo:lo: nab a:no:, ene mela:no: halaido: a:no: neya a:la:ta:ga: dia:ib.

⁵⁸ Ma:n Hebene a:la:ta:ga:lo: mio: we, gi ma:mu ima:lo: mo:no: o:leo:ngo:ma. Iyo: na:sa:ga:yo: tambo sowo: ko:sega, kaluka:isale abeyo: ma:n we nalega, iyo: mela:no: mela:no: mela:ib,” Ya:su eyo: a:la:sio:.

⁵⁹ Ya:su e Kabaniom tolo: wida:sen aya iliki, to we a:na wido:.

Ya:su e amio: to mela:no: mela:no:wo: a:lab

⁶⁰ Ya:su elo: to widab a:no: da:dakiyo:, elo: kudu sia:len kaluka:isale modo: a:ma:yo: a:la:sio:, “To elo: widab we mada halaido: ko:lo: abe dia:nigaba:le?”

61 Ililo: mo:beakilo: nenelab a:no: Ya:su e asulo: ko:lo:, imo:wo: a:la:sio:, “Gi ko:lo: tili da:ba:no:wo:, to nilo: wido: a:ma: ka:laba:le?”

62 A:la:go:ko:lo: giliyo: Kalule Dowo: e tamin amilo: elen a:na a:ma:la: ha:na:lana ba:daki kibo:bowo:, gio: o:semo: tili da:babe.

63 Godeya: Mama eyo: kaluka:isalemo:wo: mela:no:wo: dimia:sen. Kaluwa: halaido: a:no: o:ngo:malo:ngo: dowa:sen. Nilo: to gimo:lo: sio: wena a:la:ta:ga:yo:, Mama eyo: mela:no:wo: dimia:sen.

64 Ko:sega kalu nol gi usamilo: a:lab ko mo:tilidabu ko:lo:lab” Ya:su eyo: a:la:sio:. Taminde amio: Ya:su eyo: kalu imilida:lo:wo: e amio: mo:tilida:ba:ib a:la:bo: o:ma asululi. A:la:ta:ga: kalu abeya:le elo: teledoma:ib a:no:lo: e asululi ko:lo:lab.

65 A:la:ta:ga: Ya:su eyo: to we kudu sa:laki, “Niyio: gio: mo:tilidabu a:labiki, gimo:wo: a:la:sio:, ‘Dowa:yo: kaluka:isaleya: asulo:wo: mo:digidalitalega, imilise nowo: nelo: amio: mo:kudu mia:ib,’ ” a:la:sio:.

66 Ya:su elo: to wido: a:namio:, kaluka:isale modo: elo: kudu mio: a:no: e gola ba:daki, wa:kabiyo: e amio: mo:kudu ane.

67 A:la:fo:ko:lo: Ya:su eyo: enedo: tiliwida:sen kalu kugula:fo: imo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Gio:lo: ne ta:ta:sa:ga: ha:na:no: asulaya?”

68 Saimon Bida eyo: Ya:sumo: a:ma:la: sa:laki, “Kalu Alan, nio: o:bdo:wa ho:no:lo:? To gilo: koma:yo: mela:no: mela:no:wo: dimia:sen.

69 Niliyo: ge tilida:dakiyo:, ge Godeya: Ene Malilo: kaluwo: gelo:b a:la:fanda asulo:.”

70 A:la:sa:labiki Ya:su eyo: imo:wo: a:ma:la:sa:laki, “Waingo:wa:le? Kalu kugula:fo: gio:, no:no:n da:fe alifa:. Ko:sega kalu gi usamio: imilig nowo: Sa:da:na: o:ngo: ko:lo:lab.”

71 Ya:su elo: to sio: a:no:, Saimon Iskaliot inso: Yudas eyo:, Ya:sulo: teledoma:ib a:no: e ko:lo: sio:.

7

Ya:suwa: ao iyo: e amio: mo:tilidabu

1 A:ma: fa:s amio: Yu misa: kalu Yudialo: sen a:ma:yo: Ya:suwo: sana soma:no: dowabikiyo:, e Yudia hen a:namio: mo:ha:nakiyo:, Ga:lili hen a:naka sia:len.

2 Ko:sega Yu kaluka:isaleya:lo: sagala:sen ho:len nowo: ko:na:ma fa:la:dowo:. Ho:len a:no: e gelo: amilo: ha:la:su mesa:no: a di alifa: a:nami sagalak-ilo: mesa:no: ho:lenu: o:m.

3 A:la:go:ko:lo: Ya:suwa: ene ao i a:ma:yo: emo:wo: a:la:sio:, “Gilo: molo ha:na:no: dimida:sen a:no: gelo: kudu sia:len kaluka:isale nolba:yo: bo:ba:ki, ge hen we ta:ta:sa:ga:, Yudia hen a:na ha:na:bi.

4 Kalu noma:yo: kaluka:isale nolba:yo: e asuluma:ki asulalega, eyo: nanogo: wo:no:lebo: mo:dimidakiyo:, kalaba dimidama:ib. Giyo: nanog o:leo:ngo:wo: dimida:lab ko:lo:, kaluka:isale tambowo: bo:ba:ki kalaba wida:bi!”

5 Ene ao iyo:lo: e amio: mo:tilidabu ko:lo: to we a:na sio:.

⁶ A:la:fo:ko:lo: Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:,
 “Ho:lende nilo:wo: semo:fa:la:dowo: ko:lo:lab.
 Ko:sega gi amio: ho:lono: tambowo: ga:li dowab
 ko:lo: o:li ha:na:ib.

⁷ Henfelo: kaluka:isale iliyo: gi o:lia:yo:
 mo:lo:malamio: giso: mo:doma:ib. Ko:sega niyo:
 ililo: dimida:sen a:no: mogago: a:lakiyo: kalaba
 sa:la:sen ko:lo: iliyo: ne o:lia:yo: giso: a:na dowab.

⁸ Gio: alan kegeakilo: sagalo:lo: dowab a:na
 fa:la: ha:na:ni hamana. Ho:lende nilo: a:no:
 semo:fa:la:dowo: ko:lo:, ne alan kegeakilo:
 sagalo:lo: dowab a:namio: mo:ha:na:no:.”

⁹ Eyo: to a:no: imo:wo: sa:la:sa:ga:yo:, e Ga:lili
 a:naka elen.

Ya:su eyo: Ya:lusalem a:namio: kalaba wido:

¹⁰ Ko:sega ene ao iyo: sagala:likilo: kegeab a:na
 tamina ha:na:ga: dotabiki, elo: tidoba:da: ane
 ko:sega, e kalab amio: mo:ha:naki, wo:no:le ane.

¹¹ Kaluka:isale alan kegeakilo: sagalo:lo: dowab
 a:namio:, Yu misa: kalu i a:ma:yo: Ya:suwo:
 kedakiyo:, “Kalu we o:ba a:laba:le?” a:la:dabu
 kedo:.

¹² Kaluka:isale kegeo: i a:ma:yo: egelebo: towo:
 wo:no:le nunugulu sa:lakiyo:, nolba:yo:, “E
 kalu nafale” a:la:sa:labiki, nolba:yo:, “A, eyo:
 kaluka:isaleyo: dikida:sen” a:la:sa:la:li ane.

¹³ Ko:sega iliyo: Yu misa: kaluwo: tagilaki, kalu
 imilig noma:yo: e kalab amio: mo:sio:.

¹⁴ Kaluka:isale sagalakilo: kegeo: a:no: ho:len
 nolo: ta:ta:sa:ga: usa dowabiki, Ya:su e Godeya:
 malilo: aya ha:na:sa:ga:, towo: a:na mo:mo:da
 wido:.

15 Yu misa: kalu iliyo: Ya:suwa:lo: to widab a:no: da:da:sa:ga: iligakiyo: a:la:dabu ba:ba:, “Kalu we widan kalu noma:yo: mo:wido: ko:lo:, asulo: alan elo: we o:ba diya:le?”

16 A:la:sa:labiki Ya:su eyo: a:ma:la:yo: a:la:sio:, “To nilo: so:lo:l we, no:no:n asulo: amilo: a:no: ko:lo: wido:lba. To we nelo: iliga:fo: a:ma:no: ko:lo: wido:l.

17 Kalu abeyo: Godeya:lo: asulab au kudu ha:na:no: asulab a:ma:yo:, to nilo: widab we Godeya a:la:ta:ga: widaba:le mo: no:no:n asulo:wa a:la:ta:ga: widaba:le a:lakiyo: mo:wo: fanda asuluma:ib.

18 Kalu abeyo: enen asulo:wa a:la:ta:ga:lo: widab a:ma:yo:, enena:ma:la: ene wiyo: ko:lo: duluba:no: asulakigab. Ko:sega kalu abeyo: elo: iliga:fo: kalu a:ma: wilo: duludab a:no:, e to hendele sa:laki widab ko:lo:, madali towo: e amio: aundo:ma.

19 Mo:sa:s eyo: eleyo: gimo:wo: dimi ko:sega, gio: imilig noma:yo: ele a:no: mo:kudu ane. Giliyo: ne sana soma:no: asulab ko mo:wo: ha:?”

20 Ya:su eyo: a:la:sa:labiki, kaluka:isale kegeo: i a:ma:yo: a:la:sio:, “Mama mogago:wo: ge amio: a:labo:lo:ka:. Ge abe sa:ma:nigaba?”

21 Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Niyo: molo ha:na:no: imilise nowo: dimido: amio:, gio: iligale.

22 Mo:sa:s eyo: do:go:fo: hege gedema:no: eleyo: gimo: dimi. Hendele, ele a:no: Mo:sa:s eya a:la:ta:ga:yo: mo:fa:la:dowo:. Ele a:no: tamin

7:15: Madi 13.54, Luk 2.47 **7:16:** Yo:n 12.49, 14.10 **7:18:** Yo:n 8.50 **7:19:** Ilig 7.53, Lom 2.21-24 **7:20:** Yo:n 8.48, 10.20
7:22: Mo:mo: 17.9-13, Wkp 12.3

amio: gi ma:mu i a:na a:la:ta:ga: mio:. Ele a:no: gi o:lia: a:lab ko:lo: ho:len o: agelo: a:no: Ha:fo:lo: Dowan ho:len a:na fa:la:dowalega, giliyo: a:naka hege gedea:sen.

²³ Giliyo: Mo:sa:s elo: ele difa: a:no: mo:o:go:sema:no: a:lakiyo:, Ha:fo:lo: dowan ho:len a:namio: giliyo: kalu so:waya: do:go:fo: hege gedea:sen. A:la:fo:ko:lo: niyo: kaluwo: Ha:fo:lo: Dowan ho:len a:nami falele alitab amio:, giliyo: nemo:wo: wangabiki gadiaya?

²⁴ Giliyo: kalu nowo: aloba:dakiyo:, gili siya:lo: ba:dab a:nakabiyo: aloba:da:so:bo. Giliyo: man digalo: a:na iliki, kalu nowo: a:na aloba:da:bi.”

Ya:suwo: Godeya: Da:feyo: kaluwa:le?

²⁵ Ya:lusalem kaluka:isale nolba:yo: Ya:su e ba:da:ga:yo:, egelebo: a:la:nenelo:, “Yu misa: kaluwa:lo: sa:ma:no: dowabo: kalu welo:b a:la:asulo:.

²⁶ Ko:sega eyo: towo: kalaba sa:la:li siabikiyo:, iliyo: emo:wo: towo: mada mo:sio:. Kalu we Godeya:lo: Da:feyo: kalu ko:lo: mio:lo:b a:la:bo: Yu misa: kalu iliyo: asulaba:le?

²⁷ Ko:sega to a:no: mo:imilab. Mo:wo: Ya:suwa: ene amisa:ndeyo: niliyo: asulo:. Ko:sega Godeya:lo: Da:feyo: kalu a:no: yalikiyo:, e o:ba a:la:ta:ga: mio:wa:le a:la:bo: kalu imilise noma:yo: mada mo:asuluma:ib.” Iliyo: a:la:sa:la:i ane.

²⁸ Ya:suwo: Godeya: malilo: aya wida:likiyo:, towo: ogolo sa:lakiyo:, “A:, giliyo: ne asulo:. Ne wena a:la:ta:ga: mio:lo:b a:la:bo:lo: giliyo: asulab. Ne wenamio: no:no:n asulo: mio:ma. Ko:sega

nelo: iliga:fo: kalu a:no: to hendeleyo: mo:wo: e.
Giliyo: kalu a:no: mo:asulo: ko:lo:lab.

²⁹ Ko:sega ne e o:lia: elen ko:lo:, eyo: ne iliga:tabi mio:. A:la:fo:ko:lo: niyo:isa e fanda asulo:.”

³⁰ Ya:su eyo: to a:no: sa:labiki, iliyo: e ta:lia:no: asulo: ko:sega, ho:len enedo:wo: semo: fa:la:dowabiki, kalu imilig noma:yo: e mo:golo:.

³¹ Ko:sega kaluka:isale modo:wa:yo: a:la:sio:, “Godeya:lo: Da:feyo: kalu a:no: yalikiyo:, kalu wema:lo: molo ha:na:no: dimidab we, eyo: mada mo:tininima:ib.” A:la:go:ko:lo: iliyo: kalu we Godeya:lo: Da:feyo: kaluwo: o:m a:la:tili asulo:.

Da:la:di kaluwo: Ya:suwo: ta:lima:ki iliga:fo:

³² Kaluka:isale kegeo: ililo: Ya:sulo: doba:da:lo: to nenela:li ha:nab a:no: Fa:lisi kalu iyo: da:da:sa:ga:yo:, i o:lia: bobalo: so:mea:sen misa: kalu i o:lia:ma:yo: da:la:di kalu iliyo: Ya:suwo: ta:lima:ki iliga:fo:.

³³ A:la:fo:ko:lo: Ya:su eyo: a:la:sio:, “Ho:len a:la:seyo: ne gi o:lia: wena a:la:ga:yo:, a:ma:la: nelo: iliga:fo:lo:wa ha:na:no:.

³⁴ Giliyo: ne kelema:ib ko:sega ne mo:ba:ba:ib. A:la:ta:ga: nelo: mela:no:lo: hen a:namio:, gio: mo:mia:no: dowo:lo:b.”

³⁵ A:la:sa:labiki Yu misa: kalu iliyo: egelebo: a:la:sio:, “Niliyo: e misio: mo:ba:ba:ib a:la:do: sa:lab we, e o:ba ha:na:ni sa:laba:le? E niasi kalu Giligdo: sab a:na ha:na:sa:ga: i o:lia: siliki, towo: imo: wida:laba:le?

³⁶ Wai! Kalu wema:lo:, ‘Giliyo: ne kelema:ib ko:sega ne mo:ba:ba:ib. A:la:ta:ga: nelo: mela:no:

hen a:namio:, gio: mo:mia:no: dowo:lo:b' a:la:do: sa:lab a:no: waga asulaki sa:laba:le?" Iliyo: egelebo: a:la:nenelo:.

Mela:no: ho:n

³⁷ Sagalo: ho:len a:no: edakilo: ho:len alan a:no: fa:la:dowabikiyo:, Ya:suwo: dasilia:ga: towo: ogolo sa:laki, "Kaluka:isale abeyo: ho:no: maiyalega, nelo:wa ya:sa:ga: ho:no: maiya.

³⁸ Kaluka:isale abeyo: ne amio: tilida:dalega, Godeya: bugo: amilo: to sio: o:leaumbo: e amio: fa:la:doma:ib. Bugo: amio: a:la:sa:sa:lo:, 'Ho:n si mela:no:lo: a:lab a:no: eya a:la:ta:ga: handalowa:mela:ib.'"

³⁹ Ya:su elo: to sio: a:no:, tilidabu kaluka:isaleya:lo: Godeya: Mama tif amilo: dia:ib a:no: ko:lo: sio:. O:g ho:len a:namio:, Ya:suwo: dasila:sa:ga: Hebeneyo: semo: ane ko:lo:, Mamayo: imo:wo: semo: dimi.

⁴⁰ Kaluka:isale kegeo: iyo: to elo: sa:lab a:no: da:dakiyo:, nolba:yo: a:la:sio:, "Dinali sa:lan kalu, nililo: yasila:len a:no: welo:ka:."

⁴¹ A:la:ta:ga: kalu nolba: sa:lakiyo:, "Godeya:lo: Da:feyo: kalu a:no: welo:b" a:la:sio:. Ko:sega nolba:yo: a:la:sio:, "A wema! Godeya:lo: Da:feyo: kalu a:no: Ga:lili hen ami a:la:ta:ga:yo: waga fa:la:doma:iba?"

⁴² Godeya: bugo: a:nami sa:lakiyo:, 'Godeya:lo: Da:feyo: kalu e Da:ibida: ene so:lo:wa a:la:ta:ga: fa:la:doma:ib ko:lo:, Da:ibida: ene amisa:n, Ba:diliha:m a:na sa:la:lia:ib' a:la:sio:."

⁴³ Kaluka:isale kegeo: iliyo: Ya:sulo: doba:da:yo:, asulo: nolo: ko:li ko:lilo: asulaki, usa alobanale.

⁴⁴ Kalu nolba:yo: e ta:lia:no: asulo: ko:sega, kalu imilig noma: dagiya:yo: e amio: mo:golo:.

Yu misa: kaluwa:yo: Ya:suwo: mo:tilidabu

⁴⁵ Godeya: malilo: alo: bo:fo:lowan da:la:di kalu iyo: ha:na:sa:ga:, bobalo: so:mea:sen misa: kalu i o:lia: Fa:lisi kalu i o:lia:lo: a:na fa:la:dowabikiyo:, “Giliyo: Ya:suwo: mo:tililia: yab ko mo:wo: ha:?”

⁴⁶ Da:la:di kalu iliyo: a:ma:la:yo: a:la:sio:, “Kalu wema:lo: to widab o:leaumbo:, kalu nolba:yo: tamin amio: a:la:bo: mo:wida:sen.”

⁴⁷ A:la:sa:labiki Fa:lisi kalu iliyo: imo:wo: dio:ge sa:laki, “Kalu koma:yo:, gio:lo: dikidaba:le?”

⁴⁸ Yu misa: kalu o:lia: Fa:lisi kalu ni us we-namio:, kalu imilig nowo: e amio: tili da:daba? A mada aundo:ma!

⁴⁹ Ko:sega kaluka:isale kegeo: a:no: Mo:sa:sa: ele difa: a:no: iyo: mo:asulaki, e amio: tilidabu ko:lo:, iyo: Godeya: ene gadio: alan a:ma: ha:ga dowab” a:la:sio:.

⁵⁰ Fa:lisi kalu nowo: Nikodimas, e tamina Ya:sulo: amio: ane ko:lo: imo:wo: a:la:sio:,

⁵¹ “Nililo: ele saefa: a:ma:yo:, kaluwo: ba madali aloba:ma:no:wo: mo:ililo:. Niliyo: tamin amio: elo: to sa:lab a:no: da:dakiyo:, elo: dimidabo: fanda asululia:sa:ga:, a:na aloba:ma:ib.”

⁵² A:la:sa:labiki iliyo: emo:wo: a:la:sio:, “Gelo: Ga:lili kaluwa:le? Ge Godeya: to sa:sa:lo: a:no: asuluma:nikiyo: go:no:no: dinafa agela:bi. A:la:galega, dinali sa:lan kalu nowo: Ga:lili

a:la:ta:ga:yo: mo:mia:ib a:la:bo: giyo: fanda asululia:ib.”*

⁵³ A:no: nenela:sa:ga:yo:, iyo: a:ma:la: ini aya ha:na:sio:.

8

Kaluwa:lo: afa di ga a:no: tililia: mio:

¹ Ko:sega Ya:su e a:ma:la: O:lif misio:wa ane.

² Kea:foleyo: Ya:suwo: wa:ka a:ma:la: ha:na:sa:ga:, Godeya: Malilo: aya fa:la:dowo:. Kaluka:isale modo:wo: a:na kegeabikiyo:, Ya:su e a:na asifo:liki imo:wo: a:na wido:.

³ E a:na wida:labikiyo:, elelo: wida:sen kalu o:lia: Fa:lisi kalu o:lia:ma:yo: ga indo: nowo:, kalu no o:lia: sena ba:ba: ko:lo: tililia:sa:ga:, kaluka:isaleya: siwa:la ta:fo:.

⁴⁻⁵ Iliyo: Ya:sumo:wo: a:la:sio:, “Widan kalu, ga indo: we kalu no o:lia: sabikiyo:, nolba:yo: ba:ba: ko:lo:, Mo:sa:sa: ele saefa: a:ma:yo:, ga a:la:do: dimidab a:no: uwa: agodaki sana sowa:bi a:la:sio:. Giyo: waga sa:ma:nigaya?”

⁶ Iliyo: Ya:suwa:lo: to hala sa:lab a:no: ko:lo: da:da:sa:ga:yo:, e mo:walilima:no: a:laki dehege dabu ba:ba:. Ko:sega Ya:su e wa:sesefo:liki, dagiya:yo: hen ami mo:mo:da sa:sa:lo:.

⁷ Iliyo: emo:wo: o:dabu kedelabiki, e dasilia:ga: kagatakiyo: imo:wo: a:la:sio:, “Kaluka:isale gi usamilo: a:lab ko mogago: imilig nowo:.”

* **7:52:** Yo:n 7.53 - 8.11 to us a:namilo: da:lab a:no: bugo: no amio: to sa:sa:lo: a:no: da:lab ko:sega bugo: nol amio: to sa:sa:lo: a:no: aundo:ma. **8:4-5:** Wkp 20.10, Lo 22.22-24 **8:7:** Lo 17.7

mo:dimido:lalega, ga wenamio: uwa:yo: gi ko:le tamina o:ma.”

⁸ A:la:bo: sa:la:sa:ga:yo:, e wa:sesefo:liki hen amio: wa:ka sa:sa:lo:.

⁹ Ya:su elo: to sa:lab a:no: da:da:sa:ga:yo:, kaluka:isaleyo: imilida:la: ha:na:siakiyo:, ko:go:do:leyo: tamin doba:da: ha:nabiki, nolo: tambo tifa ane. Iyo: ha:na:sia:la:ga: kedetabikiyo:, Ya:suwo: ina:li dowo: ko:lo: ga a:no: ene milifa kagayo:.

¹⁰ Ya:su e dasilia:ga: kagayakiyo:, ga emo:wo: a:la:sio:, “Kaluka:isale iyo: o:ba ha:nabeyo:? Gelo: mo:walilima:no: kalu imilig nowo: o:a:laba?”

¹¹ Ga a:ma:yo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Kalu alan, kaluwo: wiyo: aundo:ma.” A:la:fo:ko:lo: Ya:su eyo: gamo: sa:laki, “Niyo:lo: ge mo:walilakiyo:, mo:falasila:ma:no: ko:lo:, ge ha:na:sa:ga:yo:, mo:gago:wo: wa:kabiyo: a:dimida:so:bo” a:la:sio:.

Ya:suwo: henfelo: wema: ho:lenu: e

¹² Ya:su eyo: kaluka:isalemo: wa:ka sa:laki a:la:sio:, “Ne henfelo: wema: ho:lenu: ne. Kalu abeyo: nelo: kudu yab a:no: sololi amio: mo:sia:mela:ib. Ko:sega mela:no:lo: dimia:sen ho:len a:no: e amio: doma:ib.”

¹³ A:la:sa:labiki Fa:lisi kalu iliyo: emo:wo: a:la:sio:, “Ge kalu we o:ngo:ka: a:la:bo: kalab amio: go:no:na:ma:la: sahandalowab. Gilo: to o:leaundo: sa:lab a:namio: halaido:wo: aundo:ma dowab ko:lo:, kaluka:isaleyo: mo:tili da:ba:ib.”

¹⁴ Ya:su eyo: a:ma:la: sa:laki, “Hendele no:no:n ne, kalu we o:ngo:ka: a:la:likiyo: kalaba fanda

so:lo:l. Mo:wo: nelo: mio:wo: a:la:ta:ga: nelo: ha:na:no:wo: ne asulo: ko:lo:, to nilo: so:lo:l we mada hendele. Ko:sega nelo: mio:wo: a:la:ta:ga: nelo: ha:na:no:wo: gio: mo:asulo: ko:lo:lab.

¹⁵ Giliyo: aloba:dakiyo:, henfelo: kaluwa:lo: asulab a:na ilikiyo:, nolo: aloba:da:sen. Niyo: kaluka:isale imilig nowo: mo:aloba:da:sen.

¹⁶ Ko:sega niyo: kaluwo: aloba:dalega, to nilo: saefa: a:no: hendele doma:ib. Mo:wo: ne nina:liyo: mo:so:l. Do nelo: iliga:fo: e ne o:lia: so:l.

¹⁷ Gili ele saefa: a:namio:, kalu a:la:ma:lo: to sa:lab a:no: imilalega, to a:no: hendele sa:lab a:la:liki widakigab.

¹⁸ Ne kalu we o:ngo:ka: a:lakiyo: no:no:no: kalaba wido:l. A:la:ta:ga: Do nelo: iliga:fo: eyo:lo: ne kalaba widakigab.”

¹⁹ A:la:sa:labiki, iliyo: emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Go:lo: o:ba saba?” Ya:su eyo: a:ma:la: sa:laki, “Giliyo: ne mo:asulo: a:la:ta:ga: Dowo:lo: mo:asulo:. Giliyo: ne asulo: kibo:bowo:, Dowo:lo: asulumabe” a:la:sio:.

²⁰ Ya:su e Godeya: malilo: aya iliki, kaluka:isaleya:lo: molelo: to:lola:sen anib a:namio:, to we a:na wida:len. Ko:sega ene ho:lendeyo: semo:fa:la:dowo: ko:lo:, kalu imilig noma:yo: e mo:walilima:nikiyo: mo:ta:li.

²¹ Ya:su eyo: imo:wo: wa:ka widakiyo: a:la:sio:, “Ne gio: ta:ta:ga: ha:na:no: ko:lo: giliyo: ne kelema:ib. A:la:ta:ga: gio: mogago: dimida:li ha:na:la:ga: soma:ib. Nelo: ha:na:no: a:namio:, gio: mia:no:wo: mo:lilo:.”

²² Yu misa: kalu iliyo: Ya:suwa:lo: to sa:lab a:no: da:da:sa:ga: egelebo: a:la:nenelo:, “Elo: sa:lakilo:, ‘nelo: ha:nab amio: gio: mia:no:wo: mo:ililo:’ a:la:do: sa:lab a:no: waga sa:lakigaba:le? E enena:ma:la: sana soma:no: a:la:li sa:lakigaba?”

²³ Ya:su eyo: towo: kudu sa:lakiyo: a:la:sio:, “Gio: ha:g wema:no:. Ne iwalu haloma:no:. Gio: henfelo: wema:no:lo:b. Ne henfelo: wema:no:maka:

²⁴ A:la:fo:ko:lo: to we gimo:wo: a:la:so:lo:l, ‘Gio: mogago: dimida:li ha:na:la:ga: soma:ib.’ Kaluka: a:la:do: so:lo:l a:no: no:no:n ne ko:lo:, giliyo: a:no: mo:tili da:dalega, gio: mogago: dimida:li ha:na:la:ga: soma:ib.”

²⁵ A:la:sa:labiki iliyo: a:la:dabu ba:ba:, “Kalu ge o:ba?” Ya:su eyo: a:ma:la: sa:laki, “Gimo:lo: nilo: tamin amilo: sa:la:i ya:len a:no: neka:.

²⁶ Niyo: man gililo: dimidab konamio: aloba:ma:no: towo: modo: da:lab. Ko:sega kalu nelo: iliga:fo: a:ma:yo: to hendeleyo: ko:lo: sa:la:sen. A:la:ta:ga: to nilo: e amilo: dabu a:no: niyo: henfelo: kaluka:isalemo:wo: a:no:leko: wido:l.”

²⁷⁻²⁸ Ya:su eyo: ene Iya a:la:do: sa:lab a:no: iliyo: mo:fanda asulabiki, eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Giliyo: Kalule Dowo: e dulugu alitalikiyo:, nilo: Kalu weka: a:la:do: so:lo:l a:no: no:no:n ne a:la:bo: giliyo: a:na asuluma:ib. A:la:ta:ga: niyo: nanogo: dimidakiyo:, no:no:ndo: asulab aumbo: mo:kudu ha:naki, Dowo:lo: nemo:lo: widab a:no: ko:lo: wida:seno:lo:b a:la:bo: giliyo: a:na asuluma:ib.

²⁹ Nelo: iliga:fo: kalu a:no: ne o:lia: o:lo:l. Ho:lono: tambo nilo: nanog dimido:l we, elo:

asulab o:leau dimido:l ko:lo:, eyo: ne nina:liyo: mo:ta:fo:gane.”

³⁰ Ya:su elo: to widab we da:dakiyo:, kaluka:isale modo:wo: e amio: a:na tilidabu.

To hendele a:ma:yo: gio: ga:li sili alifa:ib

³¹ Ya:su eyo: Yu kaluka:isale e amilo: tilidabu i o:mo:wo: a:la:sio:, “Giliyo: to nilo: wida:sen a:no: ko:lo: kudu ha:na:lalega, gio: no:no:ndo: tili-wida:sen kalu hendeleyo: o:m.

³² A:la:dimidalikiyo: giliyo: to hendele a:no: asululia:ib ko:lo:, to hendele a:ma:yo: gio: ga:li mesea:ki sili alifa:ib.”

³³ Ya:su eyo: a:la:sa:labiki, iliyoy: a:ma:la: sa:laki, “Nio: Ablahama: ene eso:lo: ko:lo: ho:len im-ilig no amio:, kalu noma: ha:ga dowakiyo:, madali nanogdo: dian kaluwo: mo:dowa:sen. A:la:go:ko:lo: gilo: nio: ga:li mesea:ki, sili alifa:ib a:la:do: sa:lab ko waga sa:laya?”

³⁴ A:la:dabu ba:dabiki, Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Niyo: gimo:wo: to hendele so:lo:l. Kaluka:isale mogago:lo: dimida:lab i a:no:, mogago:wa: madali nanog dian kalu dowab.

³⁵ Madali nanog dian kalu a:no: so:lo: hendeleyo: mo:dofomela:ib. Ko:sega kaluwa: so:wa a:no: iyaya: ene so:lo:le dowamela:ib.

³⁶ A:la:fo:ko:lo: Kalule Dowo: eyo: gio: ga:li mesea:ki sili alitalega, gio: hendele ga:li mesa:ib.

³⁷ Niyo: gio: Ablahama: eso:lo: a:la:asulo:l. Ko:sega to nilo: ko:lo: gi usamilo: doma:no:wo: giliyo: fogo: mo:dimi ko:lo:, giliyo: ne sana sa:ma:no: asulaki togo: kedab.

³⁸ Ne Do o:lia: silikilo: ba:ba: a:no: gimo: wido:l. A:la:ta:ga: giliyo: go:la:lo: gimo:lo: wido: o:leau dimida:lab.”

³⁹ A:la:sa:labiki, iliyo: a:ma:la: sa:laki, “Nili dowo: Ablaham.” Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Gio: hendele Ablahama: so:wa kibo:bowo:, Ablaham elo: man dimida:len o:leau giliyo:lo: a:la:dimidamabe.

⁴⁰ Niyo: Godeya: to hendele sa:labikilo: dabu a:no: gimo:lo: wida:seno: ne ko:sega, giliyo: sana soma:no: asulab. Ablaham eyo: man o:leaumbo: mo:dimida:sen.

⁴¹ Giliyo: go:la:lo: dimida:sen man a:no:ko: dimida:lab.” A:la:sa:labiki iliyo: a:ma:la: sa:laki, “Nili no:wo: uwo: dia:la:ga: nio: a:na sa:la:lima! Nili Dowo: imilise, Gode eko: a:lab.”

⁴² Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Godeyo: gili go:l hendele kibo:bowo:, giliyo: ne mada alan asulumabe. Mo:wo: ne Godelo:wa a:la:ta:ga: mio: ko:lo: so:l. Ne henfelo: wiyo: no:no:ndo: asulab au mio:ma. Ne Dowa: iliga:tabiki mio:.

⁴³ “Gio: to nilo: sio: a:no: mo:dinafa fanda asululiabo: mo:wo: ha:? To nilo: sa:lab we gio: da:ba:no:wo: mo:beakiyo:, mo:fanda asulab.

⁴⁴ Go:lo: Sa:da:na: ko:lo: gio: eno:. Gio: go:la:lo: asulab a:no: ko:lo: dimidama:no: asulab. E taminde amilo: kalulo: sana sowa:i mio:wo: e ko:lo:, to hendeleyo: e amio: aundo:ma dowaki, to hendele a:no: eyo: gola ba:ba:. Madali tolo: sa:lano: e a:la:ta:ga: madali tolo: sa:lana: iyayo:lo: e ko:lo:, eyo: madali to sa:lakiyo:, to enedo:ma: sio:.

⁴⁵ Ko:sega niyo: to hendeleyo: sa:la:sen, a:la:ta:ga: to a:namio: giliyo: mo:tili da:dan.

⁴⁶ Nilo: mogago: dimido: nowo: hendele ba:ba:lalega, kalu noma:yo: kalaba sama. Ko:sega niyo: to hendeleyo: so:lo:loga, giliyo: nelo: mo:tilida:dab ko mo:wo: ha:?

⁴⁷ Kaluka:isale abeyo: Godeya: eno:le dowab a:no: Godeya:lo: to sa:lab a:no: da:da:sen. Gio: Godeya: eno:ma ko:lo: elo: to sa:lab a:no: mo:da:da:sen.” Ya:su eyo: a:la:sio:.

Ablaham e semo:fa:la:dowo: amio: Ya:suwo: elen

⁴⁸ Yu misa: kalu iliyo: Ya:sumo:wo: a:la:sio:, “Ge Samalia kalu, ni o:lia:lo: gisdo: dowabo: ge a:la:ta:ga: mama mogago:wo: ge amio: dowo: niliyo: a:la:asulaki so:lo:l ko:lo: a:no: hendeleya:le?”

⁴⁹ Ya:su eyo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Ne amio: mama mogago:wo: aundo:ma. Niyo: Dowo: wabu-daki duludo:l ko:sega giliyo: ne wiyo: golaki, wa:la: sa:ndab.

⁵⁰ Ne no:no:n wiyo: mo:duluguma:no: asulo:l. Ko:sega ni wilo: duluba:no: kalu nowo: a:lab ko:lo:, eyo: digale aloba:da:sen.

⁵¹ Niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Kaluka:isale abeyo: ni towo: ko:lo: kudu ha:nalega, kalu a:no: mada mo:soma:ib.”

⁵² A:la:sa:labiki Yu kalu iliyo: emo: sa:laki, “Mama mogago:wo: ge amio: hendele dowo:lo:b a:la:bo: o:go: niliyo: fanda bo:do:l. Mo:wo: Ablaham o:lia: dinali sa:lan kalu o:lia:yo: tambo sowo:

ko:m. A:la:fo:ko:lo: gi sa:lakilo: kaluka:isale abeyo:
gi towo: ko:lo: kudu ha:nalega, kalu a:no: mada
mo:soma:ib a:la:do: sa:lab a:no: waga sa:laya?

⁵³ Nili ma:mu Ablahamo: gi tinio: a:la:asulaya?
E sowo:, a:la:ta:ga: dinali sa:lan kaluwo:lo: sowo:.
Go:no:n ge o:bo:ngo:wa:le?”

⁵⁴ Ya:su eyo: a:ma:la: sa:laki, “Niyo: no:no:n
wiyo: ko:lo: duludai kibo:bowo:, to a:no:
o:ngo:malo:ngo: domabe. Do nilo: a:no: giliyo:lo:
‘Nili Gode’ a:la:sa:la:sen ko:lo:, Gode wema:yo: ni
wiyo: dulugu alita:sen.

⁵⁵ Giliyo: e mada mo:asulo: ko:sega, niyo: e
asulo:l. Niyo: e mo:asulo: a:la:sio: kibo:bowo:,
ne madalilo: dikili sa:lan kalu gi o:ngo: domabe.
Ko:sega niyo: e hendele fanda asulo: ko:lo:, to elo:
a:no: kudu ha:na:lo:l.

⁵⁶ Gili ma:mu Ablaham eyo: nelo: yab ho:len
a:no: ba:ba:no:wo: mada bulu meselaki, asulo:wo:
alan dowo:. A:la:fo:ko:lo: nelo: yab ho:len a:no:
fa:la:dowab amio:, e ba:da:sa:ga: sagalo:wo: alan
dowo:.”

⁵⁷ A:la:sa:labiki ili sa:laki, “Ge dona do:la:fo:
bila:fo:wo: semo: ta:fo:ka, ge Ablaham e ba:ba:
a:la:sa:laya?” a:la:dabu ba:ba:.

⁵⁸ Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Niyo: gimo:wo:
hendele so:lo:l. Ablaham e semo:sa:la:li amio: Ne
Elen.”*

⁵⁹ To a:no: da:dakiyo:, iliyo: Ya:suwo: sana

8:58: Yo:n 1.1 * **8:58:** Ya:su eyo: Gilig to amio: a:la:sio:
“Ne O:lo:l.” Mo:sa:s e Godeyo: ho:gi galilia:ga:yo:, eyo: Godemo:
a:la:dabu ba:ba:, “Gi wiyo: o:ba?” A:la:dabuba:dabiki, Gode eyo:
a:ma:la:yo: a:la:sio:, “Ne O:lo:l.” Hibulu to a:namio:, Ne O:lo:l
a:la:do: sa:lab o:lia: Yawe a:la:do: sa:lab o:lia:yo:, to a:la: a:no:
imilo:wo: o:ngo: dowo:.

soma:no: a:la:liki, uwo: dia:sa:ga: agodoma:no:
dowo: ko:sega, Ya:su e a:na wo:no:le a:la:ga:,
Godeya: Malilo: ayo: a:na ta:fo:gane.

9

Ya:suwa: siyo: ko:n kaluwo: falelo:

¹ Ya:su e ha:na:ga: ha:nakiyo:, kalu nowo:
anowa:yo: e siyo: ko:n sa:la:li ko:lo: a:na elena
ba:ba:.

² Ya:suwa: enedo: tili wida:sen kalu iliyo:
emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Widan kalu, kalu siyo:
ko:n ko:lo: sa:la:li we wangabiki go:wa:le? Mo-
gago:wo: abe dimido:wo:? Ene dimido:wa:le, mo:
iya o:lia: anolia:ma: dimido:wa:le?”

³ Ya:su eyo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Kalu wema:
ene mogago: dimido: a:namima. A:la:ta:ga:
iyalia: anolia:ma:lo: mogago: dimido: a:namima.
Ko:sega Godeya: ene nanog halaido: a:no: eya
a:la:ta:ga:yo: kalaba walama:kiyo:, kalu we siyo:
ko:n sa:la:li.

⁴ Ho:lenu: o:lab wenamio:, niliyo: nelo: iliga:fo:
kalu a:ma: ene nanogo: a:na dimidama:niki.
Sololiyo: fa:la:doma:nigab ko:lo: kalu imilig
noma:yo: nanogo: a:namio: mo:dimidama:ib.

⁵ Ne henfelo: wenamilo: o:a:lab a:namio:, hen-
felo: wema: ho:lenu: ne.”

⁶ Eyo: to a:no: sa:la:sa:ga:yo:, hena
kodofela:sa:ga:, hen o:lia: wo:gela:sa:ga:, isigo:
fa:la:dowab a:no: kalu a:ma: siya halifa:.

⁷ A:la:ta:ga: kalu emo: sa:laki, “Ge ha:na:sa:ga:
Siloam ho:n golo: a:na siyo: hama:ni hamana.”

Siloam a:la:do: sa:lab a:ma: ha:go: we, iliga:fo:
A:la:fo:ko:lo: kalu a:no: ha:na:sa:ga:yo:, isigo:wo:
hala:sa:ga: a:ma:la: yakiyo: o:li ba:da:i mio:.

⁸ Kalu a:ma: ene iasi kaluka:isale o:lia: elo:
tamin amilo: molelo: ha:iya:labikilo: ba:da:sen i
o:lia:ma:yo: sasandeakiyo: a:la:sio:, “Tamin wena
silikilo: molelo: ha:iya:seno:, kalu weya:le?”

⁹ Kalu nolba:yo: “Welo:ka:.” Nolba:yo: “Ema.
Misido:wo: e o:ngo: ba:ba:.” Ko:sega kalu a:ma:
eneno: halale sa:laki, “Ko neka:” a:la:sio:.

¹⁰ A:la:fo:ko:lo: iliyo: emo:wo: a:la:dabu ba:ba:,
“Ge wa:kabilo: ba:dako: waigo:wo:?”

¹¹ Eyo: a:la:sio:, “Kalu Ya:su a:la:do:
sa:la:sen a:ma:yo: isigo:wo: dia:sa:ga:, ni siya
halita:sa:ga:yo:, nemo: sa:lakiyo:, ‘Ge ha:na:sa:ga:
Siloam ho:n a:namio: siyo: hama:ni hamana’
a:la:sio:. A:la:fo:ko:lo: ne ha:na:ga: a:na
hala:sa:ga:yo:, niyo: o:li ba:ba:.”

¹² A:la:sa:labiki iliyo: emo:wo: a:la:dabu ba:ba:,
“Kalu a:no: o:ba saba?” A:la:sa:labiki, “Ne ba-
balab” a:la:sio:.

¹³ Kaluka:isale iliyo: kalu siyo: ko:n elen
ko:lo: wa:kabilo: ba:dab a:no: Fa:lisi kalu ilo:wa
tililia:gane.

¹⁴ Ya:suwa:lo: isigo:wo: dimida:sa:ga:lo: siyo:
ko:n kalulo: falele alifa: a:no:, Ha:fo:lo: Dowan
ho:len a:na dimido:.

¹⁵ A:la:fo:ko:lo: Fa:lisi kalu iliyo:lo: kalu
siyo: ko:n elen emo:wo:, “Ge ba:dako: waga
falelo:wo:?” A:la:dabu ba:dabiki, eyo: a:la:sio:,
“Eyo: isigo:wo: ni siya halifa: ko:lo:, niyo: ho:na
hala:sa:ga:yo:, o:go: ne o:li bo:do:l.”

¹⁶ Fa:lisi kalu nolba:yo: a:la:sio:, “Kalu ko Ha:fo:lo: Dowan ho:len amilo: ele difa: a:no: e o:go:so: ko:lo:, e Godelo:wa a:la:ta:ga: mio:malo:b.” Ko:sega nolba:yo: a:la:sio:, “Mogago:lo: dimida:sen kalu eyo: molo ha:na:no: o:leo:ngo:wo: mada mo:dimidama:ib.” A:la: nenelakiyo:, iyo: usa alobo:no:.

¹⁷ Iliyo: a:la:nenela:sa:ga:yo:, kalu siyo: ko:n tamin amilo: elen emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Kalu gi silo: falele alifa: ko, giyo: e o:b a:la:asulaya?” A:la:dabu ba:dabiki, eyo: imo:wo: a:ma:la: sa:laki, “E dinali sa:lan kalu” a:la:sio:.

¹⁸ Ko:sega Yu misa: kalu iliyo:, kalu a:no: siyo: ko:n elen ko:lo: wa:kabiyo: o:li ba:dab a:la:bo: mo:tili asulabiki, iliyo: iya o:lia: anolia:mo:wo: dabu ba:ba:niki, towo: saga:fo:.

¹⁹ A:la:yo: a:na fa:la:dowabikiyo:, Yu kalu iliyo: a:la:mo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Gaindo: sa:lakilo: so:wa we siyo: ko:n ko:lo: sa:la:lika: a:la:do: sio:wo:, kalu weyo:? E o:go: o:lilo: a:ba:dab we waga go:wa:le?”

²⁰ A:la:ma:yo: a:ma:la: sa:laki, “Kalu we hendele nani so:wale ko:lo: a:lab. A:la:ta:ga: e siyo: ko:n ko:ngo: sa:la:li a:la:bo: na:no: asulo:l.

²¹ Ko:sega e siyo: ko:n elendo: falele alifa: a:no: waga go:wa:le na:no: babalab. A:la:ta:ga: kalu abeya:le elo: falele alifa: a:no:lo: na:no: babalab. E kalu alan dowo: ko:lo: eneno: o:li fanda sa:ma:ib. Giliyo: enebo: dabu bo:ba” a:la:sio:.

²² Tamin amio: Yu misa: kalu ili sa:lakiyo:, “Kaluka:isale abeyo: Ya:su e Godeya:lo: Da:feyo: kaluwo: o:m a:la:sa:lalega, niliyo: kalu a:no: gu-

lugululan ayamio: ha:la:ya ta:fa:no:” a:la:saefa:
A:la:go:ko:lo: Yu kaluwa: to saefa: a:no: tagilaki,
a:la:ma:yo: to a:no: a:na sio:.

²³ A:la:fo:ko:lo: a:la:yo: tagio: alan dowabiki,
a:la:ma: sa:laki “E kalu alan dowo: ko:lo: enebo:
dabu bo:ba,” a:la:sio:.

²⁴ A:la:go:ko:lo: Yu kalu iliyo: kalu siyo:
ko:n elen a:no: wa:ka mena:ki saga:ta:sa:ga:
fa:la:dowabikiyo:, emo:wo: a:la:sio:, “Giyoy: to
hendele sa:ma:no: a:lakiyo:, Godeya: siwa:l amio:
dinali sama. Kalu gilo: sa:lab ko, e mogago:lo:
dimida:sen kalu a:la:bo: niliyo: asulufo:lo:l.”

²⁵ A:la:sa:labiki kalu a:ma:yo: a:ma:la:bo:
a:la:sio:, “E kalu mogago:lo: dimida:sen o:ma:le
mo: o:mbala:le, ne mo:fanda asulo:. Ko:sega
kelego: imilise nilo: fanda asulab a:no: we. Tamin
amio: ne sio: ko:n elen ko:sega, o:go: ne o:li
bo:do:l.”

²⁶ Iliyo: emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Eyo:
gemo:wo: waga dimidabeyo:? Gi si ko waga
falele alitabeyo:?”

²⁷ A:la:dabu ba:dabiki, kalu a:ma:yo: a:la:sio:,
“Niyo: tamin amio: gimo:wo: sio: ko:sega giliyo:
mo:dinafa dabulo:b. Gio: wa:kabiyo: waga
da:ba:nigaya? Gio:lo: enedo: tiliwida:sen kalu
doma:no: asulaya?”

²⁸ A:la:sa:labiki iliyo: e dio:ge sa:laki a:la:sio:,
“Ge kalu koma:lo: tiliwido: kaluwo: ge. Ko:sega
nio: Mo:sa:s elo: tiliwida:sen kaluwo: ni ko:lo:
o:lo:l.

²⁹ Niliyo: Gode eyo: towo: Mo:sa:sbo: sio:
a:la:asulo:. Ko:sega kalu we, e o:ba a:la:ta:ga:
mio:wa:le nio: babalab.”

³⁰ A:la:sa:labiki kalu a:ma:yo: a:la:sio:, “Wai, gililo: babale dowab ko, ne molo asulo:l. Kalu koma:yo: ni siyo: falele alifa: ko:sega, giliyo: e o:ba a:la:ta:ga: mio:wa:le a:la:bo: mo:fanda asulab.

³¹ Nio: tambowa:yo: a:la:asulab. Gode eyo: mogago:lo: dimida:sen kaluwa:lo: to sa:lab a:no: mo:da:da:sen. Ko:sega kalu abeyo: Godeyo: wabu-daki, elo: asulab aundo: kudu ha:na:lab a:no:, Gode eyo: kalu a:ma:lo: to sa:lab a:no: ko:lo: da:da:sen.

³² Henfelo: welo: mo:mo:da fa:la:dowo: a:na a:la:ta:ga:lo: mio:wo:, o:g wenamio:lo: kalu sio: ko:n ko:lo: sa:la:li a:no:, kalu noma:lo: falele alifa: malolo:wo: mada mo:dabu.

³³ Kalu we Godelo:wa a:la:ta:ga: mio:ma kibo:bowo:, eyo: nanog imilig nowo: mada mo:dimidamabe.”

³⁴ A:la:sa:labiki Yu misa: kalu iliyo: a:la:sio:, “Ge go:wa:lo: sa:la:li ho:len a:na a:la:ta:ga: mio:wo:, ge mogago:wo: mada dimida:len ko:lo:lab. Kalu ge o:ngo:ma:yo: nimo:wo: ka widano:?” A:la:sa:lakiyo: iliyo: inido: wida:sen a a:namio: mo:doma:ki, e ha:la:ya o:luga:fo:.

Mo:tilidabu kaluwo: sio: ko:n o:ngo: a:lab

³⁵ Yu misa: kalu ililo: kalu a:no: ko:lo: o:lusanaga:fo: malolo: a:no: Ya:su e dabu ko:lo:, e ha:na:sa:ga: kalu a:no: galiliakiyo: emo:wo: a:la:sio:, “Ge Kalule Dowo: a:namio: tilidabuwo:?”

³⁶ A:la:dabu ba:dabiki, eyo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Ne e amio: tili da:ba:niki, giyo: nemo:wo: kalu weka: a:la:bo: walama.”

³⁷ Ya:su eyo: kalu o:mo: sa:laki, “Ge kalu a:no: o:ma ba:ba: ko:lo:lab. A:la:ta:ga: kalu ge o:lia:lo: to:la:labo: o:m” a:la:sio:.

³⁸ Kalu a:ma:yo: a:la:sio:, “Alan, ne mada tili do:do:l” a:la:sa:lakiyo: e gulalu misa:fu asifo:liki, Ya:suwa: wiyo: wabudaki dulugu sio:.

³⁹ Ya:su eyo: a:la:sio:, “Ne henfelo: wenamilo: mio:wo: mo:wo: we. Niyo: kaluka:isaleyo: aloba:dakiyo:, siyo: ko:n elen a:no: o:li a:bo:ba:ki, a:la:ta:ga: kaluka:isale ba:da:likilo: elen a:no: siyo: ko:n doma:ki, ne a:na mio:.”

⁴⁰ Fa:lisi kalu Ya:suwa: anib amilo: kagafo:len iliyo: to a:no: da:da:sa:ga:yo:, emo:wo: a:la:sio:, “Giyō: nio:lo: sio: ko:n ko:lo: a:lab a:la:li sa:laya?”

⁴¹ A:la:dabu ba:dabiki, Ya:su eyo: a:la:sio:, “Gio: siyo: ko:n dowo: kibo:bowo:, gili mogago: dimida:len a:no: aundo:ma domabe. Ko:sega gili sa:lakiyo:, ‘nio: o:li bo:do:l’ a:la:sa:lab ko:lo:, mogago: ginido:wo: o:da:lab.”

10

Sibilo: bo:fo:lowan nafayo: ne

¹ Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Niyo: hendele sa:ma:nigo:l. Kalu abeyo: e sibilo: tina:sen tog a:namio: mo:ha:naki, tog nodo keda:i sia:la:ga: ilif tolo: a:no: mofa:la:na:sa:ga: tinallega, e afalo: dian kalu, a:la:ta:ga: kalulo: mogaila:seno: kaluwo: o:m.

² Ko:sega kalu abeyo: e sibilo: tina:sen tog a:na tinallega, kalu a:no: e ene sibilo: bo:fo:lowan hendeleyo: o:m.

³ Sibilo: bo:fo:lowan kaluwo: yab amio: togdo: bo:fo:lowan kalu eyo: togo: a:na kolaeta:sen. A:la:ta:ga: sibi a:ma:yo: inido: bo:fo:lowan kaluwa: dagano: da:da:sen. Eyo: ene sibi a:ma: wiyo: wela:liki, ha:la:ya tililia: ha:na:sen.

⁴ Eyo: wela:lab amio: sibi enedo:leyo: tambo ha:la:ya handalota:ga:yo:, eneno: tamina ha:nab amio:, sibi iliyo: ene dagano: asulo: ko:lo:, ene fa:sa kudulia: ha:na:sen.

⁵ Ko:sega sibi iliyo: kalu ilo: mo:asulo: a:no: mo:kudu ha:na:sen. Iyo: kalu a:ma: dagano: mo:asulo: ko:lo: e ta:taki nai ha:na:sen.”

⁶ Ya:su eyo: bale sio: we malilo: meabikiyo:, kaluka:isale iliyo: to sa:lab a:ma: ha:go: mo:fanda asulo:.

⁷ A:la:gabiki Ya:suwa:yo: wa:ka imo: sa:laki, “Niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Sibiya: togo: no:no:n Ne.

⁸ Ne o:mia:nigab amilo: kalu tamin amilo: yab iyo: afalo: dian kalu a:la:ta:ga: kalulo: mogaila:sen kaluwo: o:m ko:lo:, sibi iliyo: to ililo: sa:lab a:no: mada mo:da:da:sen.

⁹ Togo: no:no:n Ne. Kaluka:isale abeyo: nelo:wa ya:sa:ga: tinalaga, Gode eyo: e gasilialikiyo:, e o:li mesa:ib. Iyo: tolo: usa tina:liki, a:la:ta:ga: a:ma:la: ha:la:ya handalowa:liki a:lalikiyo:, iyo: ma:no:wo: o:li naki, sagala:li sia:mela:ib.

¹⁰ Afalo: dian kalu yakiyo: sibiyo: afale diaki a:la:ta:ga: sibiyo: yasalaki, a:la:ta:ga: sibiyo: mo:gaila:ma:no:le a:no:ko: asulaki mia:ib. Ko:sega kaluka:isale iyo: mela:no: mela:no:wo: dimiaki, i amio: ililita:ga: hamana:ki, ne a:na mio:.

11 “Sibilo: bo:fo:lowan nafayo: Ne. Sibilo: bo:fo:lowan nafale eyo: ene sibi asuwa:takiyo: ene mela:no:wo: a:na wala:ma:ib.

12 Kalu abeyo: e kililima:ki a:la: asula:sa:ga:lo: bo:fo:lab a:no: e sibilo: bo:fo:lowan kalu hendeleyo: mo:doma:ib. E sibilo: biso:ma. A:la:fo:ko:lo: saila gasayo: yalikiyo:, e sibiyo: egelese ka ta:ta:ga:, e nai ha:na:ib. A:la:ta:ga: saila gasaya: sibiyo: ti handalaki ta:lialikiyo:, sibi nolo: imilida:la: dalalelia:ga: ha:na:sima:ib.

13 Kalu nai ha:nab a:no: mo:wo: we. E mole dia:no: ko: asulaki, sibi a:no: mo:dinafa bo:fo:mela:no: asula:sen.

14-15 “Sibilo: bo:fo:lowan nafayo: Ne. Dowa:yo: ne asulab a:la:ta:ga: niyo:lo: Dowo: asulo:l. A:la:do: go: aumbo: niyo: sibi no:no:ndo:leyo: asulo:l a:la:ta:ga: iliyo:lo: ne asulab. Niyo: no:no:n mela:no:wo: sibi asuwa:taki wala:ma:no:.

16 A:la:ta:ga: sibi nilo: nolo: a:lab ko:sega iyo: tolo: us wiyo: mo:a:lab. Niyo: iyo:lo: tililia: mia:no: ko:lo: iliyo: ni dagano: da:ba:ib. A:la:ta:ga: sibilo: bo:fo:lowano: imilise dowaki, sibi iyo: so:lo: imilise doma:ib.

17 Niyo: no:no:n mela:no: ko:le wala:sa:ga:yo:, mela:no: a:no: a:ma:la: dia:no: ko:lo:, Dowa:yo: ne alan asulab.

18 Kalu imilig noma:yo: ni mela:no: a:no: mada mo:dila:ma:ib. No:no:ndo: asulab au dimia:no:. No:no:n mela:no:wo: dimiaki a:la:ta:ga: a:ma:la:do: dia:no: halaido: a:no: ne amio: a:lab. Mo:wo: niyo: a:la:dimidama:kiyo:, towo: Dowa:yo: nemo:wo: saefa:.” Ya:su eyo: a:la:sio:.

19 Ya:suwa:lo: to sio: a:no: da:dakiyo:, Yu kaluka:isale iyo: usa alobanale.

20 Kaluka:isale modo: nolba: sa:lakiyo:, “Mama mogago:wo: e amio: dowaki, e no:nolab. Gio: elo: to sa:lab a:no: wangabiki da:daya?”

21 Ko:sega nolba: sa:lakiyo: “A, to elo: wido: a:no:, mama mogago:lo: dowo: kaluwa:lo: widan o:ngo:ma. A:la:ta:ga: mama mogago: a:ma:yo: siyo: ko:n kaluwo: mada mo:falele alifa:ib.”

Ya:su eyo: ne Godeya: So:wa a:la:sio:.

22 Yu kaluka:isale iliyo: Godeya: Malilo: ayo: Godemo: dimiakilo: ho:gi kodo: a:no: asulakiyo:, donayo: tambo amio: iyo: Ya:lusalem a:na sagala:liki kegea:sen. A:la:fo:ko:lo: fufa ho:lendo: dowab a:namio:, Ya:suwo: Ya:lusalem ha:na:ga: sen ami, kegeo: a:no: a:na fa:la:dowo:.

23-24 Ya:su e Godeya: Malilo: a anib amilo: “Solomona: Isagen” a:la:do: sa:la:sen a:na sia:labiki, Yu kaluka:isale iliyo: e hege gidaki, emo:wo: a:la:sio:, “Nio: da:ba:no: yasila:len ko:lo: giyo: nimo:wo: ho:len iga:sa fanda sa:ma:no:wo:? Godeya:lo: Da:feyo: kaluwo: gelalega, giyo: nimo:wo: kalaba fanda sama.”

25 Ya:su eyo: a:ma:la:yo: a:la:sio:, “Niyo: gimo:wo: o:ma sio:, ko:sega giliyo: mo:tili da:dale. Dowa: wi amilo: nilo: molo ha:na:no: dimido: a:ma:yo:, ne ko:lo: kalaba widakigab.

26 Ko:sega gio: sibi nino:ma ko:lo:, giliyo: ne amio: mo:tili da:dab.

27 Sibi nilo:wo: no:no:n dagano: da:da:sen. Niyo: iyo: asulo: ko:lo:, iliyo: ne kudu ya:sen.

28 Niyo: mela:no: mela:no:wo: imo:wo: dimi ko:lo: iyo: mo:soma:ib. A:la:ta:ga: ni dagi amilo: da:lab a:no: kalu imilig noma:yo: mada mo:asulia:ga: ha:na:ib.

29 Dowa:yo: kalu i a:no: nemo: dimi ko:lo:, Do a:ma:yo: tambo tinio: ko:lo:lab. I a:no: Dowa: dagiya da:lab ko:lo:, kalu imilig noma:yo: mada mo:asulia:ga: ha:na:ib.

30 Do na:no: imilise.”

31 Ya:su eyo: a:la:sa:labiki, Yu kalu iliyo: Ya:suwo: sana soma:no: a:la:liki, uwo: wa:ka dia:sa:ga: agodoma:no: dowo:.

32 Ko:sega Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Niyo: Dowa a:la:ta:ga:yo: nanog nafa modo: nolo: gimo:wo: bo:ba:ki wido:. A:la:go:ko:lo: giliyo: ne uwa:lo: sana soma:nigab koma:yo:, nanog nafa nilo: dimido: o:bami gaya?”

33 Yu kalu iliyo: emo:wo: a:la:sio:, “Niliyo: ge uwa:lo: agodoma:nigo:l we, molo ha:na:no: gilo: dimido: a:namima. Ko:sega ge henfelo: kalule ko:so:ma:lo:, ‘Ne Godeka:’ a:la:do: dio:ge sa:lab a:na go:l.”

34 A:la:sa:labiki Ya:su eyo: a:ma:la:yo: a:la:sio:, “Gili bugo: amilo: ele sa:sa:lo: a:namio:, Gode eyo: a:la:sio:, ‘Gio: gode dowab, Niyo: a:la:so:lo:l.’

35 Tamin amio: Gode eyo: kaluka:isale ene tolo: di i o:mo:wo: ‘Gio: gode’ a:la:sio:. A:la:ta:ga: Godeya: bugo: amilo: to sa:sa:lo: a:no: mada ko:liyo: mo:doma:ib.

36 Gode eyo: ne eneno: a:la:da:fea:sa:ga:, henfelo: wenamio: a:na iliga:fo:. A:la:go:ko:lo: niyo:

‘ne Godeya: So:waka:’ a:la:do: sio: a:namio:, niyo: Godeyo: dio:ge sa:lab a:la:bo: giliyo: waga sa:laya?

³⁷ Niyo: Dowa: nanogo: mo:dimidabo:lalega, giliyo: ne amio: tilida:da:so:bo.

³⁸ Ko:sega niyo: nanog Dowa:lo:wo: ko:lo: hendele dimido: amio:, giliyo: ne amio: mo:tili da:dalega, molo ha:na:no: nilo: dimidab a:namio: gio: o:li tili da:da:bi. A:la:galega Dowo: neya a:labo:lo:b a:la:ta:ga: ne Dowa a:labo:lo:b a:la:bo: giliyo: asuluma:ib.”

³⁹ Yu kalu iliyo: Ya:suwo: wa:ka ta:lia:no: dowo: ko:sega, Ya:su e ga:li ane.

⁴⁰ Ya:su e ho:n Yodan a:no: a:ma:la: ta:nota:ga:, tamin amilo: Yo:na:lo: ho:n amilo: to:lola:len hen a:na ha:na:sa:ga: elen.

⁴¹ Ya:suwo: a:na sen amio:, kaluka:isaleyo: modo: ko:lo: elo:wa ya:sio:. Ili sa:lakiyo:, “Yo:n eyo: to enedo:wo: halale alitakiyo:, ele ba:ba:no: nowo: mo:dimido: ko:sega, elo: kalu welo: doba:da:lo: to sio: a:no: tambo o:go: hendele fa:la:dowab” a:la:sio:.

⁴² A:la:ta:ga: hen a:namio:, kaluka:isale modo:wo: Ya:su amio: tili dabu.

11

Lasalaso: sowo:

¹ Kalu nowo: ene wiyo: Lasalas ko:lo: e walaf delen. E Ba:tani amisa:na sen. Maliaya: ene ado Mata o:lia:ma: ini amisa:no: o:m.

² Ga Malia we, Ya:suwa: gib amilo: wa ho:n mundo: nafalo: koloda:sa:ga:lo:, ene misa: fo:n

a:ma:lo: heyo:wo: e. Kalu walafdo: bo:lo: a:no:, Maliaya: ene aowo: o:m.

³ A:la:fo:ko:lo: ado a:la:ma:yo: towo: Ya:sumo:wo: a:la:saga:fo:, “Kalu Alan, ga: mili ha:fo:lo: disa: a:no: walaf da:lab” a:la:liki saga:fo:.

⁴ Ya:suwa:yo: to a:no: da:da:sa:ga:yo: eyo: a:la:sio:, “Walaf a:ma:yo: e mo:soma:ib. A:la:ba. Walaf a:ma:yo: Godeya: halaido:wo: kaluka:isalemo: widaki auma:ib. A:la:galikiyo: Godeya: So:waya: ene halaido:wo:lo: widaki auma:ib.”

⁵ Ya:su eyo: Matayo:, ado Maliayo:, a:la:ta:ga: Lasalaso: iyo: mada alan asulo:.

⁶ Ko:sega Ya:su e Lasalaso: walaf da:lab a:la:bo: da:da:sa:ga:yo:, hen elo: elen a:namio:, ho:len a:la:yo: a:naka o:dowo:.

⁷ A:la:ta:ga: Ya:suwa:yo: enedo: tili wida:sen kalumo: sa:laki, “Nio: a:ma:la: Yudia hena ha:na:niki” a:la:sio:.

⁸ Ko:sega enedo: tili wida:sen kaluwa:yo: a:la:sio:, “Widan kalu, Yu kalu iliyo: ho:lono: a:la:se a:namio: ge uwa: agoda:sa:ga: sana soma:no: dowo: ko:lo:, o:go: ge a:ma:la: hen a:na a:ha:na:no:wo: waga asulaya?”

⁹ Ya:su eyo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Ho:len im-ilig no amio:, ofa:si kugula:fo: us a:namio: ofo: ta:ndan, a:no: hendeleya:le? Kaluka:isaleyo: ho:lona sia:lalega, iyo: mo:walama:ib. Mo:wo: iyo: henfelo: wema: ho:len a:namio: o:li ba:da:liki sia:lab.

¹⁰ Ko:sega kaluwo: sololiya ha:nalega, e walama:ib mo:wo: e ho:lono: aundo:ma.”

11 To a:no: sa:la:sa:ga:yo:, Ya:su eyo: a:la:sio:, “Nili mili Lasalaso: alifo:lab ko:lo:, ne a:na ha:na:sa:ga:, e dikidalifa:ni ho:no:l.”

12 Enedo: tili wida:sen kalu iliyo: a:la:sio:, “Kalu Alan, e alifo:lalega, walaf bo:lo: a:no: o:li doma:ib.”

13 Ya:su eyo: Lasalas e sowo:ka: a:la:bo: bale sio: ko:sega, enedo: tili wida:sen kalu iyo: Lasalaso: hendele alifo:lab a:no: ko:lo: sa:lakigab a:la:asulo:

14 A:la:go:ko:lo: Ya:su eyo: imo:wo: fanda sio:, “Lasalaso: sowo: ko:m.

15 Gio: ko:lo: asulakiyo:, ne o:g a:namio: e o:lia:lo: mo:elen a:no: ne sagalab. Mo:wo: nilo: dimidama:no: a:namio: gio: hendele tili dabuma:ki auma:ib. A:la:fo:ko:lo: nio: elo: a:na ha:na:n” a:la:sio:.

16 Tomas, ene wiyo: nowo: Didimus a:la:do: sa:la:sen eyo:, tili wida:sen kalu nolbo:wo: a:la:salaki, “Nio: tambo e o:lia: soma:niki ha:na:n” a:la:sio:.

Ya:su eyo: a:ma:la: dasi alitakilo; mela:no:lo: dimia:seno: e

17 Ya:su e Ba:tani amisa:na fa:la:dowaki dabu amio:, Lasalaso: sowa:sa:ga:, ho:len fa:la:da:ino: u amilo: no:no: a:na da:laka: a:la:salabi dabu.

18-19 Ba:tani a:la:ta:ga: Ya:lusalem o:lia:yo: ko:na:ma dowo:* ko:lo:, Yu kaluka:isale modo:wo: Mata o:lia: Malia o:lia:lo: a:na ya:ga: siliki, ao Lasalas sowo: a:no: ua nofolaki, kuo:ya:liki sen.

11:16: Mak 14.31 * 11:18-19: Ba:tani a:la:ta:ga:lo: Ya:lusalem do: ha:na:no:wo: kilomita agelo:wo: otalen o:ngo: dowo:.

20 Matayo: Ya:suwo: yaka: a:la:do: sa:lab a:no: da:da:sa:ga:, e Ya:suwo: toga galima:no: ane. Ko:sega Maliayo: a ka sen.

21 Mata eyo: Ya:su e galiliakiyo: emo:wo: a:la:sio:, “Alan, ge ya o:elen kibo:bowo:, naowo: mo:somabe.

22 Ko:sega o:g wenamio:, giyo: Godemo:lo: o:ba:le dabu ba:dab a:no:, eyo: gemo:wo: dimia:ib niyo: a:la:asulo:.”

23 Mata eyo: a:la:sa:labiki, Ya:su e sa:lakiyo:, “Gaowo: mela:no:wo: dia:sa:ga: a:ma:la: dasima:ib” a:la:sio:.

24 Mataya: Ya:sumo: a:ma:la: sa:laki, “Elema:no: ho:len amio:, kaluka:isale tambo a:ma:la:do: dasima:ib ho:len a:namio:, elo: a:dasima:ib a:la:asulo:l.”

25 A:la:sa:labiki Ya:su eyo: a:la:sio:, “Kaluka:isale a:ma:la:lo: dasi alifa:no:wo: no:no:n ne. A:la:ta:ga: mela:no:wo: mo:wo: ne. Kaluka:isale abeyo: ne amilo: tili dabu a:no: mela:no: dofo:mela:ib ko:lo: e sowalega, ko:ngo: mela:no: mela:ib.

26 A:la:ta:ga: kaluka:isale abeyo: ne amilo: tilida:da:sa:ga, mela:no: hendelelo: diab i a:no: tambo mada mo:soma:ib. Giyo: to a:no: tili da:daya?”

27 Mataya: a:ma:la: Ya:sumo: sa:laki, “A: hendele Godeya:lo: Da:feyo: kaluwo: geka:. Godeya: ene So:wa henfelo: wenamilo: iliga:fa:no: sio: a:no: gelo:b a:la:tili asulo:l.”

28 To a:no: sa:la:sa:ga: ami, Mata e a:ma:la: ha:na:sa:ga:yo:, ene ado Maliamo:wo: wo:no:le

sa:laki, “Widan kaluwo: wena ya:ga: iliki, ge ba:ba:no: asulab.”

²⁹ Maliayo: to a:no: da:da:sa:ga:yo:, e bo:bo:ge dasilia:ga:, Ya:suwo: galima:ni ane.

³⁰ Ya:suwo: amisa:n amio: o:semo: tinakiyo:, e Matalo: galili hen a:naka o:elen.

³¹ Yu kaluka:isale nolo: Malia o:lia: a usa si-liki nofola:li sen ko:lo:, iyo: Maliayo: bo:bo:ge dasilia:ga: ha:nabi ba:ba: amio:, ili asulakiyo: ene ao daido:lo: hen a:na ya:lima:ni ha:nab a:la:asulaki, iyo: e kudu ane.

³² Maliayo: ha:na:sa:ga: Ya:sulo: elendo: a:na fa:la:dowakiyo:, e Ya:suwa: gido:fo: aniba gulalu misa:fu alilaki a:la:sio:, “Alan, ge wena elen kibo:bowo:, ni naowo: mo:somabe.”

³³ Ya:su eyo: Maliaya:lo: ya:lab a:no: a:la:ta:ga: Yu kaluka:isale e o:lia:lo: mio: a:ma:lo: ya:foda:lab a:no: ba:da:ga:yo:, e nofolaki kele asulo:.

³⁴ Ya:su eyo: towo: imo: sa:laki, “Giliyo: e o:ba daido:wo:?” A:la:sa:labiki iliyo: emo: sa:laki, “Alan, ge daido:wo: ba:ba:ni mena” a:la:sio:.

³⁵ A:la:ta:ga: Ya:su e ya:lo:.

³⁶ Yu kaluka:isale ili sa:laki, “Ya:su eyo: kalu we mada alan asulo: ko:lo: gabolo:ka:” a:la:sio:.

³⁷ Ko:sega Yu kalu nolba: sa:lakiyo:, “Eyo: siyo: ko:n kaluwo: a:bo:ba:kiyo: falele alifa: ko:lo:, kalu we sowabena:kiyo:, mo:asufa: we mo:wo: ha:?” a:la:sio:.

Ya:su eyo: Lasalaso: a:ma:la: dasi alifa:

³⁸ Ya:su e wa:ka mada nofolabikiyo:, e ha:na:sa:ga: daido:lo: hen a:na fa:la:dowo:.

Do:mo:lo: difa: hen a:no: hen alu nowo: o:m ko:lo: me a:namio: u alana: asibalifa:

³⁹ A:la:go:ko:lo: Ya:su eyo: imo: sa:laki, “U we dila:ma.” A:la:sa:labiki kalu sowo: a:ma: ene ado Mata e sa:laki, “Alan, e daido: amilo: deleno:, o:go: ho:lenu: fa:la:lamel fa:la:dowab ko:lo:, heseno: doma:ib” a:la:sio:.

⁴⁰ Ya:su eyo: a:ma:la: sa:laki, “Niyo: tamin amio: gemo:wo: a:la:sio:, ‘Ge tili dabulalega, Godeya: ene halaido:wo: widalikiyo: ba:ba:ib.’”

⁴¹ A:la:sa:labikiyo: iliyo: me amilo: u alana:lo: asibalifa: a:no: dila:sa:ga:yo:, Ya:su e alolo bo:fo:liki a:la:sio:, “Do, nilo: to so:lo:l we giyo: da:dab ko:lo: mada o:m.

⁴² Niyo: a:la:asulo:l. Nilo: gemo:lo: to sa:la:sen a:no: giyo: tambo da:da:sen. Ko:sega kaluka:isale kagafo:lab i we asulakiyo:, niyo: to we a:na so:lo:l. Giyo: ne henfelo: wenamio: iliga:fo:lo:b a:la:bo: iliyo: tili asuluma:ki, to we a:na so:lo:l.”

⁴³ Ya:su eyo: to a:no: sa:la:sa:ga: eletakiyo:, eyo: halale ho:le sa:laki, “Lasalas, ge ha:la:ya mena” a:la:sio:.

⁴⁴ A:la:sa:labiki Lasalas, tamin amilo: sowo: a:no: e ha:la:ya handalota:ga: mio:. Ene dagiyo:lo: gido:fo:wo:lo: helebeso:g banala: a:ma: bobodo: a:no:ko: elena ba:ba:, a:la:ta:ga: ene wo:lokano: helebeso:ga:lo: go:lu alifa: a:no:ko: ba:ba:. Ya:su e sa:laki, “Helebeso:g e amilo: bobodo: alifa: a:no: fagela:sa:ga:, hamana:ki ta:foma” a:la:sio:.

Ya:suwo: sana soma:no: saefa:

⁴⁵ Yu kaluka:isale Malia o:lia:lo: mio: i a:no: Ya:suwa:lo: dimidab a:no: ba:da:sa:ga:yo:, modo:

nolo: e amio: a:na tilidabu.

⁴⁶ Ko:sega i nolo: ha:na:sa:ga:, Ya:suwa:lo: dimido: a:no: Fa:lisi kalu imo:wo: malolo: me.

⁴⁷ A:la:gabiki bobalo: so:mea:sen misa: kalu i o:lia: Fa:lisi kalu i o:lia:ma:yo: ganisolo kaluwo: kegenema:ki ho:ido:. Iyo: kegea:sa:ga:yo:, egelebo: a:la:nenelo:, “Kalu wema:yo: molo ha:na:no:wo: modo: dimida:lab ko:lo:, niliyo: e waga dimidama:no:wa:le?”

⁴⁸ Niliyo: e man o:leo:ngo: a:no:ko: dimida:i ha:na:melea:ki ta:talega, kaluka:isaleyo: tambo eya tili da:ba:ib. A:la:ta:ga: Lom kalu iyo: a:no: da:da:sa:ga: yakiyo:, nili malilo: a o:lia: nililo: hen bo:fo:lab o:lia:yo: ili dia:ib.”

⁴⁹ Ko:sega Fa:lisi kalu nowo: ilo: us a:namilo: eleno: ene wiyoy: Kaiafas. Dona a:namio: e bobalo: so:mea:sen misa: kalu elen. Eyo: imo: sa:lakiyo:, “Gio: asulo:wo: aundo:malo:ka:.”

⁵⁰ Gilo: asuwa:fa:nigab tog a:no: gio: mo:asulo: ko:lo: sa:ma:nigo:l. Kaluka:isale nili hen amilo: sab a:no: tambo sowabena:kiyo:, kalu imilise we nili heno: e diaki sowalega, mada nafa” a:la:sio:.

⁵¹ Kaiafas eyo: to a:no: ene asulo:wa a:la:ta:ga: sio:ma. Ko:sega e dona o:g a:namio: bobalo: so:mea:sen misa: kalu sen ko:lo:, Yu kaluka:isale asuwa:foma:kiyo:, Ya:su e soma:ib a:la:bo: eyo: dinali sio:.

⁵² A:la:ta:ga: Ya:su e Yu kaluka:isale i a:no:ko: asuwa:taki soma:iba. A:la:ba. Godeya: ene so:wa ko:lo: dalalelia:ga:lo: ane a:no: ko:lo: tambo kegenelia:ga:, so:lo: imilise ta:taki go:.

⁵³ O:g ho:len a:namio: Yu misa: kalu iliyo: towo: mo:mo:da nenela:i ha:na:ga:yo:, Ya:suwo: sana soma:no: a:la:liki saefa:

⁵⁴ A:la:gabikiyo: Ya:suwo: Yu kaluka:isale ilo: us a:namio: kalab amio: wa:kabiyo: mo:sia:len. E hen a:no: sili alita:ga:, kalaleli hen doba:da: ha:na:sa:ga:, enedo: tili wida:sen kalu i o:lia: A:flam amisa:n a:na sen.

⁵⁵ Yu kaluka:isale ililo: sagala:likilo: kegea:sa:ga:lo: Tinio: Asulo: ma:no:lo: na:sen ho:len a:no: ko:na:ma fa:la:doma:nigabiki, i ko:le Godeya: siwa:l amio: nafale doma:ki a:la:ta:ga:, ili man a:no: ko:lo: kudu ha:naki, kaluka:isale modo:wo: Ya:lusalem halona ha:na:sio:.

⁵⁶ Kaluka:isale kegeo: i a:ma:yo: Ya:suwo: keda:likiyo:, malilo: a anib a:na kagafo:liki egelebo: towo: dabu kedo:, “Giliyo: waga asulaya? E nililo: sagalakilo: Tinio: Ma:no:lo: ma:no: ho:len wenamio: mia:nigaba:le?” a:la:nenelo:.

⁵⁷ Bobalo: so:mea:sen misa: kalu i o:lia: Fa:lisi kalu i o:lia:ma:yo: kaluka:isalemo:wo: tamin amio: a:la:saefa:, “Niliyo: Ya:suwo: ta:lia:no: asulo: ko:lo:, kalu imilig noma:yo: e misio: ba:dalega, nimo:wo: sa:ma: ya:bi” a:la:liki saefa:.

12

Malia eyo: wa ho:no: Ya:suwa: giba tulo:

Madi 26.6-13, Mak 14.3-9

¹ Tinio: Asulo: Ma:no: ma:nikilo: kegea:sen a:no: ho:len do:go:fela:fo:wo: o:labikiyo:, Ya:su e ko:le Ba:tani ha:na:sa:ga: a:na sen. Ba:tani a:no: tamin amilo: Lasalas sowo:lo: a:dasi alifa: heno: o:m.

² Iliyo: Ya:su yab a:no: ko:lo: sagalakiyo:, ma:no:wo: a:na dimidali. A:la:ta:ga: Matayo: ma:no: a:no: ko:lo: sa:ga:labikiyo:, Lasalas e, Ya:su o:lia: kalu noldo: sab a:na sen.

³ Malia eyo: wa ho:n wasu mundo: nafa nolo: moleyo: alana: kilili ko:lo: iyo: a:na sabikiyo:, Malia eyo: wa ho:n a:no: dia:sa:ga:, Ya:suwa: giba tula:sa:ga:yo:, ene misa: fo:n a:ma: heyo:. A:la:gabikiyo: mun nafa a:ma:yo: a us a:no: tambo ililifo:.

⁴⁻⁵ Ko:sega enedo: tiliwida:sen kalu Yudas Iskaliot, tif amilo: Ya:sulo: teledoma:no: kalu eyo: a:la:sio:, “Niliyo: wa ho:n mundo: nafa we kililia:sa:ga:, silba mole fudo: agado:la:fo: diab a:no: wa:feyo: kalumo:wo: o:li dimia:no: dowo: ko:lo: mo:dimiaki, walab we waga dimidaigaba?”

⁶ Yudas elo: to sio: a:no: wa:feyo: kalu asulaki go:ma. E afalo: dia:sen kalu a:ma: sio:. Tili wida:sen kaluwa: mole as a:no: e bo:fo:likiyo:, mole ililo: to:lolab a:no: e afale dia:sen.

⁷ Ya:su eyo: to a:no: da:da:sa:ga:yo: a:la:sio:, “Ga we ka ta:foma. Wa ho:n enedo: ta:liab we, ni do:mo: dalima:no: a:no: ko:lo: e dimidaitaki gab.

⁸ Wa:feyo: kaluwo: ho:lono: tambo gi o:lia:yo: mela:ib. Ko:sega ne ho:lono: tambo gi o:lia:yo: mo:mela:no:.” Ya:su eyo: a:la:sio:.

Lasalaso: sana soma:no: saefa:

⁹ Yu kaluka:isale modo: iliyo: Ya:suwo: Ba:tani saka: a:la:do: sio: a:no: dabu ko:lo:, iyo: a:na ba:ba:ni ya:sio:. I ko:lo: a:namilo: mio: a:no: Ya:su imilise eko: ba:ba:ni mio:ma. Iliyo: Lasalas

Ya:suwa:lo: a:ma:la:do: a:dasi alifa: a:no:lo:
ba:ba:ni ya:sio:.

¹⁰ A:la:go:ko:lo: bobalo: so:mea:sen misa:
kalu iliyo: Lasalas elo: sana soma:no: a:la:liki
nenela:sa:ga: towo: saefa:.

¹¹ Mo:wo: Lasalas ko:lo: Ya:suwa:lo: a:ma:la:do:
a:dasi alifa: a:namio:, Yu kaluka:isale modo: i
a:ma:yo: Yu misa: kalu i a:no: fa:s dimiaki, Ya:su
amio: tili da:da:lab.

*Ya:suwo: misa: o:ngo: dowaki, Ya:lusalem tiane
Madi 21.1-11, Mak 11.1-11, Luk 19.28-40*

¹²⁻¹³ Ho:len a:ma: fa:s amio:, kaluka:isale
modo:wo: Tinio: Asulo: ma:no: ma:nikilo:
Ya:lusalemdo: kegeo: i a:ma:yo:, Ya:suwo:
Ya:lusalem yab a:la:bo: dabu. A:la:fo:ko:lo: iliyo:
wani fo:so: dia:sa:ga:, e toga galima:ni ane. Iliyo:
halale sa:laki,

“Godeya: wiyo: wabuluma:niki.

Kalu we Gode Alana: wiya a:la:ta:ga: mio: ko:lo:,
niliyo: sagala:liki, Godemo: mada o:m
a:la:so:lo:l.

E Isolaela: Misa: Kalu Alano: o:m.”

¹⁴ Ya:su eyo: donki kalofowo: dia:sa:ga:, e a:ma:
wa:la asita:ga: a:na ane. A:la:do: dimido: a:no:,
tamin amio: Godeya: ene bugo: amio: towo:
a:la:sa:sa:lo:,

¹⁵ “Saion* kaluka:isale gio: mada tagila:so:bo!
Bo:ba. Misa: Alan Kalu gililo:wo: donki kalofo
wa:la asita:ga: yab.”

12:11: Yo:n 11.45 **12:12-13:** Song 118.25-26, Yo:n 1.49 **12:15:**
Sek 9.9 * **12:15:** Saion a:la:do: sa:lab a:no:, Ya:lusalem a:no: ko:lo:
sio:.

16 O:g ho:len a:namio: Ya:suwa: enedo: tili wida:sen kalu iliyo: Ya:su amilo: fa:la:dowo: a:no: ha:go: mo:dinafa asulo:. Ko:sega tif amio: Gode eyo: Ya:suwo: dasi alitaki wi alano: dimita:ga: dowabikiyo:, iliyo: Ya:su amilo: dimido: a:no:lia:, Godeya: bugo: amilo: sa:sa:li alifa: a:no:lia:yo: asulufolen.

17 Ya:su eyo: Lasalaso: daido: amilo: sowo: delen a:no: ho:ida:sa:ga:lo: dasi alitab a:namio:, kaluka:isaleyo: modo: kegeo: elen ko:lo:, iliyo: Ya:suwa:lo: dimido: a:no: nolbo:wo: malolo: mea:i ane.

18 Kaluka:isale modo:wo: Ya:suwa:lo: molo ha:na:no: dimido: a:no: dabu ko:lo:, iliyo: e toga galima:no: ha:na:sio:.

19 A:la:fo:ko:lo: Fa:lisi kalu iliyo: towo: egele sa:laki, “Nililo: asulo: a:no: mo:dimidama:nigo:bo:lo:ka: Bo:ba! Kaluka:isaleyo: tambo e ko:lo: kudu ha:na:lab” a:la:sio:.

Ya:su eyo: ene soma:no:wo: ko:lo: sio:

20 Tinio: Asulo: Ma:no: ma:nikilo: kegeab ho:len a:namio:, kaluka:isaleyo: Ya:lusalem gulugulula:ma:ni ha:nabikiyo:, Gilig kalu nolo: i o:lia: ane.

21 A:la:ta:ga: Filib e Ga:lili hen, Besaida kalu ko:lo: Gilig kalu iyo: elo:wa ya:sa:ga: emo: sa:laki, “Kalu alan, nio: Ya:suwo: ba:ba:no: asulab” a:la:sio:.

22 A:la:sa:labikiyo:, Filibo: ha:na:sa:ga: Andulumo: sio:. A:la:ta:ga: a:la:yo: ha:na:sa:ga:, Ya:sumo:wo: a:na sio:.

²³ A:la:tabiki Ya:su eyo: a:la:sio:, “Kalule Dowo: kaluwa: wi alan dia:no: ho:leno: o:go:isa ko:na:ma fa:la:dowab.

²⁴ Niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Da:si fowo: hen amio: mo:tualila:sa:ga: sowalega, imilig eko: doma:ib. Ko:sega e sowalega, eyo: fowo: mada modo: ko:lo: helema:ib.

²⁵ Kalu abeyo: ene mela:no:wo: mada alan asu-lalega, mela:no: kalu a:ma:lo:wo: sulu ha:na:ib. Kalu abeyo: henfelo: wena silikiyo: mela:no: enedo:wo: gola ba:daki fa:s dimialega, e ko:ngo: mela:no:wo: dia:ib.

²⁶ Kaluka:isale abeyo: ni nanogdo: dia:no: asulab a:no:, e neko: mada kudu ya:lubi. A:la:dimidalikiyo: hen nelo: a:lab a:namio:, ni nanogdo: dian kaluwo:lo: ne o:lia: a:na doma:ib. A:la:ta:ga: kalu abeyo: ni nanogdo: dimidab a:no:, Dowa:yo: wi alano: emo: dimia:ib.

²⁷ “O:go: ni asulo:wo: hida:liaki, mada kele asulab ko:lo:, niyo: waga sa:ma:no:wa:le? Niyo: ‘Dowa, hida:yo: nelo: amilo: fa:la:doma:nigab we, giyo: dila:ma’ a:la:sa:ma:no:wa:le? A:la:ba! Ko:sega ne mio:wo:, mo:wo: hida:yo: a:no: ko:lo: dia:ni mio:.

²⁸ Dowa, go:no:n wi alan a:no: kaluka:isalemo: walama!” Ya:suwa:yo: to a:no: sa:la:sa:ga: eletabikiyo:, to nowo: Hebene a:la:ta:ga: sa:laki, “Ni wi alan a:no: tamin amio: wido: ko:lo:, tif amio:lo: niyo: wa:kabiyo: a:walama:no:” a:la:sio:.

²⁹ Kaluka:isale kagafo:len i a:ma:yo: to a:no: da:da:sa:ga:yo:, iliyo: gun ko:lo: guiyab a:la:sio:.

Nolba: sa:lakiyo: ma:mul kaluwa: towo: emo: sa:lab a:la:sio:.

³⁰ Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “To o:go:do: sa:lab ko, ne ko:lo: asuwa:taki sa:laba. Gio: ko:lo: asuwa:takigab.

³¹ O:go: Gode eyo: henfelo: kaluka:isaleya: man a:no: ko:lo: aloba:ma:nigab. A:la:ta:ga: o:go: eyo: henfelo: welo: bo:fo:lab kalu a:no: o:lusanaga:fa:nigab.

³² Ne henfelo: wena o:lo:l ko:sega, ne iwalu dulugu alitalikiyo:, niyo: kaluka:isale tambo nelo:wa mena:ki susuba:no:.”

³³ Ya:suwa:lo: to sio: a:no:, e sowakilo: dimidama:no: a:no: ko:lo: sa:laki wido:.

³⁴ A:la:widabiki kaluka:isale kegeo: iliyo: emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Godeya: to sa:sa:lo: a:no: agelaki dabu amio:, Godeya:lo: Da:feyo: kalu e mela:no: mela:no: mela:ib a:la:sa:labi dabu. A:la:fo:ko:lo: giyo: Kalule Dowo: kalu e iwalu dulugu alifa:ib a:la:bo: waga sa:lakigaya? A:la:ta:ga: Kalule Dowo: kalu e mada o:bo:ngo:wa:le?”

³⁵ A:la:dabu ba:dabiki, Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Ho:len ho:lea:tan we gi o:lia: abolda:su doma:ib. Sololi a:ma:yo: gio: go:lulabena:ki, ho:lenu: gi o:lia:lo: dowab a:namio: gio: ho:lenu: sia:lubi. Kalu sololi amilo: sia:lab a:no:, e wena ha:nab a:la:bo: mo:asulo: ko:lo:lab.

³⁶ Gio: ho:lenu: ene so:wa doma:nikiyo:, ho:lenu: gi o:lia:lo: o:a:lab a:namio:, ho:len a:na tili da:da:bi.” Ya:su eyo: to a:no: sa:la:sa:ga:

eletabikiyo;, iyo: ta:ta:ga: e wo:no:le doma:ni ane.

Yu kaluka:isale iliyo: Ya:suwo: mo:tili dabu

³⁷ Ya:su eyo: molo ha:na:no: modo:wo: ili siwa:l amio: dimido: ko:sega, iyo: e amio: semo: tili dabu.

³⁸ Dinali sa:lan kalu Aisaya elo: to sa:sa:lo: a:no: ililima:kiyo;, a:no: ko:lo: fa:la:dowo:. Eyo: tamin amio: Godemo: sa:lakiyo: a:la:dinali sio:, “Kalu Alan, to nililo: sio: a:no: kalu imilise noma:yo: mo:tili dabu.

Kalu Alana: ene halaido: widab a:no: noma:yo:lo: mo:fanda asulo:.”

³⁹ Aisaya elo: to sio: o:leumbo: iliyo: Ya:su amio:lo: mo:tili da:ba:no: dowab. A:la:ta:ga: Aisaya eyo: ililo: mo:tili da:ba:no: dowab a:no: mo:wo: fanda sa:lakiyo;, to nolo: a:la:dinali sio:.

⁴⁰ “Gode eyo: kaluka:isale i wema: siyo: ko:ne alitakiyo;,

asulo:wo: ko:ndo:fe alifa: ko:lo: a:lab.

A:la:bo: mo:ngo: kibabeyo;, ili siyo: kolaetaliki o:li ba:babe,

a:la:ta:ga: asulo:wo: kolaetaliki asulumabe.

A:la:ta:ga: iyo: Godelo: doba:da: nodolalikiyo;, Eyo: iyo: falele alifabe.”

⁴¹ Aisaya eyo: ho:le ba:dakiyo;, Ya:suwa: ene halaido: fo:fo:lesodo: a:no: ba:da:sa:ga:yo;, eyo: elo: doba:da: sa:lakiyo;, to a:no: ko:lo: sa:sa:lo:.

⁴² Dinali saefa: a:no: a:lab ko:sega, o:g a:namio: misa: kalu modo: nolo: Ya:su amio: tilidabu. Ko:sega iyo: Fa:lisi kaluwo: tagilaki, tilidabu ililo:wo: kalab amio: mo:sio:. Mo:wo: Fa:lisi kalu

i a:ma:yo: iyo: ha:la:ya ta:fa:ib a:la:asulakiyo:, iyo: tagilaki mo:sio:.

⁴³ Kaluka:isale i a:ma:yo: ili tilidabuwo: kalaba amio: mo:wido:. Mo:wo: kalu nolba:yo: ili wiyo: wabuluma:ki asulo: ko:sega, Gode eyo: ili wiyo: wabuluma:kiyo: mo:asulo:.

Ya:su eyo: kaluka:isaleyo: gasilia:ni mio:

⁴⁴ Ya:su eyo: towo: halaido: sa:laki a:la:sio:, “Kalu abeyo: ne amilo: tilida:dab a:no:, e imilise neka tilida:daba. E kalu nelo: iliga:fo: a:no:lo: tilida:dab.

⁴⁵ Kalu abeyo: nelo: ba:dab a:no:, eyo: kalu nelo: iliga:fo: a:no:lo: ba:ba: ko:lo: a:lab.

⁴⁶ Henfelo: wenamio: ne ho:len o:ngo: mio: ko:lo:, kaluka:isale ne amilo: tilida:dab a:no: sololi amio: mo:doma:ib.

⁴⁷ Kalu abeyo: ni to we da:da:sa:ga: mo:kudu ha:nalega, niyo:isa e aloba:dakiyo: mo:mo:walilima:no:. Mo:wo: ne henfelo: kaluka:isale we ko:lo: mo:walilima:ni mio:ma. Ko:sega ne iyo: ko:lo: a:ma:la: gasilia:ni mio:.

⁴⁸ Kaluka:isale abeyo: ne gola ba:daki, ni tolo: mo:diab i a:no:, mo:walilima:no: doma:ib. Elema:no: ho:lono: fa:la:dowalikiyo:, elo: mo:walilab a:namio:, nilo: to wido: wema:yo: mogago: elo: dimido: a:no: kalaba walama:ib.

⁴⁹ Mo:wo: to sio: a:no: no:no:n asulo:wa: sio:ma. To a:no: Do nelo: iliga:fo: eya a:la:ta:ga: fa:la:do alifa:. Eyo: to nilo: sa:ma:no: a:no: tambo e saefa:.

⁵⁰ Dowa:lo: to saefa: a:ma:yo:, mela:no: mela:no:wo: a:na a:la:ta:ga: fa:la:dowa:lab. Niyo:

a:la:asulo: ko:lo: towo: tambo nilo: wido:l we,
Dowa:lo: nemo:lo: saefa: o:leauka so:lo:l.”

13

*Ya:su eyo: enedo: tili wida:sen kaluwa: gibo:
to:go:de alifelo:*

¹ Tinio: Asulo: Ma:no: ma:nikilo: kegea:sen
ho:lenu: fa:la:doma:nigabikiyo:, Ya:su e henfelo:
we ta:ta:ga:, Iyalo: amilo: ha:na:no: ho:lenu:
o:ma fa:la:dowab a:la:bo: eneno: asulo:. Ya:su
eyo: henfelo: kaluka:isale eno:le dowab a:no:
mada asula:len ko:lo:, eyo: henfelo: wilo: o:a:lab
a:namio:, eyo: iyo: mada o:asulufo:ko: ha:na:lab.

² Ga:lo dowabikiyo:, Ya:su o:lia: enedo: tili-
wida:sen kalu i o:lia:yo: ma:no: na:liki sen. Sai-
mon Iskaliota: inso: Yudas eyo: Ya:suwo: tele-
doma:no: asulo: a:no: Sa:da:na: eyo: Yudasa: asulo:
usamio: o:ma difa:.

³ Ya:suwa: eneno: a:la:asulo:. Gode eyo: kelego:
tambo a:no: emo: bo:fo:melea:ki, halaido:wo:
emo: dimi. A:la:ta:ga: e Godelo:wa a:la:ta:ga:
ya:sa:ga:yo:, Godelo:wa a:ma:la: ha:na:no: a:la:bo:
asulo:.

⁴ A:no: ko:lo: asulakiyo:, Ya:su e ma:no: na:lenu:
ta:takiyo:, e dasila:sa:ga: helebeso:g wa:l amilo:
ko:lo: a:no: hagolia:ga: dia:takiyo:, do:welo nowo:
dia:sa:ga: ene kalana melo:.

⁵ A:la:ta:ga: eyo: ho:no: disi nowa gula:sa:ga:
enedo: tiliwida:sen kaluwa: gido:fo:wo: a:na
mo:mo:da halifela:sa:ga:, do:welo ko:lo: ene kalan
amilo: melo: a:ma: heyo:.

⁶ Ya:suwa:yo: a:la:dimida:li ha:na:la:ga:, Saimon Bidalo:wa fa:la:dowabikiyo:, Bida eyo: emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Kalu Alan, giyo: ni gibo: hama:nigaya?”

⁷ Ya:su eyo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “Nilo: dimido:l we, o:go: giyo: mo:fanda asulab. Ko:sega tif amio: giyo: dinafa fanda asululia:ib.”

⁸ Bida eyo: emo: sa:laki, “A:la:bo: dimida:so:bo! Giyo: ni gibo: mada mo:hama:ib.” A:la:sa:labiki Ya:su eyo: emo: sa:laki, “Niyo: ko:lo: ge mo:halitalega, ge ne o:lia:yo: mo:ege doma:ib,” a:la:sio:.

⁹ Saimon Bida eyo: emo: sa:laki, “Alan, a:la:gakiyo:, giyo: ni gib imilise ko: hala:so:bo. Ko:sega giyo: ni dagi o:lia: ni misa: o:lia:yo:lo: tambo halifoma.”

¹⁰ A:la:sa:labiki Ya:su eyo: a:la:sio:, “Kalu abeyo: ho:no: mulu ko:mo:lalega, e tambo go:go:do: dowab ko:lo:, wa:kabiyo: tambo mo:mululaki, gib ko: hama:ib. A:la:ta:ga: gio: go:go:do: dowo: ko:sega, niyo: to we gimo: tambo so:lo:ba” a:la:sio:.

¹¹ Ya:su eyo: elo: teledoma:no: kalu a:no: o:ma asulo: ko:lo:, eyo: to we a:la:sa:laki sio:, “Niyo: to we gimo: tambo so:lo:ba.”

¹² Ya:su eyo: ili gibo: halifela:sa:ga: ko:m a:la:takiyo:, ene helebeso:g wa:l amilo: ko:lo: a:no: wa:ka ka:la:sa:ga:, a:ma:la: asita:ga:yo:, imo:wo: a:la:sio:, “Nilo: gimo:lo: dimido:l we, gio: ha:go: fanda asulaya?”

¹³ Giliyo: nemo: sa:lakiyo:, ‘Widan kalu’ a:la:ta:ga: ‘Kalu Alan’ a:la:sa:la:sen. Ne hendele o:m ko:lo: gililo: sa:lab ko digale sa:lab.

¹⁴ Gili Alano: a:la:ta:ga: widan kaluwo: ne. Niyo: no:no:no: ha:ga dowaki, gili gibo: halifelo: ko:lo:, giliyo:lo: gegelebo: gib noma:lo:wo: a:la:halita:bi.

¹⁵ Niyo: gililo: dimidama:no:wo: walalifa: ko:lo:, giliyo:lo: nilo: dimido: o:leauka kudu ha:naki dimida:lubi.

¹⁶ Niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Nanogdo: dian kaluwa:yo: ene misa: kaluwo: mo:tininima:ib. A:la:ta:ga: tolo: dia:ha:nab kalu a:ma:yo:, elo: iliga:fo: kalu a:no: mo:tininima:ib.

¹⁷ O:go: giliyo: to nilo: so:lo:l we asululiab ko:lo:, giliyo: a:no: kudu ha:nalega, Gode eyo: gio: nafale mesea:ki ta:fa:ib.

¹⁸ “Niyo: to we gio: tambomo: sa:laki so:lo:ba. No:no:ndo: da:fe alifelo: kaluka:isale i a:no: ne asulo:. Ko:sega Godeya: bugo: amilo: to sa:sa:lo: a:no: hendele ilili alitaki fa:la:doma:ib. To a:no: a:la:sa:sa:lo:, ‘Kalu ne o:lia:lo: ma:ndo: mo:no: a:ma:yo:, ne gola ba:daki eyo: ne wa:la basima:no: dowab.’

¹⁹ Kelego: we semo:fa:la:dowo: o:a:labiki, niyo: gimo:wo: salito:l. Kelego: a:no: fa:la:dowalikiyo: giliyo: Godeya:lo: Da:feyo: kaluwo: nelo:b a:la:bo: tili asuluma:ki, o:go: gimo:wo: a:na so:lo:l.

²⁰ Niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Kalu abeyo: nilo: iliga:fo: kaluwo: tili dowalega, eyo: nelo: tili dowab. A:la:ta:ga: kalu abeyo: ne tili dowalega, nelo: iliga:fo: kalu a:no:lo: tili dowab.”

*Ya:su eyo: elo: teledoma:no:wo: ko:lo: sio:
Madi 26.20-25, Mak 14.17-21, Luk 22.21-23*

13:14: Madi 20.28, Luk 22.27 **13:15:** Fili 2.5, Kolo 3.13, 1Bid 2.21 **13:16:** Madi 10.24 **13:18:** Song 41.9 **13:19:** Yo:n 14.29, 16.4 **13:20:** Madi 10.40

²¹ Ya:su eyo: to a:no: sa:la:sa:ga:yo:, ene asulo:wo: hida:liaki mada kele asulo: ko:lo:, eyo: imo:wo: kalabami sa:lakiyo:, “Niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Gio: imilig noma:yo: ne teledoma:ib” a:la:sio:.

²² To a:no: sa:labiki, enedo: tili wida:sen kalu iliyo: elo: to sa:lab a:no: o:bmo: sa:laba:le a:lakiyo: babale dowabiki, egelebo: noma:yo: no ko: ba:da:b a:la:go:.

²³ Tili wida:sen kalu nowo:, Ya:suwa:lo: mada alan asula:sen a:no:, Ya:sulo: ma:no: na:likilo: sab anib a:na sen.

²⁴ Saimon Bida eyo: wo:lokano: Ya:suwa:lo: asula:senbo: duludaki emo:wo: a:la:sio:, “Giyo: emo:wo: kalu o:b ko:lo: sa:laya:le a:la:bo: dabu bo:ba.”

²⁵ Tili wida:sen kalu a:no: Ya:suwa: fo:ga ani alifo:liki, emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Alan, gilo: sa:lab ko o:ba:le?”

²⁶ Ya:suwa: a:ma:la: sa:laki, “Nilo: ma:no: ho:na gelelia:sa:ga:lo: dimiab kalu a:no: o:m.” A:la:sa:la:sa:ga:yo:, eyo: ma:n hebo: gelelia:sa:ga:yo:, Saimon Iskaliota: inso: Yudas emo: dimi.

²⁷ Yudas eyo: ma:n a:no: dia:sa:ga: dowabikiyo:, Sa:da:na:yo: eya tiane. A:la:ta:ga: Ya:su eyo: emo: sa:laki, “Gilo: dimidama:nigab ko:, giyo: bo:bo:ge dimidama.”

²⁸ Kalu ma:no: nakilo: sen a:no: tambo, Ya:suwa:lo: Yudasbo:lo: to sa:lab a:ma: ha:go: mo:fanda asulo:.

²⁹ Yudaso: molelo: bo:fo:lowano: e ko:lo:, tili wida:sen kalu nolba:yo: Ya:su eyo: Yudasbo:wo:,

“Sagalakilo: kegeo: a:nami kelego: kililia:ni hamana” a:la:sa:laba:le asulo:. Ko:sega kalu nolba:yo: eyo: wa:feyo: kalumo: kelego: dimina:ki sa:laba:le a:la:asulo:.

³⁰ Yudas e ma:n heb a:no: dia:sa:ga: dotakiyo:, ha:la:ya handalota:ga: ane. A:la:ta:ga: nuluwo: o:ma fa:la:dowo:.

Ya:su eyo: ele ho:giyo: saefa:

³¹ Yudaso: ha:na:sa:ga: dotabikiyo:, Ya:su eyo: a:la:sio:, “O:go: Kalule Dowo: kalu a:ma: wi alano: kalaba fa:la:dowabikiyo:, Godeya: wi alano:lo: e ami a:la:ta:ga:yo: kalaba fa:la:dowab.

³² Godeyo: wi alano: eya a:la:ta:ga: dia:sa:ga: a:namio:, Godeya: ene wi alano: Kalule Dowo: emo:wo: o:g a:naka dimia:ib.

³³ Ni so:wa, ho:len a:la:seyo: ne gi o:lia: doma:no:. Ne ane amio: giliyo: ne kelema:ib ko:sega, nilo: Yu misa: kalumo:lo: sio: o:leaumbo:, o:go: gimo:wo:lo: a:la:ka so:lo:l. Nelo: ha:na:no: a:namio:, gio: mo:mia:ib.

³⁴ A:la:fo:ko:lo: niyo: ele ho:gi we gimo: dimio:l. Giliyo: gegelebo: ha:fo:wo: disa:la:bi. Nilo: gimo:lo: ha:fo: disa: o:leaumbo:, giliyo:lo: gegelebo: ha:fo:wo: a:la:disa:la:lubi.

³⁵ Giliyo: nol o:lia:yo: ha:fo:wo: disa:lalega, gio: nilo: tili wida:sen kalu hendelelo:b a:la:bo: man a:ma:yo: kaluka:isalemo:wo: tambo walama:ib.” Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:.

Bida eyo: Ya:suwo: gola ba:ba:ib

Madi 26.31-35, Mak 14.27-31, Luk 22.31-34

³⁶ Saimon Bida eyo: Ya:sumo:wo: a:la:dabu ba:ba; “Alan ge o:ba ha:na:nigaya?” A:la:dabu ba:dabiki Ya:suwa: a:ma:la: sa:laki, “Nelo: ha:na:nigo:l we, o:go: ge mo:kudu mia:nigab. Ko:sega tif amio: gio: ne kudu mia:ib” a:la:sio:.

³⁷ Bida eyo: a:la:sa:laki, “Alan, ne gelo: ha:nab amilo: mo:mia:no:wo: waigo:wo:? Niyoye ge asuwa:takiyo:, ni mela:no:wo: oli wala:ma:nigo:l.”

³⁸ A:la:sa:labiki Ya:su eyo: a:ma:la: sa:laki, “Giyoye mada hendele ne asuwa:takiyo:, go:non mela:no:wo: oli wala:ma:no:wale? Niyoye gemo:wo: hendele so:lo:l. Gogonowo: o:semoye go:non o:lalikiyo:, giyoye ne mo:asulo: a:la:bo: otalen sa:ma:ib.”

14

Godelo: amilo: ha:na:no: togo: Ya:su e

¹ Ya:su eyo: enedo: tili wida:sen kalumo:wo: a:la:sio:, “Gili asulo:wo: hida:liakiyo:, kele asula:so:bo. Gio: Gode amio: tili da:daki, a:la:ta:ga: ne amio:lo: tili da:da:bi.

² Dowa: ayamio: gala tandeyo:wo: modo: a:lab. A:la:do: mo:dowo: kibo:bowo:, niyoye a:na ha:na:sa:ga:, gilo: mesa:no:wo: a:na dimidaefa:nigo:l, a:la:bo: gimo:wo: mo:so:mo:lo.

³ Ne ha:na:sa:ga:, gilo: mesa:no:wo: dimida:lia:sa:ga:yo:, ne a:ma:la: yakiyo:, gio: ne o:lia: doma:niki tililia: ha:na:no:. A:la:gakiyo: nelo: mesa:no: a:namio:, gio:lo: a:na mesa:ib.

⁴ Hen nelo: ha:na:no: a:no: togo: gio: mo:asulab” a:la:sio:.

⁵ A:la:sa:labiki Tomas eyo: a:ma:la: sa:laki, “Alan, gelo: ha:nab ko, nio: mo:asulo:l ko:lo:, tog ha:na:no: a:no: nio: waga asuluma:no:wa:le?”

⁶ Ya:su eyo: emo:wo: a:la:sio:, “Togo: no:no:n ne. To hendeleyo: no:no:n ne. A:la:ta:ga: mela:no: mo:wo: no:no:n ne. Kalu imilig noma:yo: Dolo: amio: tog nowa a:la:ta:ga:yo: mo:mia:ib. Togo: no:no:n ne ko:m.

⁷ Giliyo: ne hendele asululialega, Dowo:lo: giliyo: asululia:ib. A:la:galikiyo: o:go:lo:, tif amio:lo: gio: e ba:ba: ko:lo: asululi ko:lo:lab.”

⁸ A:la:sa:labiki Filib e sa:laki, “Alan giyo: Go:lo: nimo:wo: walama. A:la:dimidalikiyo: nio: ha:sa doma:no:.”

⁹ Ya:su eyo: emo:wo: a:la:sio:, “Filib, ho:len modo:wo: ne gi o:lia: elen ko:lo: ge ne mo:asulo: o:elena:? Kaluka:isale abeyo: nelo: ba:ba: a:no:, e Dowo:lo: ba:ba:. A:la:go:ko:lo: giyo: ‘Dowo: nimo:wo: walama’ a:la:do: sa:lab ko, mo:wo: ha:?”

¹⁰ Ne Do ami o:lo:l a:la:ta:ga: Dowo: neya a:lab a:la:bo: giyo: mo:tili asulo:wo:? To nilo: gimo:lo: so:lo:l we no:no:n asulo:wa: so:lo:ba. Ko:sega Do ne amilo: a:lab wema: ene nanog dimidakigo:l.

¹¹ Ne Do ami o:lo:l a:la:ta:ga: Dowo: neya a:lab nilo: a:la:do: so:lo:l a:no: giyo: tili dabuma. A:la:bo: mo:dimidalega, nanogo: nafale nilo: dimida:len a:no:ko: asulaki, tili dabuma.

¹² Niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Kaluka:isale abeyo: ne amilo: tilida:dab a:ma:yo:, nanog nilo: dimido: o:leaumbo: dimidama:ib. A:la:ta:ga:

nanog elo: dimidama:ib a:no: alan dowaki, nanog nilo: dimido: a:no: tiginima:ib. Mo:wo: ne Dolo:wa mesa:ni ho:no:l.

¹³ Dowa: wi alano: Ene So:waya a:la:ta:ga: kal-aba fa:la:doma:kiyo:, kelego: tambowo: giliyo: ni wi amilo: dabu ba:dab a:no:, niyo: dimidama:no:.

¹⁴ Giliyo: kelego: o:ba:le ni wiya a:la:ta:ga: nemo: dabu ba:dalega, niyo: dimidama:no:.

Mama Malilo: mia:no: a:no: dinali sio:

¹⁵ “Giliyo: ne alan asulalega, to nilo: saefa: a:no: giliyo: dinafa kudu ha:na:ib.

¹⁶ Niyo: Domo:wo: dabu ba:ba:no: ko:lo:, eyo: gilo: halale alitakilo: asuwa:fa:no: nowo: gimo: dimia:ib a:la:ta:ga:, e ho:lono: tambo gi o:lia: dowai ha:na:mela:ib.

¹⁷ Mama a:no: to hendelelo: sa:la:seno: o:m. Henfelo: kaluka:isale iliyo: e mo:ba:daki a:la:ta:ga: e mo:fanda asulo: ko:lo: iliyo: e mo:tililiab. Ko:sega giliyo: Mama a:no: fanda asulab. Mo:wo: e gi o:lia: dowaki, gi usa mela:no: mela:ib.

¹⁸ “Niyo: gio: dabuso: so:wagalin o:ngo: doma:kiyo: mo:ta:fa:no:. Ne gilo: amio: a:ma:la: mia:no:.

¹⁹ Ho:len a:la:se a:namio:, henfelo: kaluka:isale iliyo: ne wa:kabiyo: mo:ba:ba:ib. Ko:sega giliyo: ne ba:ba:ib. Ne mela:no: o:lo:l ko:lo: gio:lo: mela:no: mela:ib.

²⁰ Ho:len a:no: fa:la:dowalikiyo:, ne Dowo o:lo:l, gio: neya a:lab, a:la:ta:ga: ne giya a:lab a:la:bo: giliyo: fanda asuluma:ib.

14:13: Madi 7.7, Yo:n 15.16

14:15: Yo:n 15.10, 1Yo:n 5.3

14:16: Yo:n 14.26, 15.26, 16.7

14:17: Yo:n 16.13

14:20: Yo:n

17.21-23

21 Kaluka:isale abeyo: ni elelo: dia:sa:ga:lo: kudu ha:na:lab a:no:, nelo: mada asula:sen kaluka:isaleyo: o:m. Kaluka:isale nelo: asula:sen a:no:, Dowa:yo: e mada alan asuluma:ib. A:la:ta:ga: niyo:lo: e alan asulaki, no:no:n nelo: emo:wo: kalaba walama:no:.”

22 Ya:su eyo: a:la:sa:labiki, Yudas Iskaliot ema, Yudas noma:yo: Ya:sumo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Alan, giyo: go:no:no: kalaba amio: nimo:wo: ka widaki, ko:sega henfelo: kaluka:isalemo:wo: mo:fanda walama:no: a:no: waima:iba?”

23 Ya:su eyo: towo: a:ma:la:yo: a:la:sio:, “Kalu abeyo: ne alan asulalega, eyo: to nilo:wo: dinafa kudu ha:na:ib. Dowa:yo: e mada alan asulakiyo:, Do na:no: kalu elo:wa ya:ga:, e o:lia: mesa:no:.”

24 Kalu abeyo: ne mo:asulalega, eyo: to nilo:wo: mo:dinafa kudu ha:nab. To nilo: sio: gilo: dabu a:no: nino:ma. To a:no: Do nelo: iliga:fo: a:na a:la:ta:ga: fa:la:dowo:.

25 “Ne gi o:lia: o:ilikiyo:, niyo: to we gimo:wo: wido:.”

26 Ko:sega gilo: halale alitakilo: asuwa:fa:no: Mama Malilo: a:no:, Dowa:yo: ni wiya a:la:ta:ga: iliga:talikiyo:, eyo: kelego:wo: tambo gimo: walama:ib. A:la:ta:ga: to nilo: gimo:lo: wido: a:no: tambo gio: wa:ka asuluma:ki, eyo: walama:ib.

27 Niyo: ha:salo: mesa:no: man a:no: gi o:lia: doma:ki ta:to:l. Ha:salo: mesa:no: man ne o:lia:lo: a:lab we, gi o:lia: melea:ki dimio:l. Nilo: dimi a:no:, henfelo: kaluka:isale ililo: dimia:sen o:leo:ngo:ma. Gio: asulo:wo: hida:liakiyo:, mada kele asula:so:bo. Gio: tagila:so:bo.

²⁸ To nilo: sio: we gio: dabu, ‘Ne gio: ta:ta:sa:ga: ha:na:nigo:l a:la:ta:ga: ne gilo: amio: a:ma:la:mia:no:’ a:la:sa:labi dabu. Giliyo: ne mada asu-lalega, ne Dolo: amilo: ha:na:nigo:l a:namio: gio: sagalema:ib. Mo:wo: Do e alan dowaki, ne tinio: ko:lo:lab.

²⁹ Kelego: nowo: fa:la:dowab a:namio: gio: tili dabuma:kiyo:, a:no: semo:fa:la:dowo: o:a:labiki, niyo: to we gimo:wo: a:na salito:l.

³⁰ Henfelo: welo: bo:fo:lab misa: kalu a:no: o:go: yab ko:lo:, ne gi o:lia:lo: toma:no:wo: ofa:siyo: aundo:ma. Halaido: nilo: we elo:ma:yo: mo:bo:fo:lab.

³¹ Ko:sega henfelo: kaluka:isaleyo: niyo: Dowo: mada alan asulab a:la:bo: asuluma:kiyo:, ne Dowo:lo: saefa: a:no:leko: kudu ha:na:sen. Nio: dasila:sa:ga: ha:na:niki” a:la:sio:.

15

Ya:suwo: waina: i hendeleyo: E

¹ Ya:su eyo: towo: a:la:sio:, “Waina: i hendeleyo: no:no:n ne. A:la:ta:ga: ni Dowo: wain egelo:lo: bo:fo:lowa:seno: e.

² Dowo:yo: no:no:n ele amilo: folo: mo:hedab a:no: gegedelia:sa:ga: dila:sen. A:la:ta:ga: ele folo: hedab a:no: nafale doma:kiyo:, Dowo:yo: ele a:no: abol gegedela:sen ko:lo:, tif amio: ele a:ma:yo: fowo: modo: nolo: helema:ib.

³ Ni to ko:lo: gimo:lo: wido: a:ma:yo: gio: o:ma nafale go:go:do: ta:fo: ko:lo:lab.

⁴ A:la:fo:ko:lo: gio: neya kuda:bi. A:la:ta:ga: nelo: giya kuduma:no:. I eleyo: gali alilab amio:, fowo:

mada mo:helema:ib. Ko:sega i eleyo: i amio: kudufo:lalega, fowo: o:li helema:ib. A:la:do: gan aumbo: gio: ne amio: mo:kudufo:lalega, fowo: mo:helema:ib.

⁵ “Waina: i mo:wo: no:no:n ne a:la:ta:ga: ele a:no: gi ko:lo:lab. Kaluka:isale abeyo: neya kudaki, a:la:ta:ga: ne eya kudalega, eyo: fowo: modo: ko:lo: helema:ib. Gio: ne o:lia:yo: alobanaga:ita:ga: mo:ege dowalega, giliyo: kelego: imilise nowo: mada mo:dimidama:ib.

⁶ Kaluka:isale abeyo: ne amilo: mo:kudufo:lab a:no:, i ele ko:lo: sanditab amilo: olali o:leaumbo:, eyo:lo: sandifa:no: ko:lo: olalia:ib. Ele a:no: kegenelia:ga:, deya gilima:ki sandita:sen.

⁷ Gio: neya kudaki, to nilo: wido: a:no: gi amio: dowalega, go:no:ndo: asulab a:no: ko:lo: dabu ba:dalikiyo:, gilo: dabu ba:dab a:no:ko: dimia:ib.

⁸ Gio: fowo: modo: hedab amio:, nilo: tili wida:sen kalu hendele a:la:bo: kalaba widaki gab ko:lo:, man a:na ilikiyo: Dowo: wi alano: a:na dia:ib.

⁹ “Dowa:lo: nemo:lo: ha:fo: disa: o:leaumbo:, niyo:lo: gio: ha:fo:wo: disa:fo:lo:l. A:la:fo:ko:lo: gio: nilo: ha:fo: disa:lan man us a:na dofo:lubi.

¹⁰ Niyo: Dowa:lo: ele saefa: a:no: kudu ha:naki, ene ha:fo: disa:lan man us amilo: elen o:leaumbo:, giliyo: nilo: ele saefa: a:no: kudu ha:nalega, gio: nilo: ha:fo: disa:lan man us a:nami doma:ib.

¹¹ Sagalan nilo:wo: gi amio:lo: dowaki, sagalan gilo: a:no: ililima:kiyo:, to we gimo:wo: a:na so:lo:l.

¹² “Ni ele difa:yo: we. Niyo: gimo:wo: ha:fo: disa: o:leaumbo:, gio: gegelebo: ha:fo:wo: a:la:ka

disa:la:lubi.

¹³ Kalu noma:yo: ene miliyo: asuwa:taki, mela:no: enedo: ko: walalega, ha:fo: disa:lan man a:ma:yo:, ha:fo: disa:lan man nolo: tininila: ko:lo:lab.

¹⁴ Giliyo: nilo: gimo:lo: ele saefa: a:no: ko:lo: kudu ha:nalega, gio: no:no:n mili hendele ko:lo:lab.

¹⁵ Madali nanog dian kaluwo: kalu alan enedo:ma:lo: kelego: dimidab a:no: e mo:fanda asula:sen. Ko:sega Dowa:lo: to nimo:lo: sio: a:no: tambo niyo: gimo:wo: kalaba wido:. A:la:fo:ko:lo: niyo: gio: ‘madali nanog dian kalu’ a:la:bo: wa:kabiyo: mada mo:so:lo:l. Niyo: gio: ‘mili’ a:la:so:lo:l.

¹⁶ Giliyo: ne mo:da:feyo: ko:sega, niyo: gio: da:fe alifa:. Gio: ha:na:sa:ga: nanogo: diakiyo:, fowo: modo: helema:ki, a:la:ta:ga: fo a:no: dowa:i ha:na:melea:ki, a:na da:fea:sa:ga: ta:fo:. Gio: a:la:dimidalikiyo:, giliyo: kelego: o:ba:le ni wiya a:la:ta:ga:lo: dabu ba:dab a:no:, Dowa:yo: gimo:wo: dimia:ib.

¹⁷ Nilo: gimo:lo: ele saeto:l we. Gio: gegelebo: ha:fo:wo: disa:la:lubi.

Henfelo: kaluka:isale iliyo: gi o:lia:yo: gis doma:ib

¹⁸ “Henfelo: kaluka:isale iliyo: gimo:wo: mo:bealega, iliyo: nemo:wo: tamin amio: mo:beo:lo:b a:la:ka asula:bi.

¹⁹ Gio: henfelo: kalu wema: ini so:lo:le dowo: kibo:bowo:, iliyo: gio: mada asulumabe. Ko:sega

gio: henfelo: wema:no:ma. O:leaumba. Gio: henfelo: man we ta:foma:ki, niyo: a:na da:fe alifa: A:la:fo:ko:lo: iliyo: gio: mada mo:beab.

²⁰ To nilo: tamin amilo: gimo:lo: wido: we a:asuluma. ‘Madali nanogdo: dian kalu a:ma:yo: ene misa: kaluwo: mada mo:tininima:ib.’ Henfelo: kaluka:isale iliyo: tamin amio: nemo:wo: hida:yo: ko:li ko:lilo:wo: dimi ko:lo:, gimo:wo:lo: a:la:ka dimidama:ib. Ko:sega to man nilo: wido: a:no: iliyo: kudu mio:lalega, gililo: to widab a:no:lo: kudu mia:ib.

²¹ Iliyo: man a:no: gimo:wo: a:la:ka dimidama:ib mo:wo: gio: ni wiya a:lab. A:la:ta:ga: iliyo: nelo: iliga:fo: kalu a:no: mo:asulo:.

²² Niyo: towo: ilo: amio: mo:walama:ni mio: kibo:bowo:, ililo: mogago: dimido: a:no: ga:li domabe. Ko:sega o:go: iliyo: ‘Niyo: mogago:wo: mo:dimido:’ a:la:sa:ma:no:wo: aundo:ma dowo:.

²³ Kalu abeyo: nemo:lo: mo:beab a:ma:yo:, Domo:wo:lo: mo:beakigab.

²⁴ Kalu noma:lo: tamin amilo: molo ha:na:no: mo:dimida:sen a:no: niyo: i usamio: mo:dimido: kibo:bowo:, ililo: mogago: dimido: a:no: ga:li domabe. Ko:sega o:go: iliyo: molo ha:na:no: nilo: dimido: a:no: ba:da:sa:ga:yo:, iliyo: Do na:n o:lia:yo: o:mo:bea:lab.

²⁵ Man ililo: dimido: a:ma:yo:, Godeya:lo: to sa:sa:lo: da:lab we ilili alitakigab, ‘Kalu i wema:yo: nemo:wo: ba madali mo:bea:lab.’

²⁶ “Gilo: halale alitakilo: asuwa:ta: mela:no: Mama a:no: Do o:lia: a:lab ko:lo:, niyo: e gi o:lia: melea:ki iliga:fa:no:. Mama to hendelelo:

sa:lan e Do o:lia: elen ko:lo: mia:ib. E yalikiyo: nelo: doba:da: sa:laki, gimo:wo: dinafa fanda walama:ib.

²⁷ A:la:ta:ga: nilo: nanogdo: mo:mo:da dilo: a:na a:la:ta:ga:lo: mio: a:namio:, gio: ne o:lia: elen ko:lo:, giliyo:lo: nelo: doba:da: sa:lakiyo:, kalu nolbo:wo: walama:ib.”

16

¹ “Gili tili dabuwo: ta:tabena:ki, niyo: to a:no: tambo gimo:wo: wido:.

² Iliyo: inido: tolo: wida:sen ayamio: gio: ha:la:ya ta:felema:ib. A:la:ta:ga: tif amio: kalu abeyo: gilo: sana sowab iliyo: Godeya: ene nanog dimido:l a:la:asulaki dimidama:ib.

³ Iliyo: Do o:lia: a:la:ta:ga: ne o:lia:yo: mada mo:fanda asululi ko:lo:, man a:no: a:na dimidama:ib.

⁴ Ho:len a:no: fa:la:dowalikiyo:, nilo: gimo:lo: to hagugu sio: we dinafa asuluma:ki, o:go: a:na so:lo:l.

Godeya: Mamaya: nanog dimidano: we

“Tamin amio: ne gi o:lia: elen ko:lo:, niyo: to a:no: gimo:wo: a:na mo:fanda sio:.

⁵ O:go: ne nelo: iliga:fo:lo: a:na a:ma:la: ho:no:l ko:sega, giliyo: imilig noma:yo: ‘Ge o:ba ha:naya?’ a:la:bo: mo:dabu ba:dabo:lo:b.

⁶ A:la:bo: mo:gaki, nilo: to gimo:lo: sa:lab a:namio:, gio: nofolo:wo: alan dowakigab.

⁷ Ko:sega niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Ne ha:na:no: a:ma:yo: gio: mada asuwa:fa:ib. Mo:wo:

ne mo:ha:nalega, gilo: halale alitakilo: asuwa:ta:
mela:no: Mama a:no: gilo: amio: mo:mia:ib.
Ko:sega ne ko:lo: ho:no:loga, e gi o:lia: melea:ki
iliga:fa:no:.

⁸ E ya:sa:ga:yo:, mogago:lo: dimida:sen man
a:no:, a:la:ta:ga: digalo: man a:no:, a:la:ta:ga:
Godeya:lo: aloba:dakilo: mo:walilima:ib a:no:
tambo henfelo: kaluka:isale imo:wo: asuluma:ki
walama:ib.

⁹ Mama eyo: ililo: mogago: dimida:sen a:no:
ko:lo: fanda walama:ib, mo:wo: iliyo: ne amio:
mo:tilida:dab.

¹⁰ Mama eyo: man digalo: dimida:sen a:no:
ko:lo: fanda walama:ib, mo:wo: ne Dolo:wa
ha:na:no: ko:lo: giliyo: ne wa:kabiyo: mo:ba:ba:ib.

¹¹ A:la:ta:ga: Godeya:lo: aloba:dakilo:
mo:walilima:ib a:no: ko:lo: fanda walama:ib,
mo:wo: Gode eyo: henfelo: wema: misa: kaluwo:
o:ma mo:walila:sa:ga: ta:li ko:m.

¹² “Niyo: towo: gimo:lo: sa:ma:no:wo: modo:
da:lab ko:sega, to a:no: giliyo: mada hida:yo:
da:ba:ib ko:lo: mo:sa:ma:no:.

¹³ Ko:sega Mama to hendelelo: sa:lan e yalikiyo:,
eyo: gio: to hendele a:no: tambo asuluma:ki,
tililia: ha:nakiyo: walama:ib. Ene asulo:wa:yo:
mo:sa:ma:ib ko:sega, eyo: nilo: sa:labilo: dabu
a:no:ko: walama:ib. A:la:ta:ga: eyo: tif amilo:
fa:la:doma:nigab a:no: gimo:wo: walama:ib.

¹⁴ Eyo: to nilo: a:no: dia:sa:ga:, gimo:lo: kalab
amilo: widab a:namio:, nemo:wo: wiyo: alan
dimia:ib.

15 Dowa:lo: kelego: tambo da:lab a:no: nino:.
A:la:fo:ko:lo: niyo: gimo:wo: a:la:so:lo:l, Mama eyo:
to nilo: a:no: dia:sa:ga:, gimo:wo: kalab amio:
walama:ib.

Nofolo: a:no: ta:ta:sa:ga:, sagalo: dia:ib

16 “Ho:len a:la:se a:namio:, giliyo: ne
mo:ba:ba:ib. A:la:ta:ga: ho:len a:la:se nowo:
dota:ga:yo:, giliyo: ne a:na ba:ba:ib.” Ya:su eyo:
a:la:sio:.

17 A:la:sa:labiki enedo: tiliwida:sen kalu iliyo:
egelebo: a:la:nenelo:, “Kalu wema: sa:lakiyo:,
‘Ho:len a:la:se a:namio:, giliyo: ne mo:ba:ba:ib.
A:la:ta:ga: ho:len a:la:se nowo: dota:ga:yo:, giliyo:
ne a:na ba:ba:ib’ Eyo: a:la:sio: ko:lo: to elo: sio:wo:
nowo: we, ‘ne Dolo:wa mesa:ni ho:no:l’ to a:la: elo:
sio: a:ma: ha:go: o:ba:le?”

18 Egelebo: o:nenelefo: ko: ilikiyo: a:la:sio:, “Eyo:
‘ho:len a:la:se’ a:la:do: sa:lab a:no: mo:wo: o:ba:le?
Nio: to a:ma: ha:go: babalab.”

19 Ya:su e ililo: dabu ba:ba:nigab a:no: asulo:
ko:lo:, eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Niyo: tamin amio:
gimo:wo: a:la:sio:, ‘Ho:len a:la:se a:namio:, giliyo:
ne mo:ba:ba:ib.’ A:la:ta:ga: ‘ho:len a:la:se nowo:
dota:ga:yo:, giliyo: ne a:na ba:ba:ib’ a:la:do: sio:
a:ma: ha:g a:no: gegelebo: nenelakiyo: dabu ke-
daya?”

20 Niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Giliyo:
ya:lakiyo: nofoloma:ib ko:sega, henfelo:
kaluka:isale iliyo: sagalema:ib. Giliyo: kele
asulo:wo: alan doma:ib ko:sega, kele asulo: gililo:
a:no: nodola:sa:ga: sagalo: fa:la:doma:ib.

21 Gayo: so:walo: sa:la:lia:no: ho:len a:no: fa:la:dowalikiyo:, e nagalo:lo: dia:no: ho:len a:no: dowab ko:lo:, e kele asuluma:ib. Ko:sega so:wayo: sa:la:lia:sa:ga:yo:, eyo: so:wa ho:gi henfelo: wenamilo: fa:la:dowab a:no: ko:lo: sagala:li asulakiyo:, nagalo: di a:no: ga:lila:ma:ib.

22 O:leo:ngo: ko:lo: o:go: gio: kele asulo:wo: alan fa:la:dowab ko:sega, niyo: gio: wa:ka ba:ba:no: ko:lo: gio: sagalo:wo: alan dowaki, kalu imilig noma:yo: sagalo: a:no: mo:dila:ma:ib.

23 Ho:len a:namio: giliyo: kelego: imilig nowo: nemo:wo: mo:dabu ba:ba:ib. Niyo: gimo:wo: hendele so:lo:l. Giliyo: kelego: o:ba:le ni wiya a:la:ta:ga: Domo: dabu ba:dalikiyo:, eyo: gimo:wo: tambo dimia:ib.

24 Tamin amio: gio: ni wiya a:la:ta:ga:yo: kelego: imilig nowo: mo:dabu ba:dale. Ko:sega o:go: giliyo: dabu ba:da:bi. Dabu ba:dalikiyo:, giliyo: dia:ib ko:lo: sagalo:wo: gi amio: ilili alifa:ib.

25 “Tamin amio: niyo: towo: gimo:wo: bale sa:la:len ko:sega, ho:lenu: ko:na:ma fa:la:doma:nigab a:namio: niyo: gimo:wo: mo:bale sa:laki, Dolo: doba:da:yo: kalaba fanda sa:ma:nigo:l.

26 Ho:len a:namio: giliyo: ni wiya a:la:ta:ga:yo: dabu ba:ba:ib. Niyo: gio: asuwa:foma:kiyo:, Domo:wo: ni ka dabu ba:ba:no:ka: a:la:bo: mo:so:lo:l.

27 A:la:ba. Giliyo: ne alan asulakiyo:, ne Godelo:wa a:la:ta:ga: mio: a:la:bo: gio: tilidabu ko:lo:, Dowa:yo: gio: mada alan asulo: ko:lo:lab.

²⁸ Ne Dolo:wa a:la:ta:ga: yakiyo: henfelo: wena fa:la:dowo:. A:la:ta:ga: o:go: ne henfelo: we ta:takiyo:, a:ma:la: Dolo:wa ha:na:nigo:l.”

²⁹ Ya:su eyo: a:la:sa:labiki, enedo: tili wida:sen kalu iliyo: a:la:sio:, “O:go: giyo: mo:bale sa:laki, kalaba fanda widab.

³⁰ Giyo: kelego: tambowo: asulo:lo:biki, kalu imilig noma:yo: gimo:wo: semo: dabu ba:ba: o:lalikiyo:, ge o:ma asulo:ko:lo: o:li sa:ma:ib. O:go: niliyo: a:no: fanda asululi. Gilo: asulab koma:yo:, ge Godelo:wa a:la:ta:ga: mio: a:la:bo: niliyo: tili asulo:l.”

³¹ A:la:sa:labiki Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “O:go: gio: hendele tili da:daya:le?

³² Gio: dalalelia:ga:lo:, gini hen amilo: ha:na:no: ho:len a:no: ko:na:ma fa:la:doma:nigab. Hendele ho:len a:no: o:ma fa:la:dowab. Giliyo: ne nina:li ka ta:fo: ha:na:ib. Ko:sega Dowo: ne o:lia: a:lab ko:lo: ne nina:liyo: mo:o:lo:l.

³³ Gio: neya ilikiyo:, ha:salo: doma:no: man a:no: gi amio: doma:ki, niyo: to we gimo:wo: sio:. Gio: henfelo: wena ilikiyo:, hida:yo:wo: dia:mela:ib. Ko:sega henfelo: wema: halaido: a:no: ni tininila: ko:lo:, gio: halale kagaya:bi.” Ya:su eyo: a:la:sio:.

17

Ya:su eyo: Iyamo:wo: dulugu sio:

¹ Ya:suwa:yo: to a:no: sa:la:sa:ga:yo:, e Hebeneyo: alolo bo:fo:liki a:la:sio:, “Dowa, ho:len nilo:wo: o:ma fa:la:dowaka:. Gi so:wa niyo:

gi wiyo: wabuluma:no: ko:lo:, giyo: ni wiyo:
wabuda:bi.

² Do, giyo: saetakiyo:, gi so:wa niyo:
kaluka:isaleyo: tambo bo:fo:melea:kiyo:,
halaido:wo: nemo: dimi. Kaluka:isale gilo:
nemo:lo: dimi a:no: mela:no: mela:no:wo: dima:ki,
halaido:wo: emo: dimi.

³ Mela:no: mela:no: a:la:do: sa:lab a:ma: ha:go:
we. Gode Hendele imilise, Ge o:lia: gilo: iliga:fo:
Ya:su Keliso a:no:lia:yo: ililo: fanda asululiab a:no:
o:m.

⁴ Nanogo: gilo: nemo:lo: henfelo: wenamilo:
dimidama:kilo: dimi a:no: niyo: ditandalab a:na
ilikiyo:, gi wi alan o:lia: halaido: gilo: o:lia:yo:
kalaba wido:.

⁵ A:la:fo:ko:lo: Dowa, henfelo: we
semo:fa:la:dowo: amio:, ne ge o:lia: ilikiyo:, wi
nilo:wo: alan elen ko:lo:, o:go: gi siwa:l amio: giyo:
ne wiyo: alan elen o:ngo:ka doma:ki ta:ta:bi.

⁶ “Niyo: henfelo: kaluka:isale gilo: nemo:lo:
dimi i o:mo:wo: gi wiyo: kalaba wido:.
Kaluka:isale i a:no: gino: dowo: ko:lo:, giyo: nemo:
dimiabikiyo:, iliyo: gi to a:no: kudu ane.

⁷ Kelego: tambo gilo: nemo:lo: dimi a:no:
gelo:wa a:la:ta:ga: mio:lo:b a:la:bo:, o:go: iliyo:
fanda asulab.

⁸ Mo:wo: niyo: to gilo: nemo:lo: dimi a:no:
imo:wo: wido: ko:lo: iliyo: di. Ne gelo:wa a:la:ta:ga:
mio: a:la:bo: iliyo: hendele asulo:. A:la:ta:ga: ne gi
iliga:fo:lo:b a:la:bo: iliyo: tili asulo:.

⁹ Niyo: iyo: ko:lo: dulugu so:lo:l. Henfelo:
kaluka:isale iyo: ko:lo: dulugu so:lo:ba.

Kaluka:isale gilo: nemo:lo: dimi a:no: tambo gino: ko:lo:, niyo: i a:no: ko:lo: dulugu so:lo:l.

¹⁰ Kaluka:isale nilo: a:no: tambo gino:. A:la:ta:ga: kaluka:isale gilo: a:no: tambo nino:. Ni wi alan a:no: kaluka:isale i a:na a:la:ta:ga: kalaba wida:lab.

¹¹ Ne gelo:wa mia:nigo:l. Ne henfelo: wenamio: mo:doma:no: ko:sega, kaluka:isale iyo: henfelo: wiyo: o:mesa:ib. Do Malilo:, go:no:n wiyo: nemo: dimi ko:lo:, Do na:no: asulo:wo: imilise o:lo:l o:leaumbo:, iyo:lo: asulo:wo: imilise a:la:doma:ki, giyo: kaluka:isale i a:no: gi wi halaido: us a:na bo:fo:lubi.

¹² Ne i o:lia: ilikiyo:, iyo: wi alan gilo: nemo:lo: dimi us a:na a:labikiyo:, niyo: iyo: bo:fo:len. Iyo: nowo: mo:sulu ane ko:sega, Godeya: to sa:sa:lo: a:no: ililima:kiyo:, kalulo: mogagila:ma:no:wa kudu ha:nab a:no:ko: sulufa:ni ha:nab.

¹³ “O:go: ne gelo:wa mia:nigo:l. Ko:sega sagalo: nilo:wo: kaluka:isale i a:namio: mada ililifoma:ki, ne henfelo: wena o:silikiyo:, to we a:na so:lo:l.

¹⁴ To man gilo:wo: niyo: imo:wo: wido:. Ne henfelo: wema:no:ma o:leaumbo:, iyo:lo: henfelo: wema:no:ma ko:lo:, henfelo: kaluka:isale iliyo: imo:wo: mo:bea:lab.

¹⁵ Giyo: iyo: henfelo: wenamilo: elen a:no: ko:lo: tililia:ga: handaloma:ki so:lo:ba. Ko:sega giyo: i a:no: bo:fo:liki, mogago:lolo: dimida:sen Sa:da:na: eyo: iyo: mogagilabena:ki a:na dulugu so:lo:l.

¹⁶ Ne henfelo: wema:no:ma o:leaumbo:, iyo:lo: henfelo: wema:no:ma.

17 To gilo:wo: mada hendele dowo: ko:lo:, giyo: to hendele a:ma:yo: iyo: malilo:le dimidaki, gino: doma:ki ta:ta:bi.

18 Gilo: ne henfelo: kaluka:isalelo: amilo: iliga:fo: o:leaumbo:, niyo:lo: i we henfelo: kaluka:isale ilo: us a:na iliga:felema:no:.

19 Iyo: to hendele a:na ilikiyo:, malilo:le dowaki gino:le doma:kiyo:, no:no:no:lo: malilo: dowaki gino:le doma:ki ta:to:l.

20 “Niyo: kalu i weno:ko: asuwa:foma:ki dulugu so:lo:ba. Ko:sega kalu i wema:lo: to man widab a:no: da:da:sa:ga:lo: ne amilo: tilida:dab kaluka:isale a:no:lo: asuwa:foma:ki dulugu so:lo:l.

21 Do ge neya dowabilo:, ne geya dowo:l o:leaumbo:, i a:no:lo: tambo asulo:wo: imilise doma:ki dulugu so:lo:l. A:la:ta:ga: henfelo: kaluka:isale iliyo: ne gi iliga:fo:lo:b a:la:bo: tili asuluma:kiyo:, kalu i we na:na doma:ki dulugu so:lo:l.

22 Do na:no: asulo:wo: imilise dowo: o:leaumbo:, iyo:lo: asulo: imilise doma:kiyo:, wi alan gilo: nemo:lo: dimi a:no:, niyo: imo: dimi ko:lo:lab.

23 Iyo: asulo:wo: mada imilise doma:kiyo:, ne iya dowo:l a:la:ta:ga: ge neya dowab. Iyo: asulo:wo: imilise dowalikiyo:, henfelo: kaluka:isale iliyo: ne gi iliga:fo:lo:b a:la:bo: asulaki, a:la:ta:ga: giyo: nelo: alan asulaki ha:fo: disa: o:leaumbo:, giyo: iyo:lo: alan asulaki, ha:fo: disa: a:la:bo: iliyo: asuluma:ib.

24 “Dowa, kaluka:isale gilo: nemo:lo: dimi we, iyo: nelo: doma:no: hen a:na ne o:lia: siliki, ni wi alan halaido: a:no: bo:ba:ki asulab. Do giyo:

henfelo: we o:dimidama:no: amio:, ne mada alan asulo: ko:lo:, wi alan halaido: a:no: nemo: dimi.

²⁵ Dowa, ge mada digalo:le. Henfelo: kaluka:isale iliyo: ge mo:fanda asululi ko:lo:lab. Ko:sega niyo: ge asululi ko:lo: kalu i wema:yo: ne gi iliga:fo:lo:b a:la:bo: asulab.

²⁶ Niyo: gi wiyo: imo:wo: kalaba wido:. Gilo: nemo:lo: ha:fo: disa:lan man a:no: i amio: dowaki, a:la:ta:ga: nelo: iya doma:kiyo:, niyo: gi wiyo: o:wida:li mela:no:.”

18

Ya:suwo: teledowo:

Madi 26.47-56, Mak 14.43-50, Luk 22.47-53

¹ Ya:su eyo: to a:no: sa:la:sa:ga: eletakiyo:, enedo: tili wida:sen kalu o:lia: ha:na:sa:ga:, Ki-dolon ho:n kago a:no: ta:ta:ga:, nodowa ane. Ho:no: nodo a:namio:, o:lif egelo: nowo: elen ko:lo: iyo: a:na tiane.

² Ya:su o:lia: enedo: tili wida:sen kalu i o:lia:yo: egelo: a:namio: kegea:sen ko:lo: Ya:sulo: teledowo: kalu Yudas eyo: hen a:no: asulo:.

³ A:la:ga:sen ko:lo: Yudas e egelo: a:na mio:. Eyo: ame kaluwo: a:la:ta:ga: Fa:lisi o:lia: bobalo: so:mea:sen misa: kaluwa: da:la:di kalu i o:lia: tililia: mio:. Iliyo: nafa o:lia: gele o:lia: buban kelego: o:lia:yo: dia:mio:.

⁴ Ya:su eyo: kelego: e amilo: fa:la:doma:nigab a:no: eneno: tambo asululia:ga: elen ko:lo:, e ilo:wa ha:na:ga: galiliakiyo:, imo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Gio: o:b kedaya?”

⁵ Iliyo: emo:wo: a:ma:la:yo: a:la:sio:, “Nasala:t kalu, Ya:suwo: ko:lo: kelema:ni mio:.”

A:la:sa:labiki Ya:su e sa:laki, “Neka:” a:la:sio:
Ya:sulo: teledowo: kalu, Yudas e i o:lia: kagafo:len.

⁶ Ya:su eyo: “Neka:” a:la:sa:labikiyo:, iyo:
a:ma:la: gigida:sa:ga:, hena tulu fufudo:

⁷ A:la:ta:ga: Ya:su eyo: wa:ka dabu ba:dakiyo:,
“Gio: o:b kedaya?” A:la:dabu ba:dabiki, ili
sa:lakiyo:, “Nasala:t kalu, Ya:suwo: ko:lo:
kelema:ni mio:” a:la:sio:.

⁸ Ya:su eyo: imo: sa:laki, “Niyo: tamin amio:
Neka: a:la:sio: ko:lo:, giliyo: ne ko:lo: kedalega,
kalu nol we hamana:ki ta:foma.”

⁹ Ya:su eyo: to a:no: sa:lakiyo:, tamin amilo:
to elo: dinali sio: we, “Kalu nemo:lo: dimi a:no:
imilig nowo: mada mo:sulu ane ko:lo:lab” to a:no:
ko:lo: ilili alitakiyo:, towo: a:la:sio:.

¹⁰ A:la:gabikiyo: Saimon Bida elo: helebesi
sambo delen a:no: sililia:ga:, bobalo: so:mea:sen
misa: kaluwa: nanogdo: dian kalu a:no: helebesi
a:ma: yamelaki, ka:la:n ililib amilo: a:no: gede
to:lolo:. Nanogdo: dian kalu a:ma: wiyo: Malkus.

¹¹ A:la:dimidabiki Ya:su eyo: Bidamo:wo:
a:la:sio:, “Go:no:n helebesi sambo ko a:ma:la:
disa:ma. Dowa:lo: go:fo: amilo: wasu a:no: giyo:
ne mo:maiya:ki gaya?”

Ya:suwo: Anasdo:wa tililia:gane

¹² A:la:go:ko:lo: ame kalu i o:lia: ilo: bo:fo:lowan
kalu o:lia: a:la:ta:ga: Yu misa: kaluwa: da:la:di kalu
i a:no: tambo Ya:suwo: ta:lia:sa:ga: melo:.

¹³ Iliyo: e tililia:sa:ga:, Anasdo: ami ko:le ane.
Anasa: ida:yo: Kaiafas e di ko:lo:, o:g dona

a:namio:, Kaiafas e bobalo: so:mea:sen misa: kalu elen.

¹⁴ Tamin amio: Kaiafas eyo: Yu misa: kalumo: sa:laki, “Kalu imilig we, kaluka:isale nililo:ma:heno: e diaki sowalega, mada nafa” a:la:saefa:.

Bida eyo: Ya:suwo: gola ba:ba:

Madi 26.69-70, Mak 14.66-68, Luk 22.55-57

¹⁵ Saimon Bida o:lia: tili wida:sen kalu no o:lia:yo: Ya:suwa: fa:sa kudu ha:na:ga: ane. Bobalo: so:mea:sen misa: kalu eyo: tili wida:sen kalu no a:no: asulo: ko:lo:, e Ya:su o:lia: bobalo: so:mea:sen misa: kaluwa: aya ha:nakiyo:, a:la:yo: tolo: usa tiane.

¹⁶ Ko:sega Bida e tolo: amilo: tog aniba yasila:len. Bobalo: so:mea:sen misa: kalu eyo: tili wida:sen kalu nowo: asulo: ko:lo:, kalu a:no: a:ma:la: handalowakiyo:, nanogdo: dian ga bolo: togdo: bo:fo:len emo: sa:la:sa:ga:yo:, eyo: Bidayo: tolo: usa tililia:gane.

¹⁷ Nanogdo: dian ga tog amilo: elen a:ma:yo: Bidamo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Kalu wema:lo: tili wida:sen kalu nowo: geya:le?” A:la:sa:labiki Bida eyo: a:ma:la: sa:laki, “Ko: nema” a:la:sio:.

¹⁸ Hido: dowabiki, ayamilo: nanogdo: dian kalu i o:lia: da:la:di kalu i o:lia:yo: de ge a:no: kegea:sa:ga: gido: ko:lo:, iyo: aniba hege kagafo:liki, de go:la:liki elen. A:la:ta:ga: Bida elo: a:na ha:na:ga: kagafo:liki, de go:la:len.

Bobalo: so:mea:sen misa: kalu eyo: Ya:sumo: dabu ba:ba:

Madi 26.59-66, Mak 14.55-64, Luk 22.66-71

19 Bobalo: so:mea:sen misa: kalu eyo: Ya:sumo:wo: enedo: tili wida:sen kalu o:lia: elo: to man wida:sen o:lia:yo: ko:lo: dabu ba:ba:

20 Ko:sega Ya:su eyo: a:ma:la:yo: a:la:sio:, “Niyo: kaluka:isalemo:wo: towo: kalaba wida:sen. Yu kaluka:isaleyo: tolo: wida:sen a o:lia: Godeya: Malilo: a a:namio:lo: kegea:sen ko:lo:, niyo: ho:lenu: tambo a:namio: kalaba wida:sen. Niyo: towo: wo:no:lebo: mada mo:wido:.”

21 A:la:fo:ko:lo: gilo: nemo:lo: dabu ba:dab ko mo:wo: ha? To man nilo: widabilo: dabu kaluka:isalemo: dabu bo:ba. Nilo: to sio: a:no: ili asulo: ko:lo:lab.”

22 Ya:su eyo: to a:no: sa:labikiyo:, da:la:di kalu anib amilo: kagafo:len a:ma:yo: e dagiya: babowa yamelaki, emo:wo: a:la:sio:, “Giyo: bobalo: so:mea:sen misa: kalumo:lo: to we o:ngo: sa:lab ko, giyo: e wa:la sa:ndaki gaya?”

23 Ya:su eyo: a:ma:la:yo: a:la:sio:, “Niyo: towo: hala sio:lalega, nilo: to hala sio: a:no: kalaba sama. Ko:sega niyo: to digalo: sio:lalega, giyo: ne wangabiki yamela:yo:?”

24 A:la:gabiki Ya:su amilo: melo: a:no: mo:fagelaki, Anas eyo: bobalo: so:mea:sen misa: kalu, Kaiafas elo: a:na iliga:fo:.

Bida eyo: Ya:suwo: wa:ka gola ba:ba:

25 Saimon Bida e kagafo:liki de go:la:len amio:, iliyo: emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Kalu honoma:lo: tili wida:sen kalu nowo: geya:le?” A:la:sa:labiki Bidaya: sa:laki, “Ko hendele nemalo:ka:” a:la:sio:.

26 Bobalo: so:mea:sen misa: kalu a:ma: nanogdo: dian kalu nowo: a:na elen. Kalu we tamin amilo: Bidaya:lo: ka:la:ndo: gedeo: kalu a:ma:

ene so:lo:wo: o:m. A:la:fo:ko:lo: eyo: Bidamo:wo: a:la:sio:, “Ya:su o:lia: egelo: amilo: a:labikilo: ba:ba:yo: nowo: geya:le” a:la:sio:.

²⁷ Bida eyo: “Ko nemalo:ka:” a:la:bo: wa:ka a:sa:labiki, wigibole a:naka gogonowo: a:na go:no:.

Ya:suwo: Failatdo:wa tililia:gane

²⁸ Yu misa: kalu iliyo: Ya:suwo: tililia:ga:, Kaiafasa: ayamilo: elen a:no: ta:ta:ga:, Loma: misa: kaluwa: aya ane. O:g a:namio: kea:fole dowabiki, iyo: Tinio: Asulo: ma:no:wo: ma:no: dowo: ko:lo:, Godeya: siwa:l amio: mogago: dowabena:ki a:la:asulakiyo:, Loma: misa: kaluwa: ayamio: mo:tiane.

²⁹ A:la:fo:ko:lo: Failat e ha:la:ya ya:sa:ga: imo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Giliyo: kalu wema:yo: o:b dimido:lo:biki mo:walilima:ni mio:wo:?”

³⁰ Iliyo: emo: a:ma:la: sa:laki, “E mogago:lo: dimida:sen kaluma kibo:bowo: niliyo: e gelo: amio: mo:tililia:ga: mibo:lo.”

³¹ Iliyo: a:la:sa:labiki, Failata: imo: a:ma:la: sa:laki, “Giliyo: e a:ma:la: tililia: ha:na:sa:ga:, ele ginido: a:ma: mo:walilima:ni hamana.” Yu kalu iliyo: emo: sa:laki, “Ko:sega niliyo: kalu nowo: sana soma:no:wo: mo:ililo:” a:la:sio:.

³² Tamin amio: Ya:su eyo: ne we au soma:no: a:la:liki sio: ko:lo:, to a:no: hendele ilili alitakiyo: kelego: we a:na fa:la:dowo:.

³³ A:la:gabiki Failata: ene gamani aya a:ma:la: tina:sa:ga:, Ya:suwo: elo:wa mena:ki sio: ko:lo:,

tililia: yabikiyo: emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Yu kaluka:isale a:ma: misa: kalu alano: geya:le?”

³⁴ A:la:dabu ba:dabiki Ya:suwa: a:ma:la: sa:laki, “To ko go:no:n asula:sa:ga: nemo:wo: a:na dabu ba:daya, mo: kalu nolba:yo: gimo:wo: nelo: doba:da:yo: elo: sa:labeyo:?”

³⁵ Failat eyo: a:ma:la: sa:laki, “Ne Yu kalumaka:. Kaluka:isale go:no:ndo:ma:yo: a:la:ta:ga: bobalo: so:mea:sen misa: kalu iliyo: ge nemo: mo:walilima:ki tililia: mio:. A:la:fo:ko:lo: gilo: dimido:wo: o:ba?”

³⁶ A:la:dabu ba:dabiki Ya:suwa: a:ma:la: sa:laki, “Nilo: bo:fo:lowan hen a:no: henfelo: wema:no:ma. Henfelo: wema:no: kibo:bowo:, Yu misa: kaluwa: ne ta:lia:no: dowab amio:, no:no:n nanog kalu iliyo: ne asuwa:taki o:li babumabe. Ko:sega nilo: bo:fo:lowan hen a:no: nowa a:lab,” a:la:sio:

³⁷ A:la:ta:ga: Failat eyo: Ya:sumo:wo: a:la:sio:, “O:ngo:lalega ge misa: kalulo:ka:.” A:la:sa:labiki Ya:suwa: emo: a:ma:la: sa:laki, “Giyo: ne misa: kalu a:la:sa:lab. No:wa:lo: ne sa:la:liyo: mo:wo: we, a:la:ta:ga: ne henfelo: wenamilo: mio:wo: mo:wo: we. Ne to hendeleyo: ko:lo: kalaba walama:niki mio:. Kaluka:isale abeyo: to hendelelo: ta:lisab a:no: to nilo:wo: da:da:sen.”

³⁸ A:la:sa:labikiyo: Failat eyo: emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “To hendele a:no: o:ba:le?”

To a:no: dabu ba:da:sa:ga:yo:, Failat e a:ma:la: ha:la:ya handalota:ga:, Yu kaluka:isalemo:wo: a:la:sio:, “Niyo: kalu we mo:walilima:no:wo: hala dimido: nowo: mada mo:bo:do:l.

³⁹ Ko:sega gili man amio:, donayo: tambowo: Tinio: Asulo: Ma:no: ho:len a:no: fa:la:dowab amio:, niyo: dibolo kalu nowo: ga:li hamana:ki sili alita:sen. A:la:fo:ko:lo: giliyo: Yu kaluka:isale a:ma: misa: kalu alan we sili alifoma:ki asulaya?”

⁴⁰ A:la:dabu ba:dabiki iliyo: a:ma:la: halale ho:le sa:laki, “Kalu koma. Balabaso: sili alifoma” a:la:sio:. Balabas e gamani o:lia:lo: buba:sen kaluwo: e.

19

Ya:suwo: sana soma:no: a:la:sio:

¹ Failat eyo: towo: saeta:sa:ga:yo:, ene ame kalu iliyo: Ya:suwo: meya: yame tandeo:.

² A:la:ta:ga: iliyo: e misa: kalu a:la:li diga-gadakiyo:, me olo: a:no: hega:sa:ga:, Ya:suwa: misa: a:na sa:ga:le alita:sa:ga:yo:, so:g ho:mo:solo: sambo nowo: eya kalifa:.

³ A:la:ga:sa:ga:yo: iliyo: Ya:sulo:wa sia:likiyo:, emo:wo: dio:ge sa:laki, “Wiso:! Yu kaluka:isale ili misa: kalu alano: ge.” A:la:sa:lakiyo:, iliyo: e babowa yame tandealen.

⁴ Failat e wa:ka handalota:ga: Yu kaluka:isalemo: sa:laki, “Niyo: kalu wema:lo: hala dimido: mo:walilima:no: nowo: mada mo:ba:ba:lo:b a:la:bo: giliyo: asuluma:ki, niyo: e a:ma:la: tililia:ga:, ha:la:ya handaloma:nigo:l” a:la:sio:.

⁵ Ya:suwo: a:na handalowabiki ba:ba: amio:, e me olo: hegesa:ga:lo: sa:ga:le alifa: a:no:lia:,

so:g ho:mo:solo: sambo kalifa: a:no:lia: han-dalowabikiyo:, Failat eyo: imo: sa:laki, “Bo:ba! Kalu nilo: gimo:lo: so:lo:lo: we” a:la:sio:.

⁶ Bobalo: so:mea:sen misa: kalu i o:lia: ini da:la:di kalu iliyo: Ya:suwo: ba:da:ga:yo:, ha-lale sa:laki a:la:sio:, “E i malana aluma. E i malana sana soma.” Ko:sega Failat eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Niyo: kalu wema:lo: hala dimido: mo:walilima:no: nowo: mada mo:bo:do:l ko:lo:, e ginin i malana aluma:ni tililia: hamana.”

⁷ Yu kaluka:isale iliyo: a:ma:la: emo: sa:laki, “Kalu wema: sa:lakiyo: e Godeya: ene so:waka: a:la:bo: eneno: sio: ko:lo:, nili ele da:lab a:ma:yo: kalu a:la:do: sa:lab a:no: mada soma:ib a:la:saefa:.”

⁸ Failat eyo: to a:no: da:da:sa:ga:yo:, tagi elo:wo: mada alan dowo:.

⁹ E gamani aya a:ma:la: usa tina:sa:ga:, Ya:sumo: sa:laki, “Ge o:ba a:la:ta:ga: mio:wo:?” a:la:dabu ba:ba:. Ko:sega Ya:su eyo: towo: a:ma:la:bo: mo:sio:.

¹⁰ A:la:fo:ko:lo: Failat eyo: emo:wo: a:la:sio:, “Giyo: nemo:wo: a:ma:la:bo: mo:sa:lab ko mo:wo: ha:? Niyo: ge ga:li hamana a:la:do: sa:ma:no: a:no: halaido:wo: ne amio: a:lab, a:la:ta:ga: ge i malana sana soma a:la:do: sa:ma:no: a:no:lo: halaido:wo: ne amio: a:lab. A:la:bo: giyo: mo:asulaba:le?”

¹¹ Ya:su eyo: a:ma:la:yo: a:la:sio:, “Gode Iwalulo: A:lab a:ma:yo: halaido:wo: gemo:wo: mo:dimi kibo:bowo:, gilo: nelo: doba:da:lo: sa:ma:no: a:no: halaido:wo: aundo:ma domabe. A:la:fo:ko:lo: kalu nelo: dia:ga:lo: gi dagi amilo: dia:tab a:no: ene

mogago: dimido: a:ma:yo:, mogago: gilo: dimidab ko e tinio: ko:lo:lab.”

¹² Failat eyo: Ya:suwa:lo: to sa:lab a:no: da:da:sa:ga:yo:, Ya:suwo: sili alifa:no: togo: a:na mo:mo:da keda:len ko:sega, Yu kaluka:isale iliyo: halale o:sa:la:likiyo:, “Kalu abeyo: e misa: kalu alanka: a:la:do: sa:lab a:ma:yo: Sisa o:lia:yo: gis dimidab. A:la:fo:ko:lo: giyo: kalu we sili alitalega, ge Sisaya: ene milima.”

¹³ Failat eyo: to a:no: da:da:sa:ga:, Ya:suwo: ha:la:ya tililia:ga:yo:, Failat e mo:walilakilo: sa:sen i fofodo: a:na mesa:ni ane. I fofodo: o:lo: a:lab a:ma: wiyo: “U bamo gela:li ane” a:la:wikilo:. A:la:ta:ga: Hibulu towo: “Gabada” a:la:sa:la:sen.

¹⁴ O:g a:namio: Tinio: Asulo: Ma:no: ho:len a:namilo: dimidaefa:no: ho:lono: fa:la:dowo: ko:lo: disi doma:nigabiki, Failat eyo: Yu kaluka:isale imo: sa:laki, “Bo:ba! Gili misa: kalu alano: weka:” a:la:sio:.

¹⁵ A:la:sa:labiki iliyo: halale sa:laki, “E tililia:ga: dulugu alifoma. E i malana sana soma.” A:la:sa:labiki Failat eyo: a:ma:la: sa:laki, “Gili misa: kalu alan we niyo: i malana sana soma:no:wo:?” A:la:dabu ba:dabiki bobalo: so:mea:sen misa: kalu ili sa:lakiyo:, “Nili misa: kalu nowo: mada aundo:ma. Sisa imilise e ko:m” a:la:sio:.

¹⁶ A:la:sa:labiki Failat eyo: Ya:suwo: i malana alumaki inin dagiya difa:.

*Ya:suwo: i malana alu alifa:
Madi 27.32-44, Mak 15.21-32, Luk 23.26-43*

A:la:fo:ko:lo: ame kalu iliyo: Ya:suwo: tililia:ga: ha:nakiyo:,

¹⁷ Ya:su eyo: i malan a:no: ene dia:ga:, Hen Misa:ki a:la:do: sa:lab a:na ane. Hen a:no: Hibulu towa:yo: Golgoda a:la:sa:la:sen.

¹⁸ Hen a:namio:, iliyo: Ya:suwo: i malana alu alitakiyo:, e usa ta:taki, kalu a:la:yo:, nowo: nodowa, nowo: nodowa a:la:alu alifa:.

¹⁹ A:la:ta:ga: Failat eyo: to nowo: dimidalia:ga:, kalu nowo:mbo:wo: i banale nowa sa:sa:lima:ki sio:. To a:no: we, NASALA:T KALU YA:SU, YU KALUKA:ISALEYA: MISA: KALU ALANDEYO: WE a:la:sa:sa:li alifa: ko:lo:, iliyo: i malan a:na dehele alifa:.

²⁰ Ililo: to sa:sa:lo: a:no: Hibulu to o:lia: Latin to o:lia: a:la:ta:ga: Gilig to o:lia: sa:sa:la:sa:ga: dehedakiyo:, Ya:sulo: alu alifa: hen a:no: amisa:n o:lia:yo: ko:na:ma dowo: ko:lo:, Yu kaluka:isale modo: iliyo: to a:no: agelo:.

²¹ A:la:go:ko:lo: bobalo: so:mea:sen misa: kalu iyo: Failatdo:wa ha:na:ga:yo: a:la:sio:, “Giyo: kalu we ‘Yu kaluka:isaleya: Misa: Kalu Alan’ a:la:bo: sa:sa:la:so:bo. Ko:sega giyo: we au sa:sa:lima:no:wo: mo:go:lo:b, ‘E sa:lakiyo: Ne Yu kaluka:isaleya: Misa: kalu Alano: Ne’ a:la:sa:sa:lima.”

²² A:la:sa:labiki Failat eyo: imo:wo: a:ma:la:bo: a:la:sio:, “To nilo: sa:sa:li alifa: a:no:leko: doma:ib” a:la:sio:.

²³ Ame kalu iliyo: Ya:suwo: i malana alu alitakiyo:, helebeso:g elo: a:no: dia:sa:ga: fa:la:da:in aloba:dakiyo:, iyo: tambo imilig a:la: dia:i ane. A:la:ta:ga: so:g sambo elo: ha:g amilo: sa:ga:la:sen

a:no: noma:yo: semo:di. Ko:sega so:g a:no: sambo tigilo: dimidaki, kudu dubio:wo: aundo:ma.

²⁴ A:la:fo:ko:lo: iliyo: egele nenelakiyo: a:la:sio:, “Niliyo: so:g we mo:bidima:no: ko:lo:, ibuwo: gula:sa:ga: kalu tiniab a:ma: dima:ki henema:niki” a:la:sio:.

Dimido: fa:la:dowab wema:yo: Godeya: to sa:sa:lo: delen a:no: ilili alifoma:ki fa:la:dowo: To saefa: a:no: we,

“Iliyo: helebeso:g nilo:wo: aloba:da:sa:ga:,

so:g ha:g amilo: sa:ga:la:sen a:no: kalu abe dia:nigaba:le a:la:likiyo: ibuwa: heyo:.”

A:la:fo:ko:lo: o:g a:namio:lo: ame kalu iliyo: a:la:ka dimido:.

²⁵ Ya:sulo: alu alifa: i malan anib a:namio:, Ya:suwa: ano Maliayo:, a:la:ta:ga: ene anowa: adowo:, a:la:ta:ga: Kolobasa: inga Maliayo:, a:la:ta:ga: Malia Magdalayo: iyo: tambo a:na kagafo:len.

²⁶ Ya:su eyo: ano o:lia:, enedo: tiliwida:sen kalu elo: mada alan asulo: a:no:lo: aniba kagafo:labi ba:da:sa:ga:yo:, eyo: anomo: sa:laki, “Ga ge, gi so:wayo: koka:” a:la:sio:.

²⁷ A:la:ta:ga: eyo: enedo: tili wida:sen kalu emo: sa:laki, “Go:wo: koka:” a:la:sio:. O:g a:na a:la:ta:ga:yo:, enedo: tiliwida:sen kalu eyo: Maliayo: tililia:ga:, ene aya bo:fo:len.

Ya:suwo: sowo:

Madi 27.45-56, Mak 15.33-41, Luk 23.44-49

²⁸ A:la:ta:ga: Ya:su eyo: nanog elo: dimidama:no: a:no: tambo ditandala: a:la:asulakiyo:, Godeya:lo:

to sa:sa:lo: delen a:no: hendele ilili alifa:no: a:lakiyo:, “Ne ho:n maiyab” a:la:sio:.

²⁹ A:la:sa:labikiyo: go:fo: amilo: halan ho:n wain wasuwo: anib a:na delen ko:lo:, iliyo: igal o:ngo: nowo: wain ho:n sesedo: a:no: a:na gelelia:sa:ga:, da:fa:ya mela:sa:ga:yo:, Ya:suwa: mego:fa dia:taki ta:li dowo:.

³⁰ Ya:su eyo: wain ho:n sesedo: a:no: na:sa:ga:yo: a:la:sio:, “Ditandalo:ka:.” A:la:sa:la:sa:ga:yo:, ene misa:yo: gulaki ha:fo:wo: a:na siliga:fo:.

³¹ O:g a:namio: Ha:fo:lo: Dowan ho:len a:namilo: dimidaefa:no: ho:lono: dowo:. Ha:fo:lo: Dowan ho:len o:gdo: fa:la:doma:nigab a:no: mada malilo: dowo:. A:la:fo:ko:lo: Yu kaluka:isale iliyo: Ha:fo:lo: Dowan ho:len alan a:namio: do:mo:wo: i malan amio: mo:dehele alifo:mela:no: asulaki, iyo: ha:na:sa:ga: Failat emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “I malan amilo: alu alifelo: kalu i a:no: bo:e sowa:sa:ga: do:mo:wo: tagama:kiyo:, ili gido:fo: a:no: kiyo: go:go:be alifelema:no:wo: o:liya:le?” a:la:dabu ba:ba:.

³² A:la:gabikiyo: ame kalu iyo: ha:na:sa:ga:, Ya:suwa: anib amilo: alu alifelo: kalu a:la: a:ma: gido:fo:wo: a:na go:go:be alifelo:.

³³ Ko:sega iyo: Ya:sulo:wa fa:la:dota:ga: ba:ba: amio:, e o:ma sowo:lo:biki, gido:fo: elo: a:no: mo:gulaki kata:fo:.

³⁴ Ko:sega ame kalu noma:yo: Ya:suwo: o:fo:fa ba:iso:bowa: olabikiyo:, ho:bo: o:lia: ho:n o:lia:yo: a:na mio:.

³⁵ Malolo: a:no: kalu a:ma: ene siya:lo: ba:ba: a:no: nolbo:wo: kalaba widab ko:lo:, to a:no: hen-

dele sa:lab. Eyo: to kalab amilo: widab a:no: eyo: hendele a:la:asulo: ko:lo:, gio: tilidabuma:ki widab.

³⁶ Godeya: ene bugo: amilo: to saefa:yo: we, “Ene ki imilig nowo: mada mo:gulu alifa:ib” a:la:dinali sio: ko:lo:, to a:no: ilili alifoma:ki, kelego: we a:na fa:la:dowo:.

³⁷ A:la:ta:ga: Godeya: bugo: amilo: to nowo: saefa:yo: we, “Iliyo: kalu o:fo:f amilo: olab a:no: ba:ba:ib” a:la:sio:.

Ya:suwo: daido:wa difa:

Madi 27.57-61, Mak 15.42-47, Luk 23.50-56

³⁸ A:ma: fa:s amio: Alimatea kalu Yosa:b eyo: Ya:suwa: do:mo:wo: tagama:ni ha:na:no:wo: o:liya:le a:la:liki Failatbo: da:ba:ni ane. Ya:suwa:lo: tili wida:seno: nowo: Yosa:b e, ko:sega e Yu misa: kaluwo: tagilaki, tili dabu elo:wo: wo:no:le difa:. Failat eyo: o:lika: a:la:sa:labikiyo:, Yosa:b e ha:na:sa:ga: Ya:suwa: do:mo:wo: tagalia:ga: dia:gane.

³⁹ A:la:ta:ga: kalu nowo:, Ya:sulo:wa tamin amilo: nululo: mio: a:no:, Nikodimas elo: Yosa:b o:lia: a:na ane. Nikodimas e ha:nakiyo:, mundo: nafa kelego: nolo: dia:gane. Kelego: a:no: i mak o:lia: mundo: nafa kelego: nowo: wo:gela:sa:ga: dimido: ko:lo:, hida:yo: a:no: kilowo: do:la:fo: otalen dowo:.

⁴⁰ A:la:ma:yo: Yu kaluwa:lo: sowab amilo: do:mo: daidan man a:no: ko:lo: kudu ha:naki, Ya:suwa: do:mo: a:namio: mundo: nafa kelego:

a:no: dia:takiyo:, helebeso:g nafale a:namio:lo: tula:i ha:naki, do:mo:wo: a:na melo:.

⁴¹ Ya:sulo: i malan amilo: alu alifa: anib a:namio:, e ko:li ko:lilo:lo: gelo: nowo: a:na elen ko:lo:, egelo: us a:namio:, u ho:gi no:no: nowo:, kalu sowo:lo: semo:dia:ta:seno: a:na elen.

⁴² O:g a:namio: Ha:fo:lo: Dowan ho:len a:namilo: dimidaefa:no: ho:lenu: a:na dowo:. A:la:fo:ko:lo: daido:lo: hen a:no: ko:na:ma dowo: ko:lo:, a:la:ma:yo: Ya:suwa: do:mo:wo: a:na difa:.

20

Ya:suwo: a:ma:la: dasi alifa:

Madi 28.1-8, Mak 16.1-8, Luk 24.1-12

¹ Doma: kea:fo o:solodowo: a:labiki, Malia Magdala e daido:lo:wa ha:na:sa:ga:yo:, toga: me amilo: uwa:lo: ifa: a:no: fo:fo:gololia:ganeya ba:ba:.

² A:la:fo:ko:lo: e nai ha:na:sa:ga:, Saimon Bidalo:wa, a:la:ta:ga: tili wida:sen kalu nowo: Ya:suwa:lo: ha:fo:lo: disa:la:sendo:wa fa:la:dowakiyo:, a:la:mo:wo: a:la:sio:. “Iliyo: kalu alana do:mo:wo: daido: amilo: difa: a:no: dia:gane ko:sega, ililo: difa:yo: nio: babalab” a:la:sio:.

³ To a:no: da:da:sa:ga:yo:, Bidayo: a:la:ta:ga: tili wida:sen kalu no o:lia:yo: daido:lo: a:lab a:na ha:na:sio:.

⁴ A:la:yo: ida:niase nai ane ko:sega, Bidayo: noma: tinia:sa:ga:yo:, daido:lo: amio: e ko:le fa:la:dowo:.

⁵ E wa:sesefo:liki daido: us a:no: ko:lo: ba:ba: amio:, helebeso:g nafa Ya:suwa: do:mo: amilo: melo: a:no:ko: delena ba:ba: ko:lo:, e us amio: mo:tiane.

⁶ Saimon Bidayo: e fa:sa kudu ya:ga: fa:la:dowakiyo:, e daido: usa ti ha:na:sa:ga:yo: helebeso:g nafa Ya:suwa: do:mo: amilo: melo: a:no:ko: delena ba:ba:.

⁷ A:la:ta:ga: eyo: helebeso:g nowo: Ya:suwa: misa: amilo: melealifa: a:no:lo: ba:ba: ko:sega, helebeso:g a:no: kambololia:sa:ga: nowa difa:ya ba:ba:.

⁸ A:la:go:ko:lo: tili wida:sen kalu tamin amilo: fa:la:dowo: a:no:lo: usa tiane. E a:no: ba:dakiyo:, a:na tili dabu.

⁹ Ya:suwo: a:ma:la: dasima:ib a:la:likiyo:, tamin amio: Godeya: ene bugo: amilo: to dinali sio: a:no:, ho:len a:namio: iyo: semo: dinafa asulo:.

¹⁰ A:la:ta:ga:yo:, a:la:yo: a:ma:la: aya ane.

Malia Magdala eyo: Ya:suwo: ba:ba:

Madi 28.9-10, Mak 16.9-11

¹¹⁻¹² Ko:sega Malia e u no:no: anib a:na ka-gafo:liki ya:la:len. E ya:la:li wa:sesefo:liki daido: usa a:na ba:ba: amio:, ma:mul kalu a:la:yo:, helebeso:g ho:lo:wa: sa:ga:lela:sa:ga: a:na elena ba:ba:. Tamin amilo: Ya:suwa: do:mo:lo: delen a:namio:, nowo: misa:lo: doba:da: a:la:ta:ga: nowo: gido:fo:lo: doba:da: a:na sena ba:ba:.

¹³ A:la:ma:yo: emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Ga ge, wangabiki ya:la:leya?” A:la:dabu ba:dabiki, eyo: a:la:mo: a:ma:la: sa:laki, “Ni Alana: do:mo:wo: nolba: dia:gane ko:lo:, elo: difa:yo: ne babalab” a:la:sio:.

14 To a:no: sa:la:sa:ga:yo:, e nodolaki ba:ba: amio:, Ya:suwo: a:na kagafo:lana ba:ba:. Ko:sega Malia eyo: we Ya:sulo:b a:la:bo: mo:fanda ba:ba:.

15 Ya:su eyo: emo:wo: a:la:dabu ba:ba:, “Ga ge, wangabiki ya:la:la:ya? Ge o:b kedaya?” A:la:sa:labiki Malia eyo: kalu a:no: egelo:lo: biso:wo: o:ma:le a:la:asulaki, emo:wo: a:la:sio:, “Kalu Alan, e do:mo:wo: gi dia:ganelalega, no:no:n dia:ni ha:na:nigo:l ko:lo:, gilo: difa:yo: nemo:wo: sama.”

16 A:la:sa:labiki Ya:su eyo:, “Malia” a:la:sio:. Malia e Ya:sulo: doba:da: nodola:sa:ga:, Alam to sa:lakiyo:, “Labonai” a:la:sio:. Alam to a:la:do: sa:lab a:ma: ha:go: we, widan kalu.

17 Ya:su eyo: emo:wo: a:la:sio:, “Ne Dolo: halonamio: semo: ane ko:lo:, giyo: ne ta:lia:so:bo! Ko:sega ge ha:na:sa:ga:, nao imo:wo: towo: a:la:sa:la:bi, ‘Ne halona ha:nakiyo:, ni Dolo:wa, gili Go:ldo:wa a:na ho:no:l. E ni Gode a:la:ta:ga:, e gili Gode.’ ”

18 A:la:sa:labiki Malia Magdala e ha:na:sa:ga:, tili wida:sen kalu nolbo:wo: a:la:sio:, “Ne Kalu Alano: ba:ba:.” A:la:ta:ga: Ya:suwa:lo: emo:lo: to sio: a:no: imo:wo: malolo: me.

Ya:suwa: eneno: tili wida:sen kalumo: fanda wido:

Madi 28.16-20, Mak 16.14-18, Luk 24.36-49

19 O:g ga:lo a:namio: tili wida:sen kalu iyo: Yu misa: kaluwo: tagilabiki, togo: uluda:sa:ga: aya sen. Wigibole a:naka Ya:suwo: ya:ga:, ilo:wa kagayaki, imo:wo: a:la:sio:, “Gio: ha:sa mesea.”

20 A:la:sa:la:sa:ga:yo:, eyo: ene dagi o:lia: o:fo:f o:lia:yo: imo: widabikiyo:, tili wida:sen kalu iliyo: Kalu Alan e ba:dakiyo: sagalo:wo: alan dowo:.

21 Ya:su eyo: imo:wo: wa:ka a:sa:laki, “Gio: ha:sa mesea. Dowo:lo: ne iliga:fo: o:leaumbo:, niyo: gio:lo: a:la:ka iliga:to:l.”

22 Ya:su eyo: a:la:sa:la:sa:ga:yo:, ene meho:wo: ilo:wa fologa:takiyo:, imo:wo: a:la:sio:, “Mama Malilo:wo: dima.

23 Giliyo: kalu nolba: mogago:wo: ga:lilalega, Gode eyo:lo: mogago: ililo:wo: ga:lila: ko:lo:lab. Giliyo: kalu nolba: mogago:wo: mo:ga:lilalega, Gode eyo:lo: mogago: ililo: a:no: mo:ga:lila: ko:lo:lab.”

Ya:suwa: eneno: Tomasbo:wo: fanda wido:

24 Ya:su e ene tili wida:sen kalu ilo: amilo: handalowo: a:namio:, kalu kugula:fo: a:no: imilig nowo: i o:lia:yo: mo:elen. Kalu a:no: Tomas ko:lo: ene wiyo: nowo: Didimus.*

25 A:la:fo:ko:lo: tili wida:sen kalu nolba:yo: emo: sa:lakiyo:, “Niliyo: Kalu Alan e ba:ba:ka:” a:la:sio:. Ko:sega Tomas eyo:, “Niyo: ene dagi amilo: iko:gowa:lo: alu imu a:no: ba:da:sa:ga:, no:no:n dagi fa:la:lamelo: us a:na golaki, a:la:ta:ga: o:fo:f amilo: imu a:no: no:no:n dagiya:yo: goma:no: asulo:l. A:la:bo: mo:golalega, niyo: mada mo:tili asu:luma:no:” a:la:sio:.

26 So:go: agelo: imilise nowo: ta:ta:sa:ga:yo:, enedo: tili wida:sen kalu iyo: wa:ka a usa

20:20: Yo:n 16.22, 1Yo:n 1.1 **20:23:** Madi 16.19 * **20:24:** Didimus a:la:do: sa:lab a:ma: ha:go: we, anowa:yo: mogai sen imiliga so:wayo: a:la: sa:la:li a:no: ko:lo: sio:wo: o:m.

kegeneliakiyo:, Tomas elo: i o:lia: a:na sen. Iliyo: togo: uludu alifela:sa:ga: sen ko:sega Ya:su e ya:sa:ga:, ilo: sen us a:na kagayabiki ba:ba:. Eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Gio: ha:sa mesea.”

²⁷ A:la:ta:ga: eyo: Tomasbo: sa:laki, “Ni dagiyo: ba:da:sa:ga:, Gi dagi fa:la:lamelo: a:na goloma. A:la:ta:ga: gi dagiyo: talagalaki, ni o:fo:f amio: goloma. Ge asulo:wo: a:la: dowab ko ta:foma. Ge tili asuluma!”

²⁸ A:la:sa:labiki Tomas eyo: emo:wo: a:la:sio:, “Ni Kalu Alano: ge, a:la:ta:ga: ni Godeyo:lo: ge.”

²⁹ A:la:gabiki Ya:su eyo: a:la:sio:, “Giyō: ne ba:da:sa:ga: a:na tili asulab. Ko:sega kaluka:isale nolo: ne mo:ba:ba: ilikilo: tilida:dab i a:no: nafale mesea:ki ta:to:l.”

³⁰ Ya:su eyo: molo ha:na:no: enedo: tili wida:sen kaluwa: ini siwa:l amilo: modo: dimido: nol a:no:, bugo: wenamio: mo:sa:sa:lo:.

³¹ Ko:sega giliyo: Ya:su e Godeya:lo: da:feyo: kaluwo: e a:la:ta:ga: Ya:su e Godeya: ene So:walelo:b a:la:tili asuluma:kiyo:, bugo: we a:na sa:sa:lo:. A:la:ta:ga: gio: eya tili da:dalikiyo:, ene wi a:namio: mela:no: mela:no: mela:ib.

21

Tili wida:sen kalu doma:la:fo: a:no: fanda bo:ba:kiyo:, Ya:su eneno: kalaba wido:

¹ Tif amio: Ya:su e enedo: tili wida:sen kalu iyo: bo:ba:ki, wa:ka kalaba fa:la:dowo:. Iyo: Taibelias*

20:29: 1Bid 1.8 **20:31:** Yo:n 3.15, Lom 1.17, 1Yo:n 5.13 * **21:1:** Ho:n Taibelias a:la:do: sa:lab a:no:, wi nowo: ho:n Ga:lili.

ho:n sa: a:na sab amio:, Ya:suwa: eneno: imo:wo: a:la:wido:.

² Saimon Bidayo:, Tomas ene wi nowo: Didimus a:no:lo:, Ga:lili hen Kana amisa:n kalu Nataniel a:no:lo:, Sa:ba:diya: inso: a:la:yo:lo:, a:la:ta:ga: tili wida:sen kalu a:la: nowo: i o:lia: tambo a:na elen.

³ Saimon Bida eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Ne ka: to:loma:ni ho:no:l.” A:la:sa:labiki, iliyo: a:la:sio:, “Nio:lo: ge o:lia: ha:na:no:.” A:la:fo:ko:lo: iyo: ha:na:sa:ga:yo:, ho:n ko:suwa disa:lia:ga:, ka: to:loma:ni ane ko:sega, o:g nulu a:namio: ka:yo: mada mo:di.

⁴ Kea:fole dowabiki, Ya:su e ho:n sa:ya kagayo:, ko:sega iliyo: kalu we Ya:sulo:b a:la:bo: mo:ele ba:ba:.

⁵ Ya:su eyo: imo:wo: ho:le sa:laki, “Ni so:wale, gio: ka:yo: diya:le?” “A, niliyo: mada mo:di” a:la:sio:.

⁶ Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Giliyo: dage a:no: ho:n ko:suwo: ililib doba:da: to:lolalega, ka:yo: dia:ib.” A:la:sa:labiki, iliyo: a:la:dimido: ko:lo:, ka:yo: modo: walalaki, dage a:no: susuba:no:wo: halaido: dowo:.

⁷ A:la:ta:ga: tili wida:sen kalu nowo:, Ya:suwa:lo: mada alan asula:sen a:ma:yo: Bidamo:wo: a:la:sio:, “Kalu we nili Kalu Alano: o:m.” Saimon Bida eyo: nanog dimidama:nikiyo: so:g wa:l amilo: sa:ga:la:sen a:no: dugufa: ko:lo:, eyo: “Kalu we nili Kalu Alano: o:m” a:la:do: sa:lab a:no: da:dakiyo:, so:g a:no: wa:ka sa:ga:la:sa:ga:yo:, e ho:n ko:suwo: ta:ta:ga: ho:na ho:lufo:.

⁸ Ho:n ko:su a:no: ho:n sa: o:lia:yo: ko:na:ma iliki, 100 mita o:leo:ngo: dowo: ko:lo:, tili

wida:sen kalu nolo: ho:n ko:suwa iliki, Bida kudu ha:nakiyo:, ka: dage amilo: wo:lo: a:no: susuda:i mio:.

⁹ Iyo: ho:n sa:ya fa:la:dowakiyo:, ka:yo: de geya so:fo:lana ba:ba:. A:la:ta:ga: ma:n dowo:fa: nolo: a:na delena ba:ba:.

¹⁰ Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Gililo: ka: di nolo: nelo:wa dia:mena.”

¹¹ Saimon Bida eyo: ho:n ko:suwa fa:la:na:sa:ga: ami, dageyo: susululia:ga: sa:ya ane. Dage a:namio: ka:yo: toda:le wo:lo: ko:lo: agelo:wo: 153 a:la:fo:. Ka:yo: dage a:namio: modo: wo:lo: ko:sega, mo:bidima:no: dowo:.

¹² Ya:su eyo: imo:wo: a:la:sio:, “Ma:no:wo: ma:ni mena.” Tili wida:sen kalu iliyo: we Ya:sulo:b a:la:bo: asulufo:likiyo:, emo:wo: “Kalu ge o:ba:le?” a:la:do: dabu ba:ba:no:wo: tagilaki mo:sio:.

¹³ Ya:suwo: ha:na:sa:ga:yo:, ma:n dowo:fa: a:no: dia:sa:ga: imo: so:go:. A:la:ta:ga: ka:yo:lo: o:leauka dimido:.

¹⁴ Ya:sulo: a:ma:la: dasiya a:la:ta:ga:yo:, tamin amio: enedo: tili wida:sen kalulo: amio: a:la: fa:la:dowo: ko:lo:, o:gdo: fa:la:dowab we asolo: o:m.

Ya:su eyo: Bidamo: wido:

¹⁵ Iliyo: ma:no:wo: na:sa:ga: ko:m a:la:takiyo:, Ya:su eyo: Saimon Bidamo:wo: a:la:sio:, “Yo:na: so:wa Saimon giyo: ne mada hendele asulaya? Gilo: ne asulab a:ma:yo: kalu nol wema:lo: ne asulab a:no: tinio: a:la:asulaya:le?” A:la:dabu ba:dabiki eyo:, “A:, niyo: ge alan asulab a:la:bo:

ge asulufo:lab.” A:la:sa:labiki Ya:su eyo: emo:wo: a:la:sio:, “Ge ni sibi inso:wo: ma:no:wo: mea:lubi.”

¹⁶ A:la:ta:ga: Ya:su eyo: Bidamo:wo: wa:ka sa:laki, “Yo:na: so:wa Saimon, giyo: ne alan asulaya?” A:la:dabu ba:dabiki, eyo:, “A:, niyo: ge alan asulab a:la:bo: ge asulufo:lab.” A:la:sa:labiki Ya:su eyo: emo:wo: a:la:sio:, “Ge ni sibiyo: dinafa tili dowa:bi.”

¹⁷ A:la:fo:ko:lo: Ya:su eyo: Bidamo:wo: to asolo: wa:ka sa:laki, “Yo:na: so:wa Saimon, giyo: ne alan asulaya?” Ya:su eyo: to otaleno: a:la:dabu ba:dabikiyo:, Bida e kele asulaki emo:wo: a:la:sio:, “Kalu Alan, ge kelego: tambo asulufo:lab ko:lo:, niyo: ge alan asulab a:la:bo: ge asulo:.” A:la:sa:labiki Ya:su eyo: emo:wo: a:la:sio:, “Ge ni sibiyo: ma:no:wo: mea:lubi.

¹⁸ Niyo: gemo:wo: hendele so:lo:l. Ge o:so:wa ilikiyo:, go:no:n helebeso:go: ka:la:sa:ga:, go:ndo: asulab au ha:na:sen. Ko:sega ge anaso: dowa:likiyo:, gi dagiyo: talagalaki, kalu noma:yo: ge helebeso:go: kalita:sa:ga:, gelo: mo:ha:na:no: asulufo:lab a:namida: tililia: ha:na:ib.”

¹⁹ Ya:su elo: bale sio: a:no:, tif amilo: Bida e soma:no: a:ma:yo: Godeyo: wabuluma:ib ko:lo: Bida e waga soma:nigabele a:la:liki bale sio:. A:la:ta:ga: Ya:su eyo: emo:wo: a:la:sio:, “Ne kudu mena.”

²⁰ Bida e nodola:sa:ga: ba:ba: amio:, tili wida:sen kalu Ya:suwa:lo: alan asula:sen e, ilo: ha:nab a:na kudu ya:lana ba:ba:. Tamin doba:da:yo: iyo: ma:no: nakiyo:, kalu we Ya:suwa ani dowaki,

emo:wo: “Alan ge, kalu abe tele doma:iba?”
a:la:dabu ba:ba:

²¹ Bida e kalu a:no: ba:dakiyo:, Ya:sumo:wo:
a:la:sio:, “Alan, kalu welo: waigo:wo:?”

²² Ya:su eyo: emo: sa:laki, “Ne a:ma:la:do:
mia:no: ho:len a:namio:, niyo: kalu we semo:
sowo:ka o:sena mia:no: asulalega, giyo: a:no: kele
asula:so:bo. Ge ne kudu mena” a:la:sio:.

²³ To a:no: tilidabu kaluka:isale iyo: da:da:i
ha:nakiyo:, iliyo: kalu a:no: mo:soma:ib
a:la:asulo:. Ko:sega Ya:su eyo: a:la:bo: mo:sio:
Eyo: a:la:sio:, “Ne a:ma:la:do: mia:no: ho:len
a:namio:, niyo: kalu we semo: sowo:ka o:sena
mia:no: asulalega, giyo: a:no: kele asula:so:bo.”

²⁴ Tili wida:sen kalu a:ma:yo: to we kalab amio:
hendele sa:laki, bugo: we a:na sa:salifa: ko:lo:lab.
A:la:fo:ko:lo: niliyo: to elo: sa:salo: a:no: hendele
ko:lo: a:lab a:la:asulo:.

²⁵ A:la:ta:ga: Ya:su eyo: kelego: modo: nolo:
dimido:. Ko:sega elo: dimido: a:no: tambo bugo:
amio: sa:salo: kibo:bowo:, henfelo: wenamio:
bugo: dila:ma:no: a:no: fogo: mo:domabe.

**Godeya: To Nafayo: We
The New Testament, Genesis, and Ruth in the Kaluli
language of Papua New Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Kaluli long
Niugini**

copyright © 1998-2022 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kaluli

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2024-09-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 30 Sep 2024

b1d455ca-c4bb-5822-b79f-8fad97c5b77